

BERGAMA BELLETEN

Sayı : 2

Ekim 1992

BERKSAV

BERGAMA KÜLTÜR VE SANAT VAKFI

ÜÇ AYDA BİR ÇIKAR

Sahibi :

BERKSAV

Bergama Kültür ve Sanat Vakfı adına,
A. Gürbüz BAĞANA

Genel Yayın Yönetmeni

Yavuz ÖZMAKAS

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Seldağ HAMARAT

Yayın Kurulumuz

Yavuz ÖZMAKAS Seldağ HAMARAT Reyhan KÖRPE

Fotoğraflar:

Tahsin TUNA

Yönetim Yeri

BERKSAV

izmir Cad. 54 BERGAMA

Tel : 21059

Yazışma Adresi:

BERKSAV

PK 24 Bergama/İZMİR

Dizgi:

Serpil Tuncay

Dizgi & Yazılım

838 Sok. No: 37/9 İZMİR

Tel : (51) 41 41 27

Baskı:

Reform Matbaası

848 Sk. No: 37/4 İZMİR

Tel : (51) 89 31 02

İÇİNDEKİLER

Yavuz ÖZMAKAS	: Bu sayıda (5)
Melih ABİDİNOĞLU	: İsmet İnönü'ye mektup (8)
Turizm Komisyonu	: Bergama Temsilleri (11)
Arkeoloji Komitesi	: Restorasyonlar Hakkında (21)
A. Gürbüz BAĞANA	: Bergama 1. Kermesi (27)
Oya AKTAŞ	: Bergama Zeybek ve Efe Oyunları: Yalabık Zeybeği (31)
Sevgi SOYAKER	: Bergama'da Türk Hamamları (34)
Yavuz ÖZMAKAS	: Bergama Yerel Basını: Bugün (45)
Tevhit KEKEÇ	: Eski Bergama'nın Su Yolları (50)
Reyhan KÖRPE	: Çağdaş Müze Mimarisine ve Bergama Müzesine bakış (57)
Bugün Gazetesi	: Belediye Seçimlerinde Müstakiller (73)
Hacer ÖZMAKAS	: Bergama Kütüphaneleri (75)
Osman BAYATLI	: Bergama'da Heykel Sanatı (78)
Ogün KAYAĞAN	: Bergama Kültürü ve Tiyatro üzerine (84)
Seldağ HAMARAT	: Bergama Vakıfları (87)
Nedim ORTA	: Demircidere'den İki Çocuk Oyunu (91)
Nedim ORTA	: Demircidere'den Bilmeceler (93)
H. AYALP-M.AKGÜN	: Sandık Üstünde Sandık (94)
Ertan ALAYAT	: Eski Bergamalı'ya ve yaşayanlara. (97)
Nihat ÖZÇOBAN	: Vakıftan Haberler (98)



BERGAMA KÜLTÜR VE SANAT VAKFI
BERGAMA FOUNDATION FOR CULTURE AND ARTS

Yazılı izin alınmak kaydıyla kısmen ya da tamamen alıntı yapılabilir.
BU BİR BERKSAV KÜLTÜR HİZMETİDİR.

BU SAYIDA

Yavuz ÖZMAKAS

Bu sayımızın ilk yazısı 1950 yılında dönemin Bergama'yı Sevenler Derneği başkanı Dr. Melih Abidinoğlu'nun, dönemin cumhurbaşkanı ismet İnönü'ye yazdığı mektup. Abidinoğlu, mektubunda 1945 yılında hazırlanan Bakanlıklararası Turizm Komisyonu raporundan yola çıkarak, Bergama Kermesine Milli Eğitim Bakanlığı ve Basın Yayın Umum Müdürlüğünün, sayın Cumhurbaşkanı'nın emirleriyle sahip çıkmasını öneriyor.

İkinci ve üçüncü yazılarımız Bakanlıklararası Turizm Komisyonunun Turizm ve arkeoloji alt komitelerinin raporlarına ayrıldı. 1945 tarihli bu iki rapor geçen sayımızda başladığımız arşivdeki belgeleri yayınlama amacımızın bir devamı.

Turizm bakımından Bergama Temsilleri 6 kişilik bir kurul tarafından 12.1.1945'de yayımlandı. Temsillerin amacından yola çıkılarak, mahiyeti, temsiller için Bergama'nın seçilmesi, izmir'de bir Ege Festivali düzenlenmesi önerisine kadar uzamaktadır.

Arkeoloji ve eski eserler komitesini raporunda ise, Bergama'daki eski eserler Türk anıtları, islami olmayan anıtlar olarak ikiye ayrılmış. Uluslararası bir arkeoloji kongresinin Bergama'da yapılması önerisi yapılırken, 1947 yılına kadar yapılması gerekli işlerle ilgili harcama tutarı 113.000 TL. olarak saptanmış. Aynı raporda asklepion tiyatrosunun temsil verilecek şekle konması, eski eserlerin görünüşünün takviye edilmesi ele alınmış. Beş kişilik bu komitede Bergama müzesi müdürü Osman Bayatlı'da görev almıştır.

Gürbüz Bağana'nın Bergama Kermes'i Tarihi'ni inceleyen ikinci yazısı "Bergama 1. Kermes'i" üzerine ayrılmış. Sayın Bağana, bu çalışmasını sürdürürken elinde bu konuda belge ve bilgi olanlara da katkıda bulunmak üzere çağrı yapıyor.

Bergama Müzesi arkeologlarından Sevgi Soyaker'in yazısı "Bergama'da Türk Hamamları" başlığını taşıyor. Soyaker, bu yazısında; Tabaklar, Küplü, Hacı Hakim hamamlarını ele alıyor. Bu yazıyı okuduktan sonra eğer bir hamama girerseniz sanırım bakış açınız daha değişik olacaktır.

Bergama'da yerel basını inceleyen ilk yazımız, "Bugün" gazetesine ayrıldı. Bir yorin kültürünün kalkınmasında yerel basının önemi kuşkusuz yadsınamaz. Ama yıllar içinde bir yerel gazetenin hangi çizgileri izlediğini görmek açısından ilginç. Bugün gazetesinin tüm nüshaları elimizde bulunmamaktadır. Vakıfta ki varolan kolleksiyon gazetenin son sahibi sayın Sedat Gobi'nin özel kolleksiyonunun Vakfa olan bağıdır.

Tevhit Kekeç'in bu sayıdaki yazısı "Eski Bergama'nın Su Yolları" adını taşıyor. Daha önce Arkeoloji ve Sanat Dergisinin 22/23. sayısından yayınlanan bu yazıyı, Kekeç'in özel izni üzerine yeniden yayınlıyoruz.

Bu çalışmalar Alman Arkeoloji Enstitüsü adına prof. Dr. Gunther Gabrecht başkanlığından yapılmış olup, makale halinde yayınlanması ve fotoğraf ve bilgilerden yararlanılması için Tevhit Kekeç'e verilen izinle hazırlanmıştır.

Bu sayımızın bir başka yazısı Reyhan Körpe'nin geniş bir incelemesine ayrıldı. Köpre yazısında, önce bir müzenin kentin neresinde olması gerektiğini irdeliyor ve ardından Bergama Müzesi'nin durumunu ele alıyor.

Dergimizin bu sayısında ilgiyle okuyacağımızı sandığımız bir bildiri yer almaktadır. 1955 yılında yapılacak olan Belediye seçimleri için Belediye Meclisine aday bağımsızların açıklamaları dönemin Bergama demokrasi tarihi açısından önemli bir bölge oluşturmaktadır.

Bergama uygarlığını inceleyen, ve bu konunun önemli bir bölümünü oluşturan "Bergama Kütüphaneleri" yazısı, bu sayımızın sayfaları arasında yer almaktadır.

Osman Bayatlı'nın, "Bergama'da Heykel Sanatı" başlıklı yazısı 1952 yılının Bugün gazetesi sayfalarından, dergimize aktarıldı. Gazetede iki sayı tefrika edilen bu çalışmanın tamamını yayınlıyoruz.

Bu sayımızın özgün yazılarından biri de Ogün Kayacan'a ait. Değişik bir bakış açısı ile Bergama kültürüne bakıp, buradan yola çıkarak tiyatro ve Bergama'da tiyatro ile ilgili görüşlerini sıralıyor. Bu ilginç yazı ve görüşlerinin devamını da sanırım bir başka sayımızda yayınlayabileceğiz.

Bergama Vakıfları ile ilgili araştırmalarımızın ilkini bu sayıda sunuyoruz. Seldağ Hamarat, Hacı Mehmet Ağa Vakfı'nı bu sayıda inceliyor. Gelecek sayılarda ise bu vakıfla ilgili belgelerin yayınlanmasına geçeceğiz.

1967 Ocak ve Şubat aylarında Türk Folklor araştırmaları Dergisi sayfalarında çıkan iki yazıyı bu sayımızda arka arkaya sunuyoruz. Nedim Orta'nın bu yazılarını da ilgiyle okuyacağınız kanısındayız.

Bu sayımızdan itibaren Bergama türkülerini söz ve nota olarak yayınlamaya başlıyoruz. Bu konuda özel arşivinden yararlanmamızı sağlayan sayın Mustafa Pulcu'ya ayrıca teşekkür etmemiz gerekiyor.

Bu sayıdan itibaren yeni bir dizi yayına başlıyoruz. Bergama halk oyunlarını ele alan bu yazılardan ilkinde kısaca Bergama zeybek ve efe oyunları hakkında bilgi veriliyor. Hemen buna bağlı olarak ta "Yalabık Zeybeği" tanıtılıyor.

Dergimiz sayfalarında şiire yer vermeyi pek düşünmüyorduk. Ama Ertan Ala-yat'ın şiirini okuyunca bu yargımızı şimdilik kaydıyla değiştirdik. Çünkü bu şiiri okuyup ta üzerinde uzun uzun düşünemeyecek insan sanmıyoruz ki çıksın.

Bu sayımızın son yazısı her zaman olduğu gibi Vakıftan haberlere ayrıldı. Haberlerin hemen sonunda da Vakfımızın inşa ettirmek istediği kültür merkezi ile ilgili ilk etütleri bulacaksınız. Bu konudaki çalışmalar geldikçe tümünü yayınlayacağız. Unutulmasın ki Bergama'ya kazandırılacak bir kültür merkezi yalnızca Berksav'ın onuru olmayacaktır. Böyle bir merkezin yaptırılmasında öncelikle Bergama Belediyesi'nin ve ilgili bakanlıklarının katkılarının olması "olmazsa olmaz" koşuludur.

Bu sayımızda başlığını taşımasına rağmen gelecek sayımızla ilgili bir kaç araştırma ve incelemenin de haberini vermek istiyorum.

Dergimizin ilerideki sayılarında yayınlamayı düşündüğümüz kimi yazıları aşağıya sıralıyorum.

İlk araştırmamız "Bergama Yemekleri" üzerine olacak. Gerçekten son derece özgün ve ilginç Bergama mutfağı birbirinden özel yemekleriyle sayfalarımızda yer alacak.

Gelecek sayımızdan itibaren başlayacağımız bir başka araştırma da "Bergama Yayınları Bibliyografyası" olacak.

Dergimizin bir başka hedefi de "Bergama fotoğrafları" yayınıdır. Bergama ile ilgili özgün ve ilginç fotoğrafları şimdiden arşivlemeye başladık.

İleride yayınlanacak yazılarımızdan kuşkusuz en önemli olanı ünlü hekim Galen ile ilgili geniş ve detaylı bir çalışmadır. Bu konuda ilk girişimlerimiz yapıldı ve olumlu sonuçlar alındı. Sayın Prof. Dr. İter Uzel, 3. sayımızda, Galen yazısıyla onur konumuz olacak.

Berksav ilk yayını çıkarma hazırlıklarını son aşamasına getirdi. "Osman Bayatlı: Yazılar-Konuşmalar" adlı bu kitap, Bayatlı'nın kıyıda köşede kalmış yazı ve konuşmaları biraraya getirerek bu konuda üzerine düşen Bayatlı'ya saygı görevini de yerine getirmiş oluyor.

Üçüncü sayıda buluşmak dileğiyle.

PEK SAYIN İSMET İNÖNÜ CUMHURBAŞKANI

ANKARA

1945 senesinde, Başbakanlık emirleri ile teşkil edilen bakanlıklar arası bir komisyonunun uzun müddet Bergama'da çalıştıktan sonra hazırladığı ve Basın Yayın Umum müdürlüğüne bastırılan ve bu yazımızla birlikte sunduğumuz raporda, (Klasik temsillerin harpten önce başka memleketlerde açık hava tiyatrolarında verilmiş olmasının ancak turistik bir değer taşıdığına) işaretle Bergama temsillerinin yalnız bir kültür ve sanat hareketi değerinde kalmıyarak daha ilk anda siyasi bir propaganda hareketi değerine yükseleceğini bu temsillerin Türk milletinin garplılığa yönünde az zamanda aldığı yolun büyüklüğünü bütün dünyaya göstereceğini, aynı zamanda batı kültürünün temeli olan HÜMANİZMA kültürünü nasıl benimsemediğimizi göz önüne koyacağını böyle bir hareketin daha düne kadar Şarklı geleneklere sıkı sıkıya bağlı bir millet'ten gelmesinin Dış alemde nasıl derin yankılar uyandıracığını, bundan başka harbin manevi yaraları sarmak için, bu temsillerin harpten sonra bir kat daha genişleyerek milletler arasında bir yarışma şeklini alabileceğini yarının sanat hareketleri arasında Bergama tiyatrolarında klasik temsillerin Türk milleti'nin bu genel hareket ayak uyduracak bir kültür seviyesine yükseldiğini gösteren canlı bir delil sayılacağını ve Bergama gibi geçen asırda bütün medeniyet dünyası'nı ilgilendirmiş olan ve Hala başlı başına bir cazibe noktası teşkil eden antik bir şehrin zati devletleri tarafından bu temsillerin yeri olarak işaret buyrulmasında ada tam bir isabet bulunduğunu belirtmektedir. 1944 yılında Bergama'da kurulan derneğimiz, (Bu klasikleri harpten sonra bütün dünyaya Bergama tiyatrolarında göstereceğiz. Ve bu olay Türk kültüründe değerli bir başarı sayılacaktır.) şeklindeki yüksek ve ilham verici buyruklarımızla harekete geçerek klasik temsillerin Bergama'da verilmesini en kısa zamanda gerçekleştirmek amacıyla tarihi Bergama asklepionundaki antik tiyatronun restorasyonunun üzerini almış ve bu tiyatroyu temsiller için müsait bir duruma sokmuştur.

Bergama'da 14. yıldan beri aralıksız tertiplenen ve folklor ve turizm hareketi mahiyetinde olup yurdumuzda ciddi bir ilgi uyandıran ve İngiliz Amerikan kültür heyetleriyle memleketimizde oturan ecnebi devletler mümessilleri tarafından yakın bir ilgi ile takip edilen kermes şenliklerini dört seneden beri derneğimiz organize etmekte, bu şenliklerde bir yandan Bakırçay havzasının zengin ve renkli folklor hazinesini teşhir etmekte ve diğer yandan da yerli ve yabancı turistleri antik alemle temasa getirerek klasik temsillerin tarihi ve tabii dekorları içinde oynanmasını temin etmeğe çalışmaktayız. Her yıl olduğu gibi 14. Bergama kermes şenlikleri önümüzdeki mayıs ayı sonunda yapılacaktır. Kermeslerin klasik temsillerle bezenerek Bergama için bir kültür ve sanat bayramı vasıf ve değerini kazanmasını önceden beri candan arzuluyoruz. Bu maksatla İstanbul şehir tiyatrosuna yaptığımız davet'e bazı teknik mazeretler ileri sürülerek menfi cevap aldık. Aynı suretle Devlet konservatuarı için Milli Eğitim Bakanlığı'na da yaptığımız müracaata henüz müsbet ve menfi bir karşılık almamakla beraber geçmiş yıllarda olduğu gibi davetimizin, bazı mazeretlerle bu defa da neticesiz kalacağından haklı olarak endişe duyuyoruz.

Türk kültüründe değerli bir başarı sayılacağını işaret buyurmak suretiyle klasik temsillerin Bergama tiyatrolarında gösterilmesi hususundaki yüksek emirlerinizi gerçekleştirmek yolunda senelerden beri yorulmadan şevkle ve ısrarla koşuyoruz. Her geçen yılı bir kayıp sayarak manasına gönül verip emek harcadığımız ilhamgârişatarınızın artık 1950 mayısında gerçekleşmesin! istiyoruz. Bunu mevzii Bergama konusu saymıyor, Türk sanat ve kültürü'nün gerçek bir zaferi telâkki ediyoruz. Pek önem verdiğimiz ve üzerinde ciddi gayretler harcadığımız bu davamızın yürümesini kolaylaştırmaları için Milli Eğitim Bakanlığına ve memlekette turizm işlerini inkişafı için çalışan Basın ve yayın umum müdürlüğüne uğurlu emirlerinizi arzeder, bu vesile ile candan saygılarımızı sunar ellerinizden öperiz.

17 Mart 1950 Sayı : 108 Bugün Gazetesi

Bergamayı Sevenler Derneği Başkanı Dr. Melih Abidinoğlu

A LETTER TO İSMET İNÖNÜ

İn 1950, Melih Abidinoğlu - the chairman of Bergama'yı Sevenler Derneği (As-sociation of citizens of Bergama)- writes a letter to İsmet İnönü, president of repub-lic of the period.

İn the letter, mentioning 1945 Interministerial Tourism Commission reports, İnönü's vvords about classic theatrical plays and Bergama are reminded and the president of republic was requested to order National Education Ministry and PressEdition General Commisary to be interested with the condition. Although Bergama Festival and theatrical plays were the basic subjects in the letter, Bergama's touristic development as a consequence was pointed out.

BRIEF AN İSMET İNÖNÜ

Der Praesident des Bergamaliebenden Vereins, der Melih Abidinoğlu, hat im Jahre 1950 an İsmet İnönü, der Staatspraesident war, einen Brief geschrieben.

İm Brief wird die Berichte der Tourismus-Kommission angeschnitten und laesst sich an die Wörter von İnönü erinnert, die zustaendig von klassischen Vorstellungen und Bergama sind. Da wird den Staatspraesident um seine Befehle gebeteen, um Erziehungsministerium und Presse-Veröffentlichungsamt für dieses Ereignis Interesse zu haben.

Die Hauptsache im Brief ist Bergama Festspiel und Theatervorstellungen. Am Ende wird ervvaehnt, dass man Bergama hinsichtlich der Touristik wachsen laesst.

TURİZM BAKIMINDAN BERGAMA TEMSİLLERİ

1- Temsillerin amacı

Klasik temsillerin harpten sonra Bergama tiyatrolarında bütün dünyaya gösterileceği hakkındaki yüksek direktif, garp kültürünün temeli olan ve humanisma kelimesiyle anılan kültürü, Türk milletinin nasıl benimsediğinin bir örneğini milletlerarası bir tertiple bütün dünyaya göstermek gibi büyük ve derin manalar taşıyan bir amacın işaretidir.

Gerçekten bu temsiller, garp medeniyet ve kültürüne uymak hususundaki gayretlerimizin yalnız şekilde, kıyafette, kanunlarda, içtimai müesseselerde, fen, bilgi, iktisat alanlarında kalmıyarak, Türk milletinin zevkinde de ne büyük değişme yarattığının canlı bir şahidi sayılacak, dışarıda derin yankılar uyandıracaktır.

Temsiller bir yandan da, milli propagandamız uğrunda sarf edilen her türlü çalışmaları taçlandırarak yüksek bir propaganda gösterisi olacağı gibi, bize memleketimizi milletlerarası turizme açabilmek için muhtaç olduğumuz hareketli çekicilik unsurlarından en iyisini de kazandıracaktır.

2. Temsilleri için Bergama'nın seçilmesi

"Bergama" adı başlıbaşına çekicidir. Tarihindeki parlak çağları ve buluntularının üzerinde daha çok çalışılmış olması yüzünden bu şehir zaten bütün dünyada büyük bir şöhrete sahiptir. Sanat tarihi bakımından göz alıcı bir şahsiyeti olan eski Bergama bilindiği gibi elenistik sanat çağının üç merkez ve mektebinden biri idi. Tarihi Bergama'nın çekiciliğini iki özelliği daha vardır: İlkin, burası, eski Yunan şehirlerinin hepsinden fazla çeşit ve sayıda genel yapılarla ve tapınaklara maliktir. İkincisi de Bergama Akropolünün şehircilik bakımından eşsiz ve enteresan olmasıdır. Akropolün kurulduğu koca kaya kütlesi yer yer büyük derinlik ve ölçülerde oyularak, dayanak duvarların ile sun'i teraslar elde edilerek buralarda kademeli arsalar üzerinde üstüste istif edilmiş empozan bir anıtlar alemi yaratılmıştır ki, bugünkü durumu bile insan heyecanlandırmaktadır.

Arkeoloji ve eski eserler Komitesinin raporunda ileri sürülen teklifler gerçekleşir ve hele Bergama'nın presitoriuk çağlarını aydınlatılacak kazılar yapılırsa, bunlar Bergama'nın çekiciliğini kat kat artıracak, bütün dünyanın tarih ve arkeoloji çevrelerinde yeni ilgilere, yeni yayınlara yol açacaktır.

Şu halde temsiller için Bergama'nın işaret buyurulmuş olmasındaki uygunluk meydandadır.

3- Temsillerin mahiyeti

Maarif Bakanlığında Devlet Konservatuarı ileri gelenleriyle yapılan ilk toplantı, Bergama'da verilecek temsillerin:

1- Opera temsilleri

2- Klasik temsilleri

olmak üzere iki cins olarak düşünülmesini göstermiştir.

Opera, gerek sanat tarihi ve gerekse kendi mahiyeti bakımında trajediden doğmuş bir tiyatro cinsi sayılmakta ve bu görüşle Bergama'da opera temsilleri de verilmesi gerekeceği ileri sürülmektedir. Bu istek yerine gelirse, bu temsiller bütün dünyada antik tiyatrolarda verilmiş ilk temsiller olacaktır. Çünkü, klasik piyesler Fransa, İtalya, Yunanistan ve başka memleketlerde bu gibi antik tiyatrolarda oynanmış ise de opera henüz oynanmamıştır.

Gerek Asklepiyon'daki tiyatrodaki, gerekse bazı muhafaza ve takviye tedbirleriyle onarımı Arkeoloji ve Eski Eserler Komitesince teklif edilen Akropol tiyatrosunda opera temsilleri verilip verilemeyeceği, bazı özel tertibat almak lazımsa bunların neler olduğunu belirtilmesi komitemizi ilgilendirmemektedir. Bunların Devlet Konservatuvarı ile Müzeler ve Eski Eserler Umum Müdürlüğü arasında görüşülmesi lazım gelir.

Şukadar ki, Bergama temsillerinin programı çizilirken bu temsillerin sayısını az tutmayı ve hele Bergama'da verilebilecek opera temsillerini büsbütün azaltmayı gerektiren sebepler vardır:

Bunlardan birisi, Bergama tiyatrolarına çağrılacak seyircilerin çoğunu Bergama'daki otel durumu yüzünden İzmir'de oturtmak zorudur.

İkinci sebep, Bergama'nın İzmir'e uzaklığıdır. 110 kilometrelik yol asfaltla kaplansa bile otobüslerle en az 5 saat sürecek olan gidiş geliş, Bergama'da çok sayıda temsil vermeye elverişli değildir.

Nihayet üçüncü bir sebep de, yabancı seyircilerin vakitlerini civar gezintilerini de içine alacak bir programla, istifadeli ve eğlenceli bir şekilde geçirtmekteki faydaların vazgeçilemeyecek faydalar oluşudur. Bu bakımdan da turistlerin zamanlarının çoğunu İzmir'de geçirmeleri gerekecektir.

Bu sebepler göz önünde tutularak opera temsillerinin çoğunu İzmir'deki açık hava tiyatrosunda vermek isabetli olur. Zaten komitemiz İzmir'de de bazı tedbirler alınmasına lüzum görmüş ve bu yönden düşündüklerini bu raporun ayrı bir yerinde arzlemiştir.

4- Temsillere başka milletlerin katılması:

Bergama temsilleriyle yalnız kültür propagandası amacı güdüldüğü farzedilse, bile, böyle bir propagandaya muhatap olacakları memlekete bilfiil getirebilmenin, barındırabilmenin, rahat ettirip memnun bırakmanın yine en mühim mesele olması noktasından, Bergama temsillerini kelimenin tam manasıyla bir turizm işi saymak yersiz olmaz. Böyle düşünülürse, turizm gereklerini bütün kararlarda birinci derecede göz önünde tutmak lazım gelecektir.

Bunun içindir ki, komitemiz, temsillerin, temsillerin çekiciliğini artırmak gerekeceğini işaret etmeyi bir vazife sayar.

Komitemize yol gösteren düşünce ve kaygılar, bizzat Bergama temsilleri hakkındaki yüksek direktiften mülhemdir. Gerçekten bu direktif, temsillerin bütün dünyaya gösterileceği gibi bir kayıpla bizleri yabancı çekme konusu üzerinde önemle durmaya sevklemiştir.

Gerçi, Devlet Konservatuvarımızın genç sanatkarları tarafından Bergama'da verilecek temsiller özel olarak bütün dünya sanat çevrelerinde ve genel olarak da

cihan efkârında derin yankılar uyandıracaktır. Fakat komşu veya uzak memleketlerdeki yabancılardan bir kısmının yolculuk tasarı programlarını değiştirmelerini veya hiç niyetleri olmadığı halde, Türkiye'ye gelmelerine yeter bir amil olabilecek midir? Buna %100 müsbet cevap verebilmek güçtür.

Bir kısım meraklılar elbette kendiliklerinden kalkıp gelecektir. Bundan başka, temsiller verildiği sırada Akdeniz'de sefer halinde bulunan gezi gemileri de taşıdıkları gezgin guruplarına bir veya iki temsil göstermek istiyecilerdir.

Fakat, bizim beklediğimiz yabancı seyirciler, ne kendiliklerinden gelebilecek 40-50 kişi, ne de bir gezi programı gütmek için gemi ile gezerken temsillerden bir ikisini görmeye gelecek gezgin gurupları olamaz. Beklediğimiz yabancıları ucuz tarifeler ve çekici çare yoktur. Türkiye'nin milletlerarası büyük ve işlek münakale yollarının dışında bulunduğu da düşünülürse, kütle halinde yabancı çekebilmek için deniz münasebetleri bakımından böyle bir vasıtaya başvurmanın, aynı zamanda memleketimizde yapılacak sanat gösterilerine hissi saiklerle gelmeyi pek istiyecek olan civar halkı bakımından da, ne kadar gerekli olduğu kendiliğinden anlaşılır.

Şu halde evvela, harpten sonra bize nerelerden turist gelebileceğini düşünerek temsillere başlanılacağı yıl oralara gemiler gönderip gezgin çekmiye çalışacağız demektir. Fakat, bu da, yeter sayılamaz. Yüzlerce mil mesafedeki yabancı limanlara gidecek gemilerimizin ilk temsillerin uyandırdığı merak geçtikten sonra, zahmet ve masrafa rağmen, her limanda yalnız birkaç yolcu bulabilmek gibi bir durumla karşılaşmaları ihtimali gözden uzak tutulmamalıdır.

Böyle bir duruma düşmemek için, milli propaganda maksatlarımıza halel vermeyecek bir tertibe gidilip temsillere yabancı memleketler milli tiyatrolarının da katılması prensip olarak kabul edilirse, başlangıçta pek sayılı yabancı tiyatroları çağırarak hem temsillere katılacak memleketlerde, hem de başka memleketlerde halkın ilgisi bir hamlede en yüksek derecesine çıkarılmış ve bu ilginin sürekliliği de sağlanmış olur.

İlk yıllar için klasik temsillere Yunanlıların katılması yeter. Bundan beklenebilecek faydalar şunlardır:

1- Harpten önce, her sene, en az 20.000.- kadarı Yunanistana ve Avrupa'ya giden Mısır Yunanlılarından hiç olmazsa bir kısmı Türk ve Yunan milli tiyatrolarının klasik temsillerini aynı zamanda görmek fırsatını kaçırmak istemiyecilerdir. Bu zengin turist sınıfını memleketimizi ziyarete alıştırmak bizim için büyük kazanç olur.

2- Ege sahillerimize komşu olan Yunan adalarının halkı için İzmir'e geçmek Atina'ya gitmekten çok kolaydır. Binaenaleyh Adalılar da gelecektir.

3- Asıl Yunanistan halkı da, kendi milli tiyatrolarının katılacağı temsillere karşı lakayd kalmaz.

Bu tertip sayesinde ilk yıllarda yalnız Yunanlı olarak 3-400 seyirci ve turist çekmek mümkündür. Fakat yine bu sayede temsillerin daha büyük bir çekicilik kazanması yüzünden başka turist guruplarının da bunlara katılacağı tabiidir.

Klasik temsillere Yunan tiyatrosundan başkasının çağırılması ileride düşünülebilir ve 15-20 yıl içinde Bergama'da sürekli bir sahne olimpiyadı tertibine zamanla gidilebilir. Böyle bir tertip ise en uzak memleketlerden, bu arada Amerika'dan büyük bir seyirci kalabalığı çekecektir. Bu sayede de milli tiyatromuzu yabancılara sürekli olarak her yıl göstermek imkanını, yani milli propagandamızı tam bir emniyetle yapmayı sağlamış oluruz.

5- İzmir'de milletlerarası Ege festivali:

Yunanlılardan başka milletlerin tiyatroları şimdilik klasik temsillere çağrılmamakla beraber, Bergama temsilleri süresince İzmir'de başka milletlerin katılmasıyla başka atraksiyonlar yaratmak zoru vardır. Bu mecburiyet şu maddi sebeplerden ileri geliyor:

a) Bergama temsillerini görmeye gelecek olanların çoğu İzmir'de kalıp akşam yemeğini mecburen erken saatte İzmir'de yeyip iki buçuk saatlik bir otobüs yolculuğundan sonra Bergama'ya gelecekler, temsili görüp aynı suretle geç vakit İzmir'e döneceklerdir. (Yolculukla temsiller en az sekiz saat sürecektir.)

b) Böyle bir program on beş günde ancak üç defa tekrarlanabilir, fazlası rağbet görmez.

c) Geri kalan günlerin akşamlarını İzmir'de çekici bir şekilde geçirtmek için gerek opera temsilleri, gerek milli oyunlar tertib edilebilir. Fakat bunun da yüzde yüz çekici olması -yani yabancılar tarafından yüzde yüz çekici görülmesi- şarttır.

d) Bunu, en çok 50 şer kişilik Romen, Bulgar, Sırp temsil ve milli raks gruplarını ve Mısırdan bi o kadarlık bir temsil veya musiki grubunu çağirtmak, bunlara Yunanlı grubu da katmak suretiyle kolaylıkla sağlayabiliriz. Tabiatıyla bir geceninprogramına bir iki milletin milli oyunları konabilir. Bazı geceler yalnız opera oynanır.

e) Böyle bir tertib, ilk hamlede, harp afeti görmemiş olan Mısır Müslümanlarını, Filistin Musevilerini, Suriye ve Iraklıları, Kıbrıs Türklerini kalabalık gruplar halinde çekebileceği gibi, bunlara Rodos Türkleri ve Balkanlılar da zamanla katılabilir ve tabiatıyla başka milletlere mensup seyircilerin gelmesi de ileride hakkıyla beklenebilir. Şunu belirtmek yerindedir ki, herhangi bir festival veya tiyatro haftası şayet başlangıçta çekici değilse bu değeri sonradan kazanabilmesi son derece güçtür. Çünkü bu tertiplerin de şahıslar gibi kendilerine mahsus şahsiyetleri, hüviyetleri vardır. Bir festival ilkin nasıl tanınırsa hep öyle bilinir. Onun için tedrici tekamül prensipinin bu gibi turistik işlerde yeri yoktur. Aşıkardır ki, böyle bir festivalden maksat seyircilere hoş vakit geçirtmek değil, yabancıların Türkiye'ye gelip gelmemek hususunda memleketlerinde verecekleri kararlar üzerinde müessir olabilecek bir program yapabilmektedir.

Bu bakımdan komitemiz, milletlerarası Ege festivalini bizim için pek az külfetli olmasına karşı yabancı turistleri kolaylıkla çekebilecek bir cazibe unsuru saymaktadır.

6- Temsillerin ve festivalin yaratacağı iktisadi hareket ve döviz geliri:

Otel ve münakalat raporlarında görüleceği gibi barındırma güçlükleri yüzünden başlangıçta az ziyaretçi getirmek zoru vardır. Böyle iken, temsiller ve festival için iki yüzü artist olmak üzere 1300 kişilik yabancı ziyaretçi getirmek hem mümkündür, hem de daha azı uygun olmayacak bir sayı olarak hesaba katılmaya değer.

Asıl ziyaretçiler olan 1100 yabancı gezgin, geliş ve gidiş sürelerince gemilerimizde, trenlerimizde ve yurdumuzun ziyaret edecekleri bölgelerinde en az üç hafta geçireceklerdir. Bu süre içinde de nakliye bedelleriyle birlikte günde adam başına 15 liradan 350.000.- lira sarfedeceklerdir.

Temsillere gezi gemileriyle gelebilecek olanları da 1500.- kişi olarak saymak ve bütün Ege bölgesinde yapacakları masrafları adam başına 15 liradan hesaplama mümkündür. Bu da 22.500.- lira tutar.

Diğer taraftan memleket içinden de yine en az olarak bin kişinin kombine biletlerle gelebileceği hesaplanmıştır. Bunların yalnız temsiller süresince 15 günlük sarfiyatı adam başına 10 lira hesabıyla 150.000 lira kadar olacaktır.

Yine otel meselesi hakkındaki raporumuzda görüleceği üzere kendilerine konforlu bir otel odası verilmeden kendiliklerinden İzmir'e gelerek rençber ve esnaf otelleri diyebileceğimiz otellerde, gerekse fuar zamanlarında olduğu gibi akraba ve tanıdık evlerinde kalacak olanları, İzmir Belediye Reisinin verdiği hesaplara göre 3.000 kişi olarak kabul edebiliriz. Bu 3.000.- kişinin sarfiyatına İzmirliilerin temsiller ve festival için sarfiyatı da katılmak lazımdır. 15 gün için bütün bu grupların sarfiyat yekununu 600.000 lira sayabiliriz.

Şu halde daha başlangıçta bile, 372.500 lirası döviz olmak üzere 1.100.000 liralık bir iktisadi hareket yaratılmış olacaktır. İleride temsiller rağbet görürse, Bergama ve İzmirdeki otel tesisatı ilk hamlede varabileceği sayıyı geçmese bile, temsilleri mesela iki defa tekrarlamak oylu ile 45 gün içinde bir milyon liralık döviz sağlanabilir.

7- Temsillerin ve festivalin mevsimi:

İç Sebepler : Fuar zamanı temsiller için uygun bir zaman sayılamaz. Çünkü Fuar zamanında İzmir'de pek - büyük bir otel sıkıntısı vardır. Temsillerin ve festivalin ya Fuardan sonra, veya daha önce başlaması gerekir. Fuardan sonra başlamak istenilirse, Fuar 20 Eylül'de bittiğine ve tasfiyesi de Eylül sonunun bulunduğu göre temsillere Ekim ayında başlaması gerekecektir, ki tavsiye edilebilecek bir zaman değildir. Çünkü Ekim ayı gezi ayı olmadığı gibi, Bergama ve İzmir'de çoğundan faydalanmayı düşündüğümüz okullarda da dersler bu ayda başlar.

Seyircileri çekebilmek için gerek Konservatuarın, gerekse başka bütün okulların tatillerine ve aynı zamanda gezi mevsimine rastlayan bir zamanı seçmek gerektiğinden komitemiz aşağıda "Dış sebepler" başlığı altında sayılan sebeplerle Maarif Bakanlığının Konservatuarla İzmir ve Bergama okullarının derslerini bir parça erken kesip bunu sonbaharda tamamlattırabileceğini gözönünde tutarak temsillerin verileceği on beş günlük süre için en geç olarak Haziranın ikinci yarısını uygun görmüştür. Böylece İzmir ve Bergamaya fuar mevsimi dışında bir hayat nefesi daha vermek, Devlet Demiryolları şebekesinde de büyük tatil gezileri başlamadan temsillere gelecek yabancılara İstanbul ve Ankara'yı gezdirmek imkanı elde edilecektir.

Dış sebepler: Harpten sonra normal şartların geri gelmesini kovalayacak yıllarda Türkiye'ye gelebilecek gezginler ne kadar çok milletten gelirse gelsin, her turizm memleketinin en fazla göz diktiği ve halkını en ziyade çekmeye çalıştığı bazı memleketler olduğu gibi, bizim de tabii turist depomuz cenup komşularımızla Mısır olacaktır.

Bu memleketler halkı ise, sıcakların erken başlaması yüzünden daha ilkbahardan iklimi yumuşak memleketlere doğru yolculuğa çıkmakta ve bu arada en çok Lübnana ve Yunanistana geçmektedirler.

Şayet ileride mesela Toros ve Antitoros yaylalarını, İstanbul Boğazını bu halk için birer yayla ve sayfiye merkezi haline getirebilir ve kendilerini de buralara alıştırır-sak, temsiller için muhtaç olacağımız yabancı seyircilerin bir kısmını bu ziyaretçilerimizden kolaylıkla temin edebiliriz.

Böyle bir imkanın elde edilmesine kadar cenup komşumuz olan memleketler halkını, Bergama temsilleriyle Ege festivali için başka memleketlere gitmelerinden evvel paylemek lazımdır. Bunun için de temsillerin mümkün olduğu kadar erken başlaması gerektir.

Gezi vapurlarının Akdenizde en çok dolaştığı mevsim de ilk bahardır. Günün birinde Amerikalıları da Bergama temsilcilerinin seyircileri arasında görmek istersek temsilleri Haziranın ikinci yarısından ileriye götüremeyiz. Hatta Amerikalılar için en uygun zaman Mayısın ilk haftalarıdır, denebilir. Fakat bu mümkün olmadığına göre Haziranın ikinci yarısı kabul edilebilir.

8-Temsillere hangi yılda başlanmalıdır:

Bergama'da Asklepyon'daki tiyatronun onarımının iki yılda bitebileceği anlaşıl-mıştır. Buna karşı otel ve yol meselelerinin 1945 den sonra üçüncü bir çalışma yılı geçirilmesine lüzum gösterebileceği hesaba katılabilir.

Ancak şu da unutulmamalıdır ki, Akdeniz de harp bitmiş sayılabilecek durumdadır. Harpten zarar görmüş memleketlerden herhangi bir Akdeniz milleti, bir kalkınma hareketi olmak üzere, turistik atraksiyon yaratacak herhangi bir tertibe bizden önce baş vurursa Bergama temsilleri, Akdenizin şark kıyıları turistleri için çekiciliğini bir dereceye kadar kaybedebilir. Bundan başka, bu gibi temsiller harp sonu aleminde milletlerarasında bir yarış şeklini alacaktır. Harbin ruhlar üzerinde yaptığı tesirler bu yolla giderilmeye çalışılacaktır. Böyle bir yarışta hazırlıkların bizden daha tez bitirecek olanlar da bulunabilir.

Bu sebeplerle hazırlıklarımızın 1945 ve 1946 içinde bitirilmesine ve temsillerin 1947 de başlamasına çalışılması uygun görülmüştür.

9- Hulâsa:

Temsilleri turizm bakımından inceleyen komitemiz:

1- Bunların memleketimiz için dünya karşısında pek büyük bir propaganda değeri olduğuna ve turizm bakımından da memleketi hapten sonra dış turizme açabilmek için muhtaç olduğumuz hareketli cazibe unsurlarından en iyisin kazandıracağına, Bergamanın temsiller için en uygun bir çevre olduğuna kanaat getirmiştir.

2- Devlet Konservatuarının, klasik piyeslerle birlikte opera temsilleri de verilmesi hakkındaki düşüncesini operanın! bilhassa ilk yıllarda temsillerin çekiciliğini artıracacağı kanaatiyle paylaşan komitemiz, Bergama'da verilecek temsil sayısını az tutmayı gerektiren mesafe, otel durumu gibi sepelelerin yanında temsillere bilhassa yabancı seyirci getirilmesi gerektiği de bu husustaki yüksek drektiften anlaşılmasına göre, daha büyük ve ileride bir san'at olimpiyadı şeklini alabilecek sürekli bir cazibe yaratmak bakımından klasik temsillere ilk yıllarda Yunanlıları çağırmanın zaruri bulunduğunu görerek bütün bu gerekleri şöyle bağdaştırmaya çalışmıştır:

- a) Opera temsillerinin çoğu izmir'de verilmelidir, ilk yıllarda mevzuları kati surette klasiklerden seçilmek üzere bir operanın Bergama'da oynanması büyük ilgi çeker.
 - b) 15 günlük bir programda Bergamada ancak üç temsil verilmesi uygun olacaktır. Bunlardan biri Devlet Konservatuarınca verilecek bir opera, diğeri bir klasik piyes, üçüncüsü ve Yunan milli tiyatrosunca oynanacak bir klasik piyes olmalıdır.
 - c) Bergama temsillerinin her birinin izmir civarı halkı için birer defa tekrarı da gerektiğinden Bergama'da 6 temsil verilmiş olacaktır.
- gerekleri şöyle bağdaştırmaya çalışmıştır:

3-Bergama temsillerinin Türk davetlileriyle yabancı seyircileri Bergama'da üç temsilde bulunacaklarından ve izmir'den gidip gelme güçlüğü sebebiyle temsiller fasılalı (beş günde bir) olacağından komitemiz, izmir'de de bir cazibe yaratmak gerektiğine kanaat getirmiştir. Konservatuarın opera temsilleriyle birlikte şimdilik Romen, Bulgar, Sırp ve Mısır temsil ve raks gruplarını -hepsi 200 kişiyi geçmemek şartıyla davet ederek bir Ege festivaliter tibi, bilhassa komşu memleketlerden ziyaretçi çekebilmek bakımından zaruri görülmüştür.

4-Temsillerle festivalin 372.500 liralık bir döviz temin edeceği ve 1.100.000 liralık bir iktisadi hareket yaratacağı neticesine varılmıştır.

5- Temsillere en uygun olarak her yıl Haziranın on beşinde başlanması teklif edilmiştir.

6- İlk temsillerin 1947'de başlaması lazım geleceği kabul olunmuştur.

Umumi Heyete saygı ile arz olunur.

Ankara: 12/1/1945

Başkan
Basın ve Yayın Umum Müdür
Muavini
İzzettin T. Nişbay
Dalihiye Bakanlığı
Belediyeler Fen Heyeti Md.
Y. Mimar
Mitat Yenen

Nafia Bakanlığı
Yapı ve İmar İş. R. Projeler
Bürosu Şefi Y. Mimar
Hüseyin Kara

Raportör
Basın ve Yayın Umum Müdürlüğü
Turizm Dairesi Müdürü
Süreyya Ergün
Maarif Bakanlığı
Devlet Konservatuarı Müdürü
Tevfik Ararad

Ticaret Bakanlığı
iç Ticaret Umum Müdürlüğü
Şube Müdür
Ragıp Kulat

THEATRICAL PLAYS IN BERGAMA

In this report of Subcommittee of interministerial Tourism Commission, which was set up in 1945, the aim of theatrical plays, Bergama's availability for these plays, the content of the plays, attendance of other nations to plays and organizing an International Aegean Festival in izmir were all argued one by one.

Meanwhile, economical movements and currency incomes that the plays and the festival were argued.

It was decided to have these activities in 1947 and a general evaluation was added to the end of the report.

BERGAMA THEATERVORSTELLUNGEN

Dieser Schrift ist der Bericht, dessen Nummer "eins" ist, der dem Unterausschuss der Tourismus - Kommission gehört, die 1945 gegründet worden ist. In der Schrift erzählt man vom Zweck und Inhalt der Vorstellungen. Es handelt sich darum, dass Bergama für Vorstellungen ausgewählt worden ist. Dort wird auch ausführlich beschrieben, ein internationales Ägäisches Festspiel in Izmir zu organisieren.

Gleichzeitig diskutiert man über die Jahreszeit der Vorstellungen und des Festspiels und über die wirtschaftliche Aktion und über die Devisensinkünfte, die die Theatervorstellungen und Festspiel schaffen werden.

Das Jahr 1947 wird für die Bearbeitungen passend gefunden. Auch eine allgemeine Bewertung wird an das Ende des Berichts angesetzt.

**BAKANLIKLAR ARASI
TURİZM KOMİSYONU
Arkeoloji ve Eski
Eserler Komitesi
Rapor:1**

Bergama'daki harabelerin ve eski eserlerin korunma, desteklenme, reskonstrüksiyon ve restorasyonları hakkında

Bergama'daki eski eserleri kronoloji bakımından başlıca iki gruba ayırarak incelemek faydalı görülmüştür:

a- Türk Anıtları :

Bugünkü kasabada miladi 14 üncü yüzyıldan 17nci yüzyıla kadar yapılmış yüksek değerde Türk medeniyet eserleri vardır. Bunlardan bir kısmı, bilhassa 19 uncu yüzyılda tamamiyle mahvolmuş ve ancak temelleri toprak altında kalabilmiştir. Ayakta kalabilenleri ise bilgisizce yapılan sonraki tamirlerle şahsiyetlerini bozan şekillere girmişlerdir ki, bu hal, haddi zatında acıklı olmakla beraber islami olmayan eserlerin etrafında arkeolojik sahaların açılmasından ve bu eserlerde lüzumlu takviye, hatta onarmaların yapılmasından sonra, daha feci bir surette göze çarpacaktır.

Bu sebeple Türk anıtlarını da islami olmayan anıtlar derecesinde önemle ele alınması, kamulaştırılması gerekenlerin kamulaştırılmaları, restorasyon ve onarımlarının yapılması gerekli görülmüştür. Bu eserler arasında, idare ve bakımı Vakıflara ait camiler bir tarafa bırakılırsa, bilhassa Yıldırım Hamamının restore edilerek "Türk mahkumat Müzesi" haline konması, Bedesten'in - burası da Vakıflara aittir - ileride belli edilecek şekilde kullanılmak üzere restorasyonu, "Çukurhan" ile Taşhan" in kamulaştırılarak restore edilmeleri lazımdır.

islami eserlerin kamulaştırılması ve restorasyonu için yüz bin lirası kamulaştırma bedeli olmak üzere, en az 450 bin liraya ihtiyaç olacağı iptidai bir tetkikle anlaşılmıştır. Temsillere 1947 de başlanması ihtimali karşısında hazırlıkların bir kısmının bu tarihe yetiştirilmesi, bir kısmının ise bu tarihten sonra yavaş yavaş uygulanması tavsiye edildiğinden ilk plandaki işlerin gerçekleştirilmesi için 1945 yılı 7 aylık bütçesine bu işler için 200.000 lira konması yeteceği düşünülmüştür.

b- İslami olmayan anıtlar:

1878 den beri Alman ilim heyetlerinin yaptıkları sürekli çalışmalarla meydana çıkarılan eski Bergama Krallığı, Roma ve Bizans İmparatorlukları çağlarına ait eserler, bugünkü durumları ile dahi yalnız ilim adamlarının değil, çeşitli sınıf ve kültür seviyesinde bulunan ziyaretçilerin de hayranlığını çekecek değerdedir. Ancak, kazı heyetlerinin bu eserleri kurtarmak için vaktiyle aldıkları tedbirler kafi gelmediği gibi, tabiatın ve zamanın tesirleri de bunların değerini her gün bir parça daha kaybettirmektedir. Diğer taraftan kazıların yapıldığı sıralarda harabelerin düzenlenmemiş olması, başka memleketlerde yapıldığı gibi bazı eserlerin yerine ve imkanına göre rekonstrüksiyon veya restorasyon veya restorasyon şekilleriyle ayağa kaldırılmamış bulunması, harabelerin genel cazibesini hayli azaltmaktadır.

Bütün bu noktalar göz önünde tutulmak suretiyle derpiş edilebilecek bir koruma, düzenleme, rekonstrüksiyon planı ise, akçalı bakımdan uzun yıllar sürecek ve aynı zamanda tahammül edilemeyecek ağır masrafları, ilmi bakımdan da ağır sorumluları davet edebilecek bir mahiyettir. Böyle bir durumda meydana gelen eserlerin hayatını kurtarmaya matuf koruma ve destekleme tedbirlerinin ön plana alınması bir

zaruret olup, bunun milli kaynaklarımızdan ve kendi ilim adamlarımız tarafından yapılması, bütün dünyanın ilim çevrelerinde derin akisler ve minnettarlıklar uyandırabilecek bir olay olacaktır. Bu tedbirler alındıktan sonra bütün medeniyet dünyasının malı olan bu eserlerin daha esaslı destekleme ve düzenlemeleriyle, rekonstrüksiyon ve restorasyon imkanları yapmak ve ilmi müşaverede bulunmak gibi hususların bütün medeniyet alemine düşen bir vazife teşkil edeceği şüphesizdir. Nitekim Atina Akropolündeki klasik anıtların ayağa kaldırılması bu şekilde mümkün olabilmiştir.

Medeniyet alemine düşen bu vazife göz önünde tutularak harpten sonra millet arası bir arkeoloji kongresinin tercihan Bergama'da toplantıya çağırılması uygun olacaktır. Komitemiz, bu mülahazalarla, harabelerde rekonstrüksiyon ve restorasyon imkanları gösterebilecek eserler üzerinde kendi elemanlarımızla etütler ve projeler yapılarak bunların milletlerarası kongreye sunulmasını ve bu maksadla bir "etüt Bürosu" nun kurulması hususunu ehemmiyetle temenniye layık görmüştür.

Bu geniş plandaki çalışmaların gerçekleşebilmesine intizaren komitemizin acil gördüğü ve 1947 ye kadar tamamlanması dileğinde bulunduğu işlerle masrafları aşağıda gösterilmiştir:

	<u>Lira</u>
a) Demeter mabedi yan duvarları ile kontrforlarının acil takviyeleri ve harebinin temizlenme ve tanzimi için	15.000
b) Travan mabedinin çakı kontrforlarının takviyesi, substruksiyonlarının temizlenmesi, toprak üstü mimari parçalarının tanzimi için	10.000
c) Akropoldeki büyük tiyatronun gradenlerinin ve arka duvarlarının takviyesi, demontabl sahnenin ahşaptanyapılması için	30.000
ç) Bakis mabedinin üst yamacındaki sedlerin onarımı, bumabede ait parçaların tasnif ve tanzimi için	7.000
d) Büyük jimnaz galerilerine ait mimari parçaların tanzimi için	3.000
e) Üçüncü sorun cenubundaki büyük kapıdan "Aşağı Agora" ya müntehi eski caddenin ve büyük methal kısmının tanzimi için	12.000
f) "Yukarı şehre" kadar uzanan antik caddenin açılması için	4.000
g) 50.000 kişilik anfitiyatroda gerekli takviyeler, temizlemeler için	20.000
h) Asklepyondaki Telesfor mabedinin tonozlarının takviyesi için	10.000
i) Asklepyondaki kütüphane duvarlarının takviyesi için	2.000
YEKÛN	113.000

Asklepyon tiyatrosunun temsil verilecek şekle konması:

Yapılmış olan birinci kısım gradenlerin arkasındaki ikinci kısım gradenler, mevcut parçaları kullanılmak suretiyle, usulü dairesinde aynı taştan ikmal

olunmalıdır. Bu bölümün arkasında fon teşkil eden ön cephesi sütunlu galerinin, mevcut cüzi parçalar model ittihaz edilerek kolonad, antablemena ve çatısının ahşap ve betondan yapılması ancak bu galerinin arka cephesini teşkil eden masif duvarın kargir olarak ikmali gereklidir. İleride, bu yapılan galeri umumi tasvibe mazhar olduğu ve kafi tahsisat bulunduğu takdirde, mermerden restore edilmesi muvafık olacaktır:

Sahne kısmına gelince:

Bu sahnenin Mimar Arkeolog H. Schleifin Berlin'deki Bergama müzesinde bulunan maketine göre ve 1947 de verilecek temsiller için hazırlanmak üzere ve eski Roma mimari kaidelerinin bütün inceliklerine riayet şartıyla aynen ahşap olarak yapılması uygun olacaktır. Zira gayet nazik ve önemli bir ilim ve sanat mevzuu olan eserin bazı parçaları mevcut olsa dahi alelacele restorasyonu tehlikesiyle bütün dünya bilginlerinin tenkidine de arzedildikten sonra yapılan model beğenildiği takdirde, orijinal parçalar da kullanılmak suretiyle mermerden restore edilerek ömrünün edebidileştirilmesi mümkün olabilir, bu hususta gerekli tahsisat:

	<u>Lira</u>
a) İkinci bölüm gradenlerin taştan ikmali için	30.000
b) Galerinin ahşap-beton olraak muvakkat inşası	30.000
c) Sahnenin ahşaptan muvakkat inşası için	40.000

Eski eserlerin görünüşünü tavkiye:

Akropolde meydana olan eserlerin uzaktan görünüşdeki tesirlerini çoğaltmak için, İmar Komitesi ile mutabık olarak, aşağıdaki tedbirlerin alınmasında fayda görülmüştür:

- a) Şiluet resmeden noktalarda bu siluetin tamamiyle belirebilmesi için yıkı kısımların imkan nisbetinde ayağa kaldırılması,
- b) Eski eser kalıntılarıyla tabii arazi arasına yeşillik ve çim yataklarının yerleştirilmesi,
- c) Akropolün eski yollarının olduğu gibi meydana çıkarılması yeter görülmiyerek bu yolların uzaktan da farkedilebilecek duruma gelebilmeleri için kenarlarının yeşillik ve çiçek yataklarıyla beslenmesi,
- d) Harabelerden kaldırılmış olan heykel ve mimari parçaların turistik cazibeyi sağlamak için imkan nisbetinde eski buldukları yerlerde teşhiri (korunmaları sağlanmak şartıyla).

Bu işler için ilk ağızda 7.000 lira ayrılması yeter görülmüştür,

Bergama yöresinde milli ve yabancı kazılar:

Bergama yöresinde kendi elemanlarımızla yaptırılacak kazıların ilim ve turizm bakımından ehemmiyeti büyük olacaktır. Bergama yöresinin kültür tabakalarının tesbiti için uygun bir yere bir Türk ilim heyetince kazı yapılması bu bölgenin arkeoloji ve tarih problemlerini çözmeye hizmet edeceği gibi, kazılar, harabelere hareket ve canlılık verdiği için ziyaretçilerin merakını tahrir edecek ve alakalarını artıracaktır. Bu sebeple her yıl kazılara sarfedilmek üzere 10.000 Uranını ayrılması temenniye şayandır.

Yabancı kazılara izin verildiği sırada meydana çıkarılacak eserlerin takviyelerinin, etraflarının temizlenmesinin sağlanması için gerekli tedbirlerinin alınması da gözetilecek noktalardan biridir.

Hulasa:

Klasik temsiller vesilesiyle Bergama'nın geniş bir ziyaretçi kitlesi tarafından ziyaret edilebilecek bir merkez haline gelebilmesi için temsillere sahne olacak olan Asklepiyon tiyatrosunun onarımı ile iktifa olunamayacağı, Bergama'daki bütün harabelerin ve eski eserlerin ziyaretçi üzerinde hiç olmazsa iyi bir tesir husule getirecek şekilde temizlenmesi, dağınık taşların imkan derecesinde tanzimi, harabelerin genel karakterini bozmayacak şekilde harabelerde dinlenme yerleri yapılması, çözüme ve yıkılma tehlikesi gösteren kısımların usulüne göre takviyesi, bazı parçalım ziyaretçinin illüzyonunun uyandıracak şekilde ayağa kaldırılması, harabelerin içindeki eski yolların tedricen açılması, eserlerin uzaktan görüşlerinin takviyesi, uygunsuz yapı lar tarafından sarılmış olan önemli antıllar etrafının kamulaştırılarak birer park veya boş saha ile çevrilmesi, henüz ayakta duran ve tarih ve sanat bakımından mutlak bir kıymet ifade eden Türk anıtlarının restorasyonu ve bunlara asri icaplara göre bir vazife ve istimal tarzı bulunması, milli kazılar yapılması ve bütçeye yukarıda gösterilen tahsisatın tedricen konması gereklidir.

Saygılarımızla.. 1945

Başkan
Maarif B. Eski Eserler ve Müzeler
Umum Müdürü
Dr. Hamit Koşay

Raportör
Basın ve Yayın Umum Müdürlüğü
Turizm Dairesi Müdürü
Süreyya Ergün

Mf. B. Adibeleri Koruma Heyeti
Üyesinden Y. Mimar
Sedat Çetintaş

İzmir Müzesi Müdürü
Rüstem Duyuran

Bergama Müzesi Müdürü

Osman Bayatlı

ABOUT RESTORATIONS

The title of a report of Archeology and Remains Committee of Interministerial Commission is as follows:

"About protection, support, reconstruction and restoration of ruins and remains in Bergama"

In this report, remains in Bergama are divided into two as Turkish monuments and Monuments that are not Islamic.

Works to be completed till 1947 are listed one and a fund of **113.000 TL is allocated.**

Another 100.000 TL budget is calculated to reshape Asklepon theatre so that plays can be put on stage there.

After listing the suggestions about the support of outlook of remains, a general conclusion about the subject is made.

ÜBER AUSBESSERUNGEN

Das Archäologie und Altwerke Komitee der Unter Ministerien Touristik Kommission hatte einen Bericht ausgearbeitet.

In diesem Bericht trennt man sich die Altwerke chronologisch zu zwei: Türkische Monumente und unislamische Monumente.

Die Arbeiten, die bis 1947 gemacht werden müssen, beschreibt man eins und andere. Eine Rechnung, die 113.000.-TL ist, ist ausgestellt worden.

Fürs Asklepon Theater ist ein Haushalt, als 100.000.-TL gerechnet worden, damit man dort Vorstellungen ausstellen kann.

Nachdem man über das Verstärken der Erscheinung von Altwerken aufgezehrt worden ist, macht man eine allgemeine "Zusammenfassung" betreffend von diesem Thema.

BERGAMA BİRİNCİ KERMESİ

A. GÜRBÜZ BAĞANA

22 Mayıs 1937 Pazar sabahı, bayraklarla donanmış çiçeklerle bezenmiş, yollarına ve konukların oturacağı alanlara canım Kozak, Yağcıbedir, Yuntdağ, Madra halıları, kilimleri serilmiş, Bergama güneşin ilk ışıklarıyla beraber, Kozak'tan (İncecikler üzerinden) şehre inen efelerin, zeybeklerin atlarının çıkardığı sesler ile uyandı.

Bu efeler, zeybekler, kızanlar, ne Söke'yi, ne Sucahlı'yı basmak ne de ülkelerini savunmak için iniyorlardı düze. Yörelerinin kültürel zenginliklerini, doğal güzelliklerini tanıtmak, ekonomilerini sağlamlaştırmak ve bir yılın yorgunluğunu bir haftada çıkarmaktı amaçları. İstanbul'dan, İzmir'den, Manisa'dan ve çevre ilçelerden gelen konuklarla, rengarenk giysiler içindeki yöre köylüleriyle şehrin nüfusu bir kat artmış 25-30 bine ulaşmıştı. Şehrin doğu'da üçkemer köprüsünde, batı'da Haylazlar Kayasında, kuzey'de Akrapol eteklerinde, Güney'de Zübeyde Hanım ilkokulunda biten evleri, konuklarını ağırlamak için kapılarını ardına kadar açmıştı. Bağlar kır denilen ve yaya olarak şehre yarım saatlik uzaklıkta ki çayırılık alan, kermes için düzenlenmişti. Otlar biçilmiş, onur konukları için tabanı boydan boya halı kaplı, büyük bir çadır, izleyiciler için de çardaklar kurulmuştu. Kuşluk vaktinde, kadın-erkek, çocuk çocuk, herkes akın akın kermes alanında toplandı. Yeni Asır ve Kurun - Vakit gazetesinde 10 bin, Son Postaya göre 15.000 bin, Anadolu gazetesine göre de 15 -20 bin kişi'ye hitap eden izmir Valisi Fazlı Güleç:

Sayın arkadaşlar,

"Bugün açmakta olduğumuz Bergama Kermesi henüz tam mükemmeliyet iddiasından uzak olsa bile başlangıçta olmak itibarı ile göğsümüzü kabartacak derecededir. Biz bu işimize başlarken kusurlarımız bildik ve halen de görüyoruz. Bize görmediğimiz kusurların hatırlatılmasını da iyi hisle ve hürmetle karşılamak azmindeyiz. Bergama'nın serveti olan eski eserleri ve tabii güzelliklerinden istifade işlerinin inkişafı'nda her güzellik gibi Türk camiasının tabii ve bünyesinde uygun rejimi olan Cumhuriyet devrini beklemiştir. Bu uğurlu başlangıç yolunu açacak olan birinci Kermes'in ilk günü ve ilk sayfalarına girerken bize cumhuriyet güneşini doğdurmak yolunda, büyük dahinin izinde savaşanlara saygı sunar ve Kermes'e tekamül yolunu açacak samimi tenkidleri bekleriz."

Söyleviyle Kermes'in açılışını yaptı. Ardından davullar vurmaya, klarnetler çalmaya başlayınca, Kozaklı yirmi efe "Bengi", Sandık Efe, Hasan Çakı Efe, Katip efe ve Kulaksız efe "Harmandalı", oniki zeybek ve kızan da "Arpazlı, Dağlı" adlı halkoyunlarını oynamak için, sırayla alana çıktıklarında, "Dehha, Hayde" naralarıyla yer yerinedn oynadı. Aylarca bu güne hazırlanan Bergamalılar, Kaşıkçı köyü efelerinden Musa Tuncer, Ali Rıza Poyraz, Mehmet ve Hasan Efelerin "Dörtlü" oyunuyla, artı zaptede-medikleri bir sevinç heyecan duygusu ile ya oyuna katılıyor, ya da bir köşede alışılmamış bir şekilde, suskunluk içinde alandakilere bakıyorlardı. Ardından dört kişilik kılıç-kalkan ekibi alana çıktı. Yaşlarından beklenmeyen bir çeviklikle sundukları gösteri sık sık alkışlarla desteklendi. Avcıların ok ve tüfekli gösterileri beğeniyle izlendikten sonra alan atlılarla doldu. Atlıların yarısı güneye, yarısı kuzeye giderek iki takıma ayrıldılar. Başlama işaretiyle atlarını dörtnele sürerek ellerindeki ciritleri karşı takım oyuncusuna değdirmeye uğraşiyor veya karşıdan gelen ciritten korunmaya çalışarak ciriti havada tutmaya uğraşıyorlardı. At cambazlarına taş çıkartırcasına bazen atın yanlarına yatarak değnekten kendilerini kurtarıyorlardı. Copu kaldıranlar da iki sırık arasına beş metre yükseklikte gerilen ipin üzerinden, atla giderken, ellerindeki değnekleri yere vurarak aşırıtmaya uğraşıyorlardı. Cirit ve copu kazananlara geleneğimiz gereğince, ödül olarak urbalık verildi. Bu kumaşlar, kazanan belli olana kadar, cop kaldırılan iki sırığa bağlanmıştır.

Akşama doğru davul zurna eşliğinde, onbin kişilik kortejle şehre dönüldü. Gece ise İstanbul Şehir Tiyatrosunun Hakevinde sahnelediği oyun beğeniyle izlendi.

İkinci günü, Halkevinde eğitilen gençlerin rehberliğinde ören yerleri gezildi. Gece yine halkevi'nde İstanbul Şehir tiyatrosu temsili vardı. Kermes, üçüncü günü Dikili'de, dördüncü günü'de Çandarlı' da deniz eğlenceleri ile devam etti. Bergama'nın denizle bağlantısı olan bu iki bucağımızın dantela gibi kıvrımlı ve zeytin ormanlarıyla kaplı kıyıları sandallarla gezilip, gençler yağlı direk, (iskeleden denize doğru ve 5-6 metre uzunluğundaki çam tomruğu zeytin yağı ile yağlanıp, ucuna bir bayrak takılır. Alt ucu karada üst ucu denizde olan bu direğin, ucundaki bayrağı almak için gençler sırayla direkte yürümeye başlarlar. Mayo'lu gençler yukarıya doğru eğimli ve yağlı olan bu direktten ilk anlarda denize düşerler. Bir süre sonra yürüyenler direktteki yağı azalttıkları veya kurnaz bazı gençler ayaklarına kum sürdükleri için biri bayrağa kadar ulaşır ve bayrakla beraber denize düşer.) ve yüzme yarışları ile konuklara zevkli saatler yaşattılar.

Kermes'in beşinci günü otomobiller, otobüsler, atlı arabalar ve her türlü ulaşım araçlarıyla, kozak yaylasına çıkıldı. Üç buçuk milyon fıstık ağacının bulunduğu ve dünyanın en büyük fıstık ormanına sahip bu yörenin Aşağıcuma köyünün kıyısındaki "Bahçecardı" mevki Kozak'ın on altı köyünce Kermes'e hazırlanmıştı Her köy bir ağacın altını tutmuş, ürettiklerini çam dallarına tutturup, konuklarını çay ocaklarında yaptıkları çay, kahve ile ağırlıyorlardı. Bir ağacın altında Kaplan köylüleri fıstıklarının, başka bir ağaçta Güneşli köylüleri yağlarını, peynirlerini, arşı köşede Aşağıbeyliler üzümünü, ballarını. Yukarıbeyliler tersyüz çizmelerini Çamavlulular hahırlarını, Kara-velililer kilimlerini doğal bir vitrinde sergiliyorlardı. Binlerce insan dağ yolunun yorgunluğunu unutup, 20-30 metre yükseklikteki çam ağaçlarının gölgesinde yemyeşi-çayırın üzerine oturmuş Kozak'lı zeybeklerin oyunlarını izliyordu. Kozak yöresi halkoyunu olan "dağlı" da davullar da coşmuş Yaylacık ve andıklı dağlarını inletircesine tokmağı güme vuruyorlardı, İzmir Halkevi Temsil Kolu'nun "istiklal" piyesinden sonra 30 kozak atlısınca cirit oynandı.

Kozak etkinliklerini üstlenen Haluk Ökeren ve Rahmi Balaban cirit oyunundan sonra, telaş ve heyecanla Kozaklı gençlerin yanlarına gidip sıranın kendilerine geldiğini bildirdiler. Keye denilen ucu çengelli (Ağacın kıvrımından) sıriklarla çam ağaçlarına tırmanan gençler 20 metrelik çamdan diğer çama, Tarzan'a parmak ısırtırcasına bu sıriklarla geçtiler. Aslında bu tehlikeli gösteri, Kozaklı gençlerin fıstık toplarken yaptıkları olağan bir işti. Koskoca çam ağaçlarından in-çık, in-çık fıstık toplamaya kalkarsanız, ne gücünüz ne zamanınız yeter. Keye'nizle çıkarsanız ilk çama, toplarsınız künerleri, işiniz bittimi keyenizin çengelini takarsınız karşı çamın dalına, salarsınız kendinizi boşluğa, göz açıp kapayana kadar, ya karşı çamın dalındasınız, ya da yerde. Keye'nizin kayması veya çürük dala keye'nizi takmanız sonucu, yirmi metreden yere düşmenize kozaklılar "Keye şaştı" derler. Çama Keye'siz çıkan Kozak delikanlısına kız verilmediğinden, tüm kozaklı bekar gençler keye ustasıdır.

Hava kararmadan tekrar Bergama'ya dönen konuklar Kermes'in son günü olan 28 Mayıs'ta ikinci kermes'te buluşmak üzere birbirleriyle ve Bergama'lı dostlarıyla vedalaşarak, gruplar halinde kendi şehirlerine dönmeye başladılar.

Kermes günü Bergama'nın zengin günüdür.

Ne bu günü, ne yarını, ne de dünüdür.

Çekilin Efeler kursun ahengi

Kermes günü Efelerin düğün günüdür.

THE FIRST BERGAMA FESTIVAL

In this research, which lasted a week between 22-28 May 1937, are inspected one by one and expressed by an interesting language.

Governor of izmir of that period makes a speech in this festival, to which 15 to 20 thousand people had attended, and says that they have perceived their deficiencies and wants the ones that couldn't be seen to be reminded.

DAS ERSTE FESTSPIEL VON BERGAMA

Bei dieser Schrift handelt es sich um das erste Festspiel von Bergama. Das ist eine von den ernstlichen Untersuchungen der Festspielgeschichte von Bergama.

Die Taetigkeiten, die zwischen 22 - 28 Mai 1937 eine Woche gedauert haben, erzahlt man Tag für Tag mit einer interessanten Aussage.

An dieses Festspiel hatten 15-20.000 Menschen teilgenommen. Fazlı Güleç, der Oberpraesident von İzmir, hat gesagt, dass sie ihre Maengel gesehen haben Und hat er sich die Menschen darum gebeten, dass sie ihnen an die Sachen erinnern lassen, die sie nicht sehen konnten.

BERGAMA ZEYBEK VE EFE OYUNLARI : YALABIK ZEYBEĞİ

Oya AKTAŞ

Zeybek ve Efe kelimeleri anlam itibarıyla, efendi, dürüst, mert, cesur ve vatansever demektir. Zeybekler ile Efeler arasında işlev bakımından farklılıklar vardır. Mevkii ve güç bakımından ilk sırada Zeybek, daha sonra efe ve arkasından Kızan gelir.

Zeybekler Selçuklular döneminden beri daima halkın koruyucusu, haklının yanında, zalimin ve zulmün karşısında yer almışlardır. Kurtuluş savaşı öncesi Kuvay-i Milliye'nin özünü oluşturan Bergamalı Efe'ler Yunan'a ilk tokatı atma onuruna eren kişiler olmuşlardır. Zeybek oyunlarındaki figür ve hareketler, normal bir insanın abartısız olarak yapabileceği hareketlerdir. Buna karşın günümüzde pek çok kurum ve şahıslar oyunların otantik özünü araştırma yolunu denemeden, kulaktan dolma bilgilerle oyunları derleme yoluna gitmektedirler. Bunun sonucunda gereksiz, abartılı geri kasılmalar, ayakları sürüyerek yürüme, yerde diz sürüyerek oynamalar, bıyık bükme ve temsili el yıkamalar, oyunların aslıymış gibi gösterilmektedir. Son zamanlarda bazı dernek ve kuruluşlar, derleme ve kareografi adı altında, bizim bir oyunumuzdan birkaç oyun türeterek bu oyunları sergilemeye çalışmaktadırlar. Bergama Zeybek oyunları figür olarak o kadar zengindir ki, yeni oyun türetmekte hiç zorluk çekilmediği muhakkaktır.

Bergama ve Bergama yöresine ait oyunların, Zeybek oyunu müziği olarak otuza yakını bilinmektedir. Ancak bunlardan on beş kadarının oyunu oynanmaktadır. Şu anda oynanan oyunlarda ki değişik figür sayısı, tesbit edilecek olursa yüz'den fazladır. Bu kadar değişik figür hiç bir yöremizde yoktur. Bizim Bergama ve Bergamalılar olarak, yapmamız gereken önce oyunlarımıza sahip çıkmak, oyunlarımızın aslını öğrenmek, kaybolmamasını sağlamak için daha genç insanlara öğretmek ve kamuoyuna sergilemektir.

OYUNLARIMIZIN OYNANIŞI

Bergama ve yöresine ait Zeybek oyunlarımızın oynanışı, müziğin yanında esas temel olarak sayı sistemi dediğimiz üçler beşlerden meydana gelen figürlerden oluşmaktadır. Üçler ve beşler dikkatle dinlenirse oyunların müziğinde bile apaçık belli olmaktadır. Bu sistem öğrenilmesi açısından oyunlarımız için ideal bir sistemdir. Zeybeğin kol kaldırışı da çok önemlidir. Arkadan bakıldığında öküz Boynuzu, önden bakıldığında ise üzüm salkımı gibidir. Kız ve erkek aynı şekilde kol kaldırılır sadece kızlarda biraz daha kollar öne doğru düşük ve daha dar biçimde kaldırılır.

Bergama Halkoyunlarından YALABIK ZEYBEĞİ' nin oynanışı

Yalabık Zeybeği temizliğin paklığın simgesidir. Eskiden köylerimizin hemen hepsinde çamaşırhane bulunmaktaydı. Köylü kadınlar belli günlerde, hep beraber çamaşırhaneye giderek çamaşır yıkar ve kurumak üzere sererlerdi. Çamaşırhanenin kurumasını beklerken de aralarında türküler söyleyip oynarlardı. Yalabık Zeybeği de o zamanlardan gelme bir oyundur. Takunya ile oynandığında daha zevkli olur. Kız erkek karışık veya ayrı ayrı da oynanabilir. Türküsünün sözleri bilinmemektedir.

Figürleri

- 1- (2) Dönme
- 2- (3) Yürüme
- 3- (2) Dönme
- 4- (3) Çökerek Yürüme
- 5- (1) Çökerek Yüzyüze
- 6- (1) Geri Basma
- 7- (1) Ayak vurup, geri dönme
- 8- (2) Ayak vurup, çöküp kalkma
- 9- (1) Yan çapraz
- 10- (1) Bağlama

OYNANIŞI:

(Oyuna karşı karşıya iki sıra halinde başlanır.)

Dönme :

Üçler: 1 de sol ayak öne, 2 de sağ ayak geri, 3 de sol ayak geri basılır. Beşler: 1 de sağ ayak sol tarafa, 2 de sol ayak olduğu yere, 3 de sağ ayak sol tarafa, 4 de sol ayak olduğu yere, 5 de sağ ayak sol tarafa basılarak 1 defa olduğu yerde dönülmüş olur.

Üçler aynı. Beşler : 1 de sağ ayak sol dizin arkasına vurulur sol diz bükülür vücut hafif geri bükülür, 2 de diz ve vücut doğrultulur, 3 de sağ ayak öne basılır, 4 de sol ayakla tempo vurulur, 5 de yana basılır. Yürüyüş 3 defa tekrarlanarak karşılıklı iki sıra düzgün bir şekilde birbiri aralarından geçerek yer değiştirir ve 3 ncü yürüyüşün sonunda 5 sayısında geri dönerek yüz yüze gelinir, (beşlerin 1 sayısında kollar kaldırılır. 5 sayısında indirilir.)

Dönme :

Başta gördüğümüz dönmenin aynı.

Çökerek Yürüme :

Üçler aynı. Beşler: 1 de sağ ayak sol dizin arkasına vurulur. 2 vücut geri bükülür, 2 de doğrultulur, 3 de sağ ayak ileri basılarak sol ayak yerden kaldırılmadan öne doğru 3,4 ve 5 sayılarında sağ dizin üzerine çökülür. Çökerek yürüme 3 defa tekrarlanır ve üçüncü yürüyüşün 5 sayısında soldan geri dönülür.

Çökerek yüz yüze : Yüz yüze çökerek yürümenin aynısı bir defa daha tekrarlanır. Geri

Basma :

Üçler: 1 sayısında sol ayak öne basılarak ayağa kalkılır, 2 de sağ ayak geri, 3 de sol ayak geri basılarak daire oluşturulur.

Beşler : 1 de sağ ayak geri, 2 de sol ayak geri, 3 de sağ ayak geri basılarak içeriden geriye dönülür, 4 de sol ayak ileri 5 de sağ ayak ileri basılır. Ayak vurup geri dönme : Üçler düz olarak yapılır. Beşler : 1 de sağ ayak sol dizin arkasına vurulur, 2 de vücut doğrultulur, 3 de sağ ayak önde olmak üzere öne çöküp kalkılır, 4 de sol ayakla tempo vurulur dışarıdan oyun nizamına dönülür, 5 de sol ayak yere basılır.

Ayak vurup çöküp kalkma :

Bir önceki figür geri dönmesiz olarak yapılır.

Yan çapraz :

Arpazlı Zeybeğinde gördüğümüz 5 li yançaprazın aynısı.

Bağlama :

Arpazlı Zeybeğinin aynısı.

Not: Yalabık Zeybeği en az 4 kişi olmak şartıyla çiftli sayıda oyuncu tarafından oynanır.

BERGAMA'DA TÜRK HAMAMLARI

* Sevgi Soyaker

1301 yılında Bizans İmparatorluğu ile Osmanlı Türkleri arasında Koyunhisar'da yapılan savaş sonucunda, Bergama Karası Beyi Aclan Beyin idaresi altına girmiştir. 1537 yılında ise kent Osmanlı Türklerin yönetimine geçmiştir.

XIV. yüzyılda başlayarak Beylikler ve Osmanlılar zamanında Bergama'da yeni bayındırlık çalışmaları yapılmış, mimari değere sahip önemli binalar inşa edilmiştir. Bu yapılar içinde camiler, mescidler, hanlar, hamamlar, çeşme gibi yapıların çoğunluğu günümüze kadar gelebilmiştir.

Bir tür dinlenme, rahatlama yeri olarak kabul edilen hamamlar gerek mimari, gerekse süsleme açısından dönemlerinde yapılan görkemli yapılar arasında yer almaktadırlar. Ancak günümüzde hamam işletmeciliği azaldığı için bu yapılar kaderlerine terk edilmektedirler. Bu yazımızda Bergama'da ayakta kalabilmiş olan bu yapıları tanıtmayı, bugünkü durumlarını anlatmayı amaçladık.

Bergama'da XIV. yüzyıldan başlayarak önemli hamam yapıları olarak Tabaklar Hamamı, Küplü Hamam, Hacı Hakim Hamamı (Çarşı Hamamı), Çınarlı Hamamı sayılabilir. Bunlar içinde, Çınarlı Hamam hakkında bilgi verecek mimari ve süslemeler günümüze kadar gelmediği için bu yapıdan burada bahsetmedik (1).

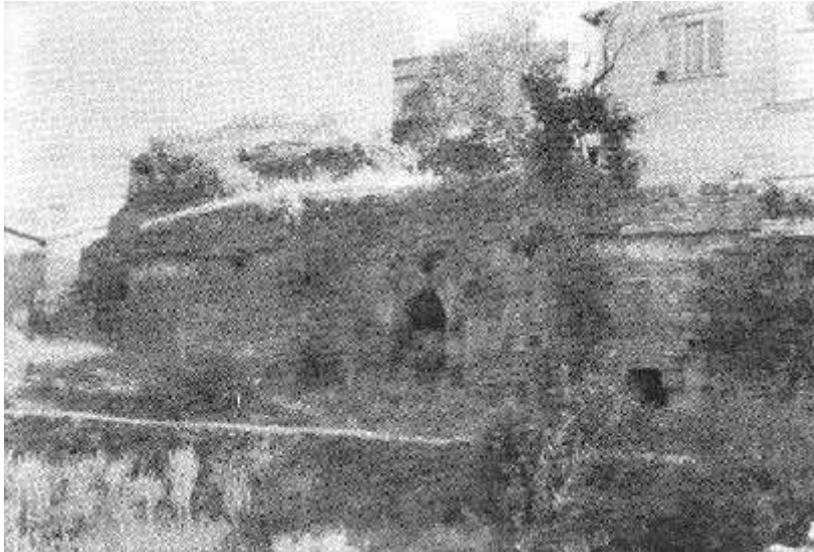
TABAKLAR HAMAMI:

Ulucami' nin hemen karşısında Bergama Çayı'nın kenarında yer almaktadır. Kısmen mevcut olan hamam, eskiden çay kenarında bulunan tabakhaneler arasında kaldığı için "Tabaklar Hamamı" (Debbağhane Hamamı) olarak adlandırılmıştır. (2)

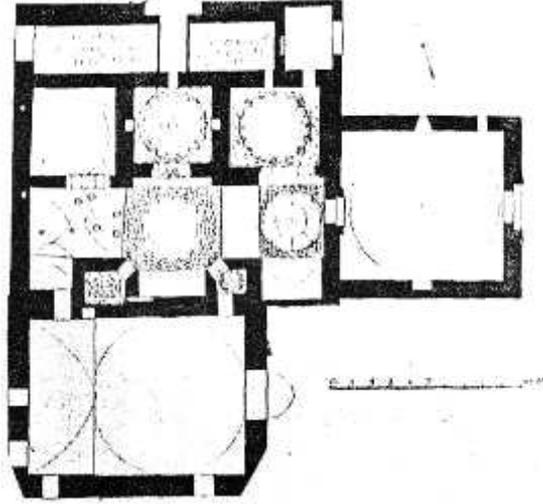
Hamamın yapım tarihini belirten bir kitabe şimdiye dek ele geçmemiştir. Ancak yapının süslemelerinin XIV - XV yüzyıl özelliği gösterdiği ileri sürülmektedir (3)

Tabaklar Hamamı H. 1258 (1842) yılında Bergama'da yaşanan büyük sel baskını sırasında oldukça tahrip olmuş ve bir daha da onarılmamıştır. (4)

Yapı, taş, tuğla ve kireç harç malzemeden inşa edilmiştir, ayrıca antik binalara ait devşirme taş ve mermer malzemeden de yararlanılmıştır. Örtü sistemi olarak tonoz ve kubbe kullanılmıştır. Planda da (5) görüldüğü gibi alışılmış hamam planlarından farklıdır.



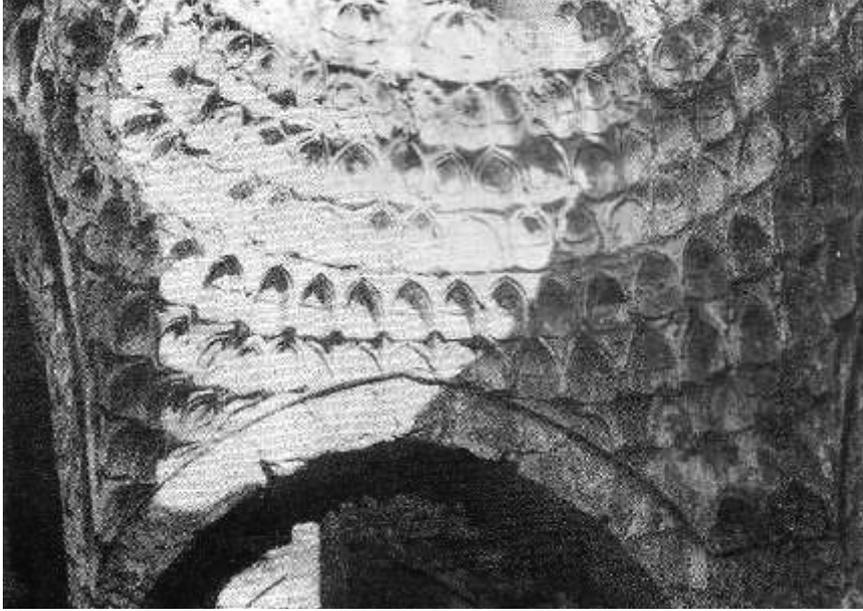
Tabaklar Hamamında, önce yuvarlak kemerli bir kapıdan üstü kubbe ile örtülü geniş bir soyunma mekanına girilmektedir. Buradan tromplar üzerine muntazam oturtulmuş kubbenin merkezinde bir aydınlatma deliği vardır. Tuğla örgü kubbe sağlamdır. Buradan basık sivri kemerli bir kapı ile soğukluk kısma geçilmektedir. Burada stalaktit süslemeli pandantifler üzerine oturtulmuş olan kubbe bugün mevcut değildir. Bu mekanın sol tarafında üstü tonozla örtülü bir eyvan sağ tarafında bir halvet bulunmaktadır. Basık sivri kemerli bir geçişle girilen bu halvette kubbeye geçişte önce aralarında baklava dilimi oluşturacak şekilde iki sıra selçuk üçgeni (6) sonra stalaktit süslemeli kubbe gelmektedir. Kubbe yıkılmış olduğu için devamı izlenememektedir. Bu halvetin sağ tarafında küçük bir halvet daha vardır. Bugün kısmen mevcut olan bu halvetinde kubbesi yıkıktır.



Soğukluk kısmından basık sivri kemerle ayrılmış sıcaklığa geçilmektedir. Sıcaklığın yıkılmış olan kubbesi stalaktit süslemeli pandantifler üzerine oturtulmuştur; kubbe içi de stalaktit süslemelidir. Buraya girişin sol tarafında basık sivri kemerle ayrılmış tonozlu bir eyvan alan kemer alınlarında karşılıklı yapılmış ikiçesit malakari süsleme mevcuttur. Bunlardan girişin solundaki eyvan ile sağındaki halvete geçişteki kemer alınlarında palmet bordur, sıcaklığa giriş tarafı ile bunun karşısında yer alan eyvanın kemer alındığında ise çınar yaprağına benzer bitkisel bir bordur vardır.

Sıcaklık kısmının sağ tarafında yer alan halvete girişte kapı alınlığında iki tarafta simetrik yerleştirilmiş daire olan içinde on altı dilimli çiçek rozetler vardır. Bunların ortasında ise stalaktit süslemeli kapı nişinin üzerinde yarım yapılmış çiçek rozet bulunmaktadır. Buradaki halvette kubbeye geçişte önce tek sıra selçuk üçgeni, sonra stalaktit süslemeli üçgen geçişler görülmektedir. Bunların kubbe içine doğru daralan üçgen profiller izlemektedir. Bu profil-lerin aralarında toplam on altı tane aydınlatma deliği bulunmaktadır. Burada kubbe içi yıkılmış olduğundan devam görülememektedir.

Sıcaklık kısmının sol tarafında girişin sırasındaki köşede üstü kubbe ile örtülü küçük bir halvet vardır. Sol taraftaki diğer köşede daha geniş bir mekana geçiş sağlayan üstü kubbeli küçük bir bölüm vardır. Buradan girilen geniş mekan bugün mevcut değildir. (7) Üstü kubbe ile örtülü bu bölüm olasılıkla soğukluk olmalıdır. Planına dayanarak etrafında yıkanacak yer bulunmadığı için bu bölümün ayrı bir kadınlar hamamına ait olamayacağı olasılıkla diğer soğukluğun erkekler burasının kadınlar tarafından kullanıldığı, yıkanacak kısmı ise ortak olan tek bir hamam olduğu ileri sürülmektedir (8); Schazmann'ın çizimlerinden eksiklik olmadığını kabul edersek yapı ile ilgili yeni belgeler bulunmadığı sürece bu oda ile ilgili düşünce bizce de geçerlidir.



Sıcaklığa girişin karşısındaki üstü tonozla örtülü eyvanın sağında bir halvet vardır: Bu halvetin kubbesi bugün yıkıktır.

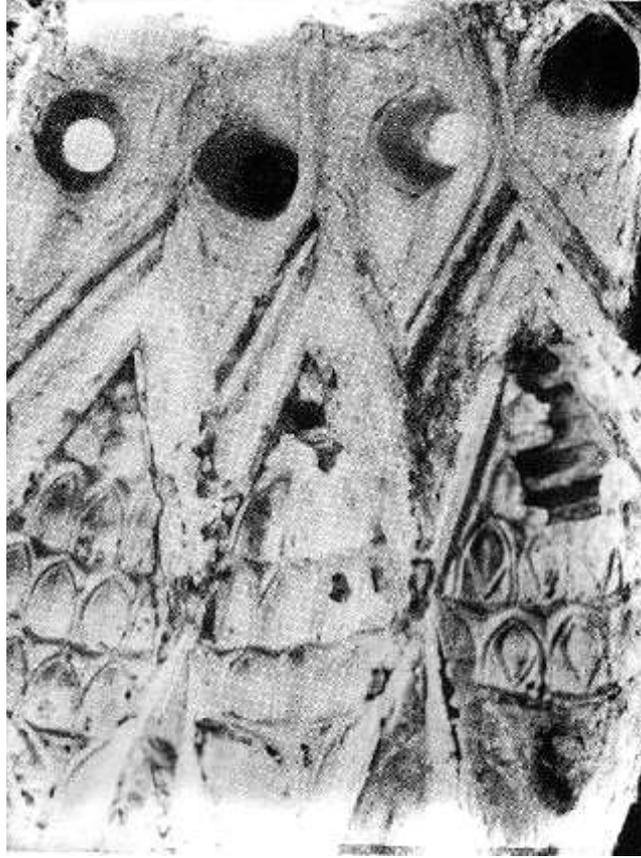
Hamamın döşemesi günümüzde mevcut değildir, ancak Osman Bayatlı' nın bildiğine göre (9) döşemenin altındaki cehennem yollarıyla hamamın ısıtıldığı izlerden belli olmaktadır. Bugün yapının tabanı toprak tabakasıyla dolu olduğu için bu izler belli olmamaktadır. Duvarlarda görülen künklerden sıcak ve soğuk su akışı sağlanmaktadır.

Osmanlı hamamları arasında mimarisi ve süslemeleriyle ait olduğu dönemin yapıları arasında Tabaklar Hamamı ayrı bir öneme sahiptir. Yapıda dört keseden daireye geçiş sırasında köşelerde stalaktitli süslemeyle başlık bırakılmamıştır. Stalaktitler, iç bükey ve dışbükey profilli olup alternatif dizili olarak birbiri üzerine çıkmaktadır. Yine daha sonraki dönemlerde çok yapılan iki sıra sökülük örneklerini gördüğümüz hamamlardan biri de Tabaklar Hamamıdır. Duvar sıvaları üzerine kalem işleriyle yapılan bezemeler yapının süslemelerine ayrı bir zenginlik katmıştır. Kalem işlerine ait örnekler soğukluk kısmında halen görülmektedir.



Kemer alınlılarında yer alan malakariler işçilikteki özeni göstermesi açısından önemlidir.

Tabaklar Hamamı, hamamların insanı rahatlatan, huzur veren yerlerden olduğunu mimarisi ve süslemeleriyle kanıtlamaktadır. Dönem özelliklerini yansıması açısından ayrı bir değere sahip olan bu yapı ne yazık ki gün geçtikçe yok olmaktadır. Yüzyılımızın ikinci yarısında yapılan evler, hamamın bazı bölümlerini tamamen yok etmiş, mevcut kısımlar ise yanındaki cırcır fabrikasının deposu ve çöplüğü olarak kullanıldığından daha da tahrip olmuştur. Şimdiye dek restorasyon çalışması yapılmamış olan bu yapıda gerekli önlemler alınmadığı ve en kısa sürede restore edilmediği takdirde bu önemli eser yok olup gidecektir.



KÜPLÜ HAMAM :

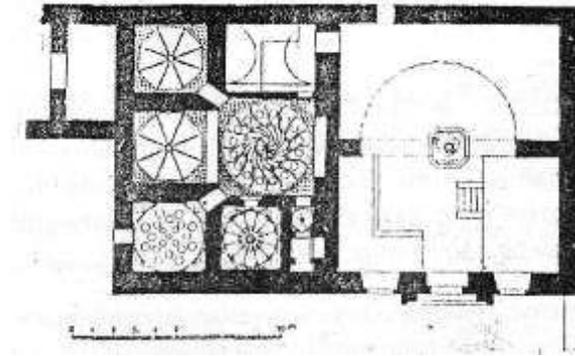
Mekteb-i rüştiye caddesi üzerinde incirli Mescit yanındadır. Hamamın soyunma salonundaki havuz üstüne konmuş olan mermer küp yüzünden "Küplü Hamam" olarak adlandırılmaktadır. (10)

Hamamın kitabesi bulunmamaktadır; ancak H. 830 (1427) tarihli vakıfnamesinden bu yapıyı Hatip Mahmut Paşa'nın oğlu Hibetullah' ın yaptırdığını ve vakfolunduğunu öğrenmekteyiz. (11)

Yapı taş, tuğla, kireç, harç malzemeden inşa edilmiştir. Üst örtü olarak kubbe ve tonoz kullanılmıştır. Hamamda önce Mekteb-i Rüştiye caddesi tarafında yer alan iki profilli kemerli bir kapıdan soyunma mekanına girilmektedir. Kubbe ile örtülü olduğu kemer izlerinden belli olan bu salonun üstü bugün ahşaptır. Osman Bayatlı'nın bildirdiğine göre (12) buradaki kubbe üç yüz yıl önce yıkılmıştır.

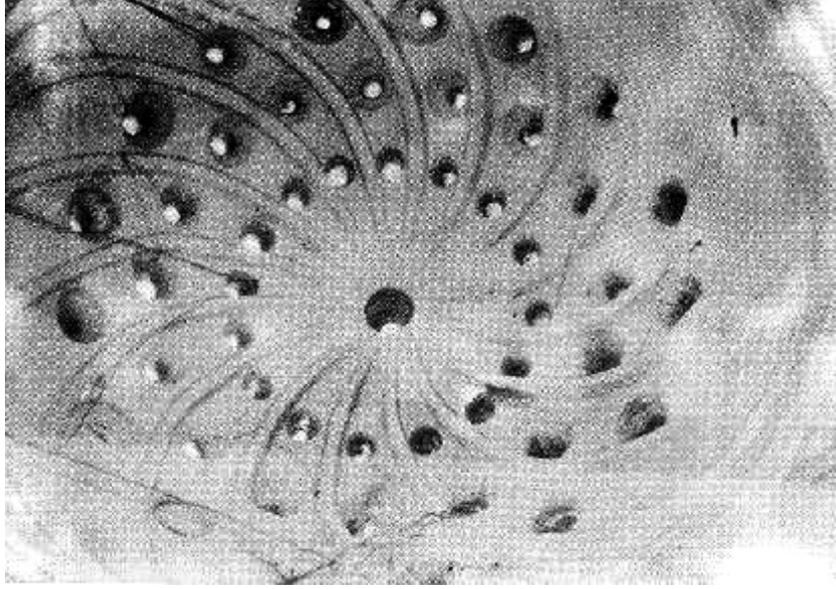
Ortasında sekizgen bir havuz bulunan soyunma mekanının zemini mermer döşelidir. Buraya giriş kapısının iki yanında at nalı şeklinde derin pencere kavsarası bulunmaktadır; ayrıca duvarlarda yakın zamanda yapılmış resimler mevcuttur.

Soyunma salonunun bitiminde dışa açılan küçük bir kapı yer almaktadır. Arka sokağa açılan bu küçük kapı Hamamın kadınlara ayrıldığı günlerde kadınlar tarafından kullanılmaktaydı. Soyunma salonunun sol tarafında bulunan küçük bir kapıdan üstü tonozla örtülü soğukluk kısmına geçilmektedir. Tonozda aydınlatma delikleri bulunmaktadır. Buraya girişin sol tarafında ise küçük bir kapıdan göbek taşının bulunduğu sıcaklık kısmına geçilmektedir. Sıcaklık kısmında kubbe stalaktit süslemeli pendentifler üzerine oturmuştur. Kubbe kasağı geçiş ise dil motiflidir. Kubbe on altı dilimli çarkıfelek şeklinde yapılmış olup ortada bir büyük aydınlatma deliği ve bunu çevreleyen üç sıra halinde aydınlatma delikleri bulunmaktadır. Sıcaklıkta yer alan göbek taşı altıgendir. Döşeme mermer döşeme olup orjinal döşeme değildir. Döşemenin etrafındaki oluklardan sular kanala akıtılmaktadır.



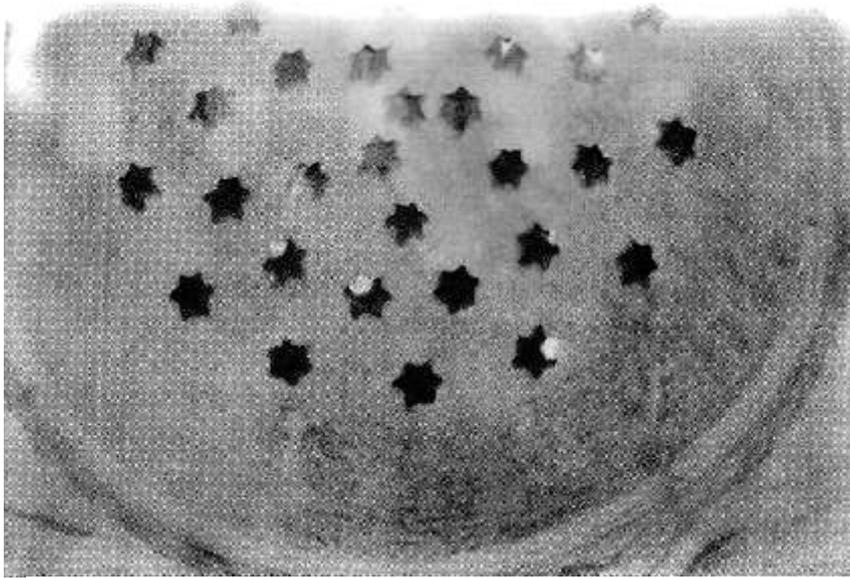
Sıcaklığa girişin sağ tarafında giriş tarafında giriş sırasındaki köşede bir halvet vardır. Burada kubbeye geçişte sekizgen kasağı Selçuk üçgeniyle süslenmiştir. Kubbeye ortadan başlayan kasağı doğru genişleyen profiller üçgen şeklinde aydınlatma deliği yerleştirilmiştir. Bu halvetin yanında yer alan eyvanda da kubbe kasağı sekizgendir. Burada kubbeye stalaktit süslemeyle geçilmiştir. Eyvana girişin solunda köşede bir halvet daha vardır. Burada kubbe geçişte Selçuk üçgenleri yapılmıştır. Kubbesinde aydınlatma delikleri bulunmaktadır.

Sıcaklığa girişin karşısında bulunan halvette ise kubbeye iki derin profilden sonra Selçuk üçgeniyle geçilmiştir. Kubbe içi belirgin on altı dilimli dil motiflidir. Her dilimin içinde bir aydınlatma deliği ortada ise bir büyük aydınlatma deliği vardır. Bu halvetin mermer döşemi hakkında Osman Bayatlı bilgi vermektedir. (13) "Dört köşe zeminin ortasındaki yuvarlak deniz dalgası şeklinde bal köpüğü rengi yekpare samakiden yapılmıştır. Bunun etrafını yeşil, kırmızı, beyaz somakilerden stilize edilen köşeli vazolarla yapılmış motifler çevrilmiştir. Yuvarlaktan dört köşeye geçiş de, yine aynı renkteki somakilerle tamamlanmış olup, etrafı yeşil mermerle bordrolanmıştır." Günümüzde bu orjinal döşeme kısmen sökülüştür.



Halvetler ve eyvanda yer alan kurnalar basit dekarosyonludur. Buralarda oturma yerleri sonradan yapılmıştır. Sıcaklığa girişin karşısında tuvalete giriş ve tuvalet vardır. Burada mazgal deliği şeklinde aydınlatma deliği mevcuttur. Sıcaklığa girişin hemen solunda ise bir sağır kemer bulunmaktadır.

Hamamın döşemesi altında cehennem yolları, hypokovsttan gelen ısıyı hamama dağıtmaktadır. Bu düzenin işlemesi için bir cehennem bacası ve hamamın hava değişimi için yedi buhar bacası yapılmıştır.

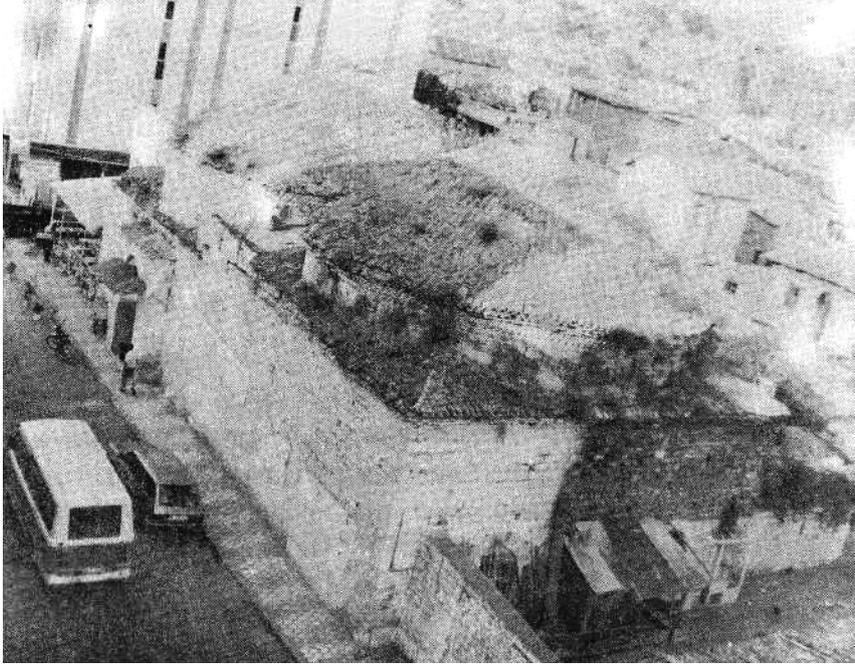


HACI HAKİM HAMAMI :

Bankalar Caddesi üzerinde, Sebze Pazarı'nın karşısında yer almaktadır. Hacı hakim isimli zat tarafından yaptırıldığı ileri sürüldüğü için (14) bu isimle adlandırılmıştır. Hamam kadın ve erkekler bölümü olarak iki kısımlı olduğu için "Çift hamamlar" diye de bilinmektedir; ayrıca çarşıda yer aldığından dolayı "Çarşıhamamı" şeklinde de adlandırılmaktadır.

Kitabesi yoktur; ancak giriş kapısı üzerindeki boşlukta kitabesi yer alıyor olmalıdır. 1336 (1918) tarihli bir beratta bu hamamın Hacı Hakim Camisine vakfedildiği yazmaktadır (15).

Hamam, tuğla, taş ve kireç harç malzemeden inşa edilmektedir. Üst örtü olarak yirmi dört kubbe ve iki tonoz kullanılmıştır.



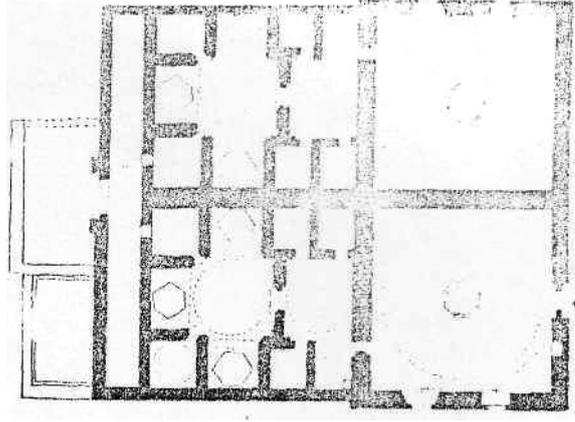
Hacı Hakim Hamamında kadınlar ve erkekler bölümü simetrik olarak aynı planda yapılmıştır; ancak girişler farklı yödedir.

Hamamın erkekler bölümüne Bankalar Caddesi tarafından girilmektedir. Giriş kapısını dayandırıldığı basık kemerin içi Bursa tipi kemerdir. Bu kapıdan soyunma mekanına girilmektedir. Burada girişin sağ, sol ve karşı tarafında soyunma mekanları vardır. Kubbe tromplar üzerine oturtulmuştur.

Girişin karşısında üstü dilimli profilli küçük bir kapıdan soğukluğa girilmektedir. Burada pandantifler üstüne oturmuş bir büyük kubbe yanlarda ikişerden dört küçük kubbe var. Büyük kubbe yıldız şeklinde aydınlatma delikleri bulunmaktadır. Soğukluğun yanlarında yer alan küçük mekanlardan biri tuvalet biri temizlik odasıdır. Dört küçük mekandan üçünün girişi profillidir.

Soğukluk kısmından istalaktitlerle süslü bir kapıdan sıcaklık kısmına geçilmektedir. Sıcaklık kısmı pandantifler üzerine oturtulmuş kubbe ile örtülmüştür. Sıcaklık kısmının sağ ve sol tarafı ile karşısında birer eyvan vardır. Eyvanlar pandantifler içinde altıgen kasnaklı kubbe ile örtülmüştür. Bıçaklıkta giriş kısmının köşelerinde yuvarlak kemerli sağır nişlerin üzeri stalaktit süslemelidir. Buraya girişin karşısındaki iki köşede ise birer halvet bulunmaktadır. Halvetlerde köşelerde istalaktitli tromplarla kubbeye geçilmiştir. Sağ kısımdaki halvette külhane açılan küçük bir pencere yer almaktadır.

Sıcaklık kısmında yer alan kurnaların üzerinde farklı süslemeler vardır.



Hamamın döşemesinin kenarındaki oluklar kullanılan suları kanala akıtmak amacıyla yapılmıştır. Hypaust arkada bulunmaktadır. Bunun her iki yanında su depoları vardır. Hypokausttan gelen sıcaklık mermer döşemesinin altındaki on beş cehennem yoluyla hamama dağıtılmaktadır. Bu yolların çeşitli yerlerinde delikler vardır. bunlar göbek taşı ve oturaklar gibi yüksekçe olan yerlerin altındadır. Cehennem yolunun işlemesi için soğukluğun yan duvarında bir baca ve havayı temizlemek için künkten yapılmış otuz beş ayrı baca daha bulunmaktadır.

Hacı Yamak Sokaktan girilen kadınlar bölümünde soyunma mekanı tromplar üzerine oturmaktadır. Hamamın bu bölümü plan olarak Erkekler bölümü ile aynıdır; ancak günümüze ulaşan süslemeleri sınırlıdır. Stalaktitler üzerine oturtulan kubbede stalaktitler günümüze ulaşabilmiştir.

Kullanılmadığı dolayısıyla bakımı yapılmadığı için kadınlar bölümünde tahribat başlamıştır. Erkekler bölümü kullanıldığı için iyi durumdadır. Bir nevi depo gibi kullanılan kadınlar bölümünde gerekli tetbirler kısa sürede alınmalı, yapının bu bölümüne işlerlik kazandırılmalıdır.

DİPNOTLAR:

- 1- Ayrıntılı bilgi için Bkz Osman Bayatlı, "Bergama Tarihinde Türk İslam Eserleri" İstanbul 1956, s. 50
- 2- Osman Bayatlı, a-e- s.22
- 3- Ekrem Hakkı Ayverdi, "Osmanlı Mimarisinin ilk Devri - 630-805 (1230-1402) İstanbul 1966 s. 378
- 4- Osman Bayatlı, a.e. s.22
- 5- Schazmann'ın çizdiği plandan alınmıştır. Bkz. Schazmann, Avp, 1923 LXXVII.
- 6- Benzer süsleme Bursa'da Demirtaş Hamamında da görülmektedir. Bkz Ekrem Hakkı Ayverdi; a.e. s.475 R. 819
- 7- Günümüzde yapılar tarafından tamamen yok edilmiş olan bu bölümü Schazmann'ın planlarına dayanarak anlatıyoruz.
- 8- Ekrem Hakkı Ayverdi, a.e. s. 379
- 9- Osman Bayatlı, a.e. s.22
- 10- Hamamda bulunan üç küpten biri bugün Louvre Müzesinde diğer ikisi İstanbul'da bulunmaktadır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Osman Bayatlı, "Bergama'da Küplü Hamam"
- 11- Osman Bayatlı, "Bergama Tarihinde Türk İslam Eserleri" İstanbul 1956 s. 32
- 12- Osman Bayatlı, a.e. s. 32
- 13- Osman Bayatlı, a.e. s. 32
- 14- Osman Bayatlı "Bergama Tarihinde Türk İslam Eserleri" İstanbul 1956 s. 40 Dip.l
- 15- Osman Bayatlı, a.e. s.41

* Bergama Müzesi Arkeologu.

TURKISH BATHS IN BERGAMA

In this research of Sevgi Soyaker, one of the archeologists of Bergama Museum, Turkish baths in Bergama are examined one by one.

Tabaklar Küplü and Hacı Hakim baths are examined from structural, decorative, acoustic and other specifications.

TÜRKISCHE BADEHAEUSER IN BERGAMA

Sevgi Soyaker, Archäologin im Bergama Museum, hat die türkische Badehäuser genau untersucht.

Bei dieser Bearbeitung befinden sich viele Eigenschaften Badehäuser, die Tabaklar, Küplü und Hacı Hakim nennen.

BERGAMA YEREL BASINI

Yavuz Özmakas

Yerel basın, o yerin sosyoekonomik ve sosyo-kültürel gelişimini gözler önüne seren önemli belgeler işlevini görür.

Bergama'da yerel basının en eskisi sayılabilecek olan (Bugün) gazetesi Sedat Gobi tarafından vakıf arşivine armağan edildiğinde ilk paragrafın ne denli doğru olduğu bir kez daha kanıtlandı.

Bugün gazetesi, Halil Hilmi Gobi tarafından kuruldu. Sahipliğini de aynı kişi üstlendi. Bergama basımevinde basılıyor ve salı - cuma günleri olmak üzere önceleri haftada iki gün çıkıyordu. Yazı işlerini fiilen idare eden Haluk Elbe'ydi. Başlığında "bağımsız siyasi gazete" belgisi vardı. Ancak 2. sayıdan itibaren "bağımsız çevre gazetesi" yazıldı.

14 Eylül sayısı Bergama'nın kurtuluşu nedeniyle 8 sayfa hazırlanmış. Milli Mücadele de büyük yararlıklar gösteren Bergamalılarının listesi verilmiş.

Bu yıl içinde çıkan sayılardan bir de anket düzenlenmiş. Bergama pazarının bir baş güne alınmasının uygun olup olmadığı okurlara sorulmuş.

Aynı yıl gazetede yazı yazan şu isimlere de rastlanıyor: Mustafa Yazıcı, Haluk Elbe, Osman Bayatlı, M. Celâl Avdan, İzzettin Suner, Rıza Dinçer, Haluk Ökeren.

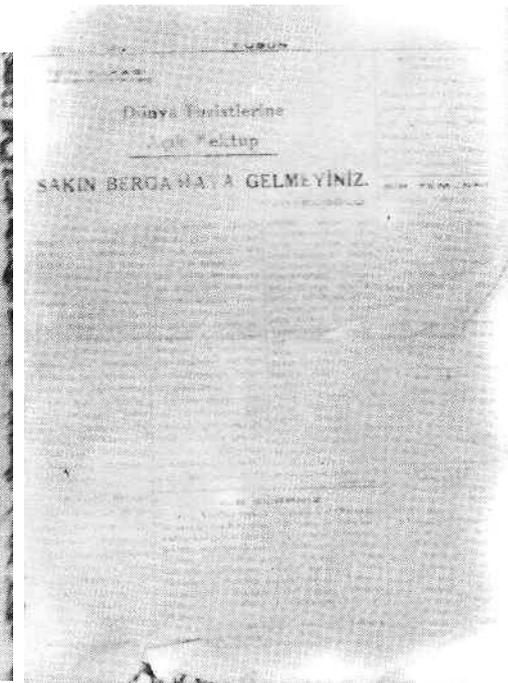
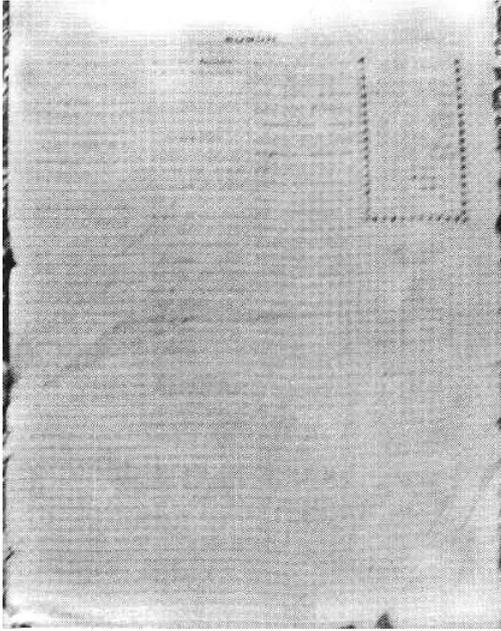
11 ve 12. sayılardan Arasta "Amaçtan esnafı: 80.000.- TL borcun altında kıvranan 150 aile başlığı altında Haluk Elbe kredi sorununa değiniyor.

13. sayıda ise İzzettin Suner, "bir odun pazarı kurulamaz mı" diye soruyor. Bugün gazetesinin 1949 yılına ait hiçbir nüshası elimizde yok.

1950 yılında "sosyal çevre, gazetesi" alt başlığı ile yayına başlıyor. Elimizde bulunan ilk sayı 24 Şubat (no: 102) son sayı ise 29 Aralık (168) tarihli. Var olan 39 sayı gazete. Yine 4 sayfa.

Bu yılın yazarları arasında Osman Bayatlı, Nurettin Oflas, Şahap Orhan sayılabilir.

Fiyatı 5 kuruş olan gazetenin ilk sayısı 27 Ağustos 1948 de çıktı. Elimizdeki koleksiyon da ancak 1948 yılına ait 16 sayı bulunuyor. Bu eksiklik tüm yıllarda görülüyor.



1962 de 1077-1081 sayılar arasında beş dizilik bir yazı yayınlanır. Ahmet Süter' in bu yazısının başlığı "Bergama olarak, koalisyon hükümetinden bekleediklerimiz"

27 Mayıs'ın bulutları dağıldıkça gazetenin çizgisi de iyice netleşir. 22 Ağustos'taki 1117. sayıdan itibaren günlük yayına başlar.

1964'te genelde yurt haberleri verilir. Aradan bir belediye ve yerel siyaset üzerine yazı ve haberler çıkar.

Sayı 1985'ten sonra 2.164 üncü sayıya kadar büyük boy çıkan gazete bu sayıdan sonra normal klasik boyuna döner.

Bugün gazetesi 1984'te yayımına son verinceye kadar reklam ve ilan gazetesi olarak yayınlanır.

LOCAL BERGAMA PRESS

In this text, which considers local Bergama press, local newspaper, donated his special collection to Berksav and it was used in this research. Although some copies (sometimes whole years) do not exist in the collection, this important collection may be a good source to start an argument on how local press may progress through time.

Starting with this example, very interesting results might be reached if Turkish local press is examined.

ORTSPRESSE VON BERGAMA

Von der Ortspresse in Bergama erzählt man in dieser Schrift. Die Bugün Zeitung, die zum ersten Mal am 27 August 1948 gedruckt und ihre Veröffentlichung im Jahre 1984 beendet worden ist, wird genau untersucht.

Sedat Gobi, der letzte Besitzer der Zeitung, hat seine Sondersammlung BERKSAV geschenkt. Obwohl ihre einige Ausgabe fehlt, zeigt sie uns, woher und wohin eine Ortspresse kommen können werden.

Wenn man die Ortspresse in der Türkei nach diesem Beispiel untersucht, kann man sehr interessante Ergebnisse erreichen.

ESKİ BERGAMA'NIN SU YOLLARI

Tevhit KEKEÇ

A. Başlangıçtaki durum:

1968'den 1980'e kadar yapılan çalışmalardan Eski Bergama'nın su temini sistemlerinin ana hatları aşağıda verileceği gibi, belli idi.

1) Attalos su yolu:

(13 cm çapında toprak künklerden tek sıra olarak Bergama deresi (Selinus) vadisinin doğu yamaçlarından, Çaputlu Tepe ve Kaleardı Tepesinin batısından geçerek Gymnasium civarında son bulmaktadır.)

2) Demophon su yolu:

(Toprak künklerden çift sıra olarak ve Attalos su yolu gibi aynı yamaçlardan ve ona yakın geçerek tahminen Demetar çeşmelerinde sona ermektedir.)

3) Madradağ su yolu:

(Toprak künklerden üç sıra olarak Madradağ'dan Soğucak Tepenin güney yamacında (Hagios Georgios) bulunan su deposuna gelmektedir. Oradan kurşun borulardan yapılmış basınçlı su yolu ile Akropolün en yüksek noktasına ulaşmaktadır.)

4) Geyikli Dağ su yolu:

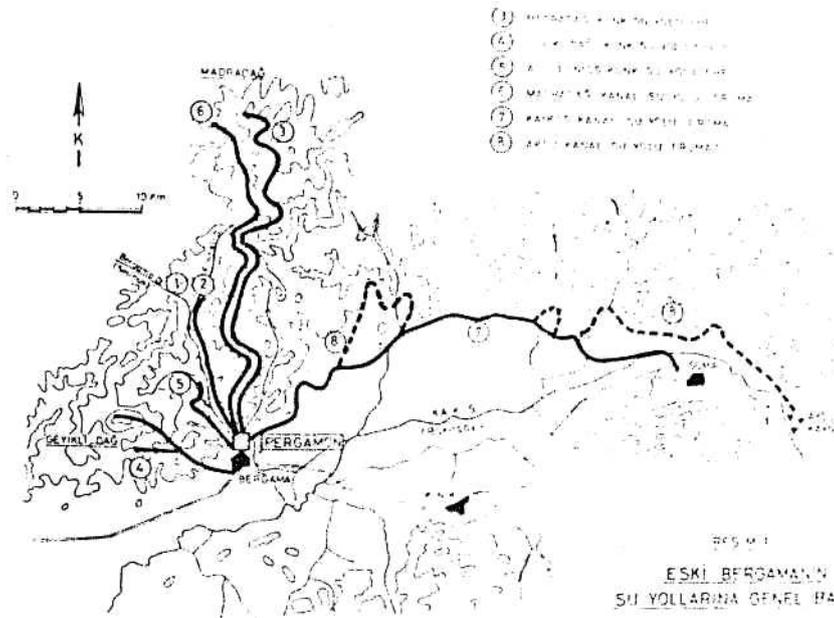
(Toprak künkli su yolu (yolları) Geyiklidağ'dan Asklepiaiona ve şehrin Sellinus vadisinin batısında bulunan kısmına gelmektedir.)

5) Apollonios su yolu:

(Toprak künkli su yolu (yolları) Bergama deresinin (Selinus) batı yamaçlarında)

6) Madradağ kanal su yolu:

(Roma dönemi kanal yolu, Madradağ künk su yoluna genellikle paralel olarak su deposuna (Hagios Georgios) gelmekte oradan Çaputlu Tepenin batısından büyük su kemeri üzerinden, Kaleardı Tepenin batısından, küçük kemerden, Akropolün doğu yamaçlarını izleyerek Demeter çeşmelerinde son bulmaktadır.)



7) Kaikos su yolu:

(Roma dönemi kanal su yolu, Soma'dan Bakırçay (Kaikos) vadisinin kuzey yamaçlarını izleyerek Gurnellia gelmektedir. M.S. 178 yılındaki depremden sonra Aksu kaynaklarından Aksu su yolu ile su getirilmiştir.)

B. Bergama deresinin (Selinustal) batı yamaçlarındaki su yolları:

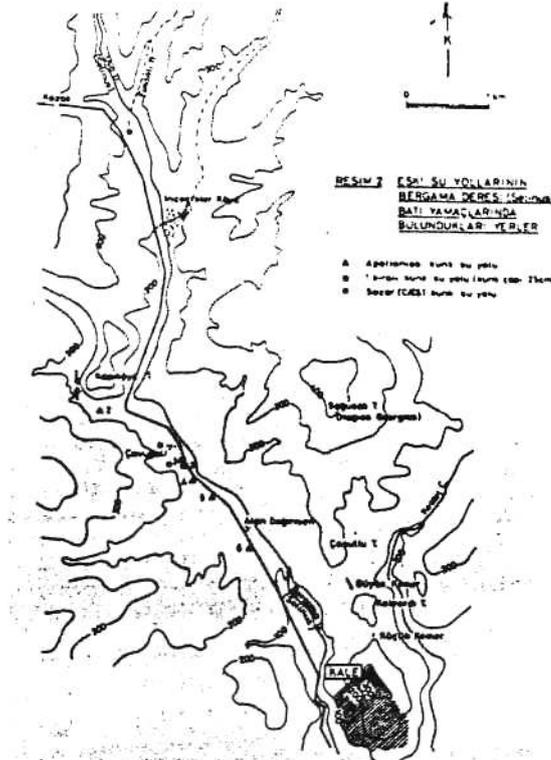
1981'deki çalışmaların başlangıcında, daha önce yapılan yol inşaatı nedeniyle çok sayıda künk su yollarının meydana çıktığı görüldü. Bu nedenle çalışmaların ağırlık noktası Bergama deresi batısındaki su yollarının aralarındaki farkların araştırılması üzerinde oluştu. (Yukarıda 5. su yolu olarak belirtildi.) Birbirinden ayrı üç su yolunu yatağında göstermek faydalı oldu.

1. En aşağıdaki su yolu, çok yerde Kozak yolu ile kesişen Apollonios su yolu idi, 18 cm çapındaki künklerden çift sıra döşenmiş ve künklerin üzerinde NAOY veya ATTOMWNIOY damgaları bulunuyordu. Birinci damgadan dolayı, bu su yolunun şimdiye kadar bulunmayan Nikephorions bölgesinde sona erdiği tahmin edilmektedir. Su yolu Kakıpaya ve Alan değirmen arasında 6 yerde yatağında bulundu.

2. Apollonios su yolundan tahminen 4 m yüksekte 25 cm çapındaki künklerden bir su yolu daha bulunuyordu. Damgalı künk su yolunda şimdiye kadar bulunmadı. Su yolu 3 noktada yatağında bulundu. Bunlar, İncecikler Köyünün yukarısında Fındıklı dere ile ovaderinin birleştiği yerin tahminen 300 mm güneyinde, Kapıkayanın batı yamacında ve Kozak yolunda Çavuşali mevkiinde.

3. 18 cm çapındaki künklerle çift sıra halinde döşenmiş diğer bir su yolu da Apollonios su yolundan tahminen 15 cm yükseklikte bulundu. Künkler CAES damgalı idi. Bu su yolu yalnız Çavuşali mevki civarında yatağında-bulundu.

Bu su yolları künklerinin yapılış şekli ve döşeniş henüz bilinmiyor. Bergama deresi batısındaki 5 künk su yolunun mevcudiyetinin nedenini açıklayabilmek için, geç Hellenistik çağda şehir surlarını dışında önemli bir yerleşim merkezinin bulunduğu ve su ihtiyacının Akropole yakın olduğu tahmin edilebilir.



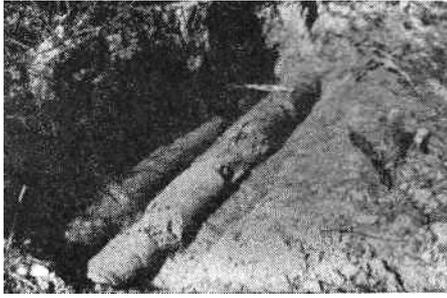
C. Çaputlu ve Kaleardı Tepeler arasındaki çalışmalar:

Daha önceki yıllarda yapılan çalışmaların neticeerinden dolayı 4 su yolunun Çaputlu ve Kaleardı Tepeler arasındaki sırttan geçtiği biliniyordu (Attalos, Demophon, Madradağ künk ve Madradağ kanal su yolu). Bu bölgede Demophon su yolunun izleri şimdiye kadar bulunamadı. Sırttaki arkeolojik buluntulara dayanılarak, Madradağ künk su yolu en az bir defa, Madradağ kanal su yolunun iki defa depremler nedeniyle değişikliği uğradığı tahmin ediliyor. Bu değişikliklerden dolayı çalışmaların yapıldığı bölgede birçok su yolu kalıntıları bulundu. 1981'deki çalışmaların hedefi birbirinden farklı su yolu kalıntılarının üzerinde çalışmak ve onları yöntemli ve zamana göre sıraya koymaktı.

Detayları haricinde, şimdiye kadar bulunanların değerlendirilmesi neticesinde, şimdilik su yolları aşağıdaki sırayı izliyor:

1. Attalos su yolu değişikliğe uğramadan Madradağ künk su yolunun 2. saf hasına kadar işletmede kalıyor. Bundan sonra Hagios Georgiosun batı yamacından geçen bu yolun künkleri alınıp Madradağ künk su yolunun tamirinde kullanılıyor.

2. Tahminen Demophon yolu Madradağ kanal yolunun yapımına kadar işletme idi. Sonradan su yolu Çaputlu Tepenin güney yamacında kanal yoluna bağlanmış ve Demophon yolunun Kaleye kadar olan kısmı kanal olarak değiştirilmiş olacak.

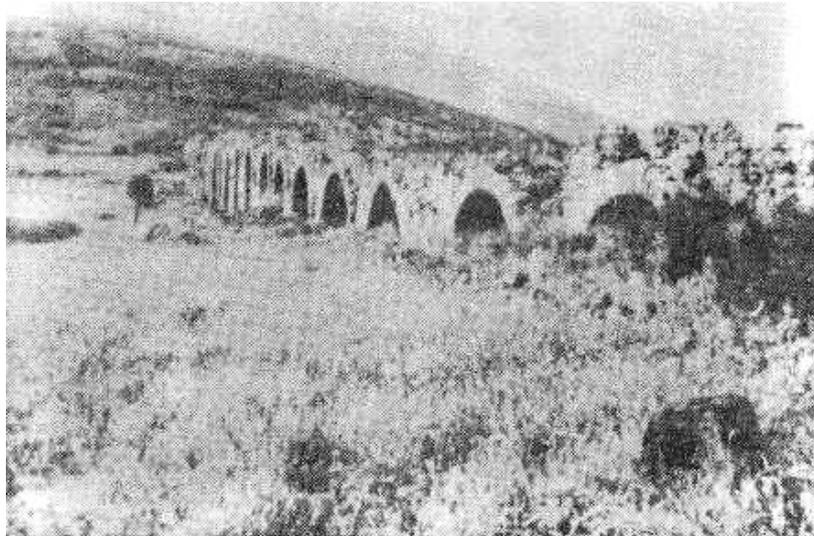
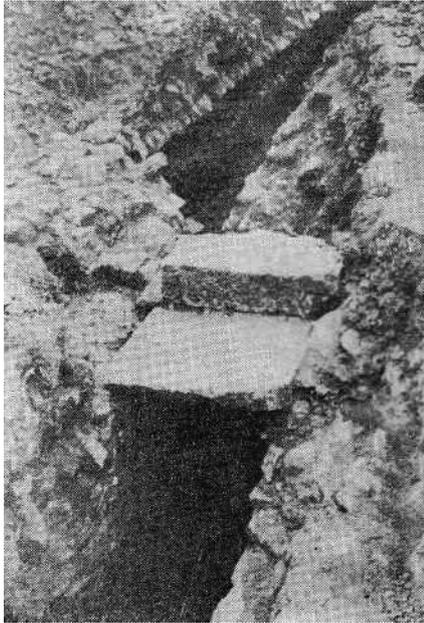
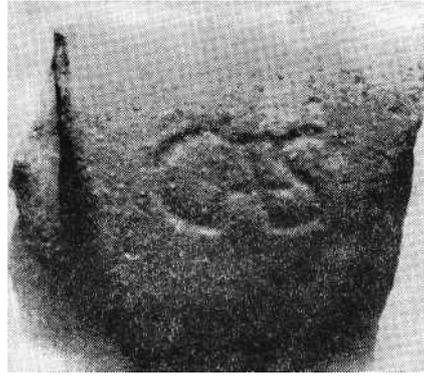
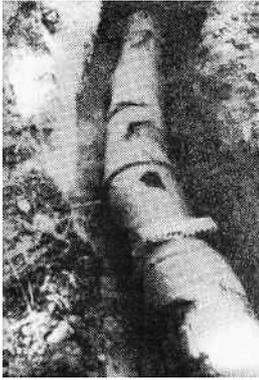


3. Madradağ künk su yolu, tahminen M.S. 3. yy'ın yarısına kadar işletmede kaldı. Olasılıkla M.S. 262 yılındaki depremden veya Gotenlerin saldırısından, aynı zamanda basınçlı su yolu da çok tahrap edilmiştir. Bunun üzerine kanal yoluyla su deposuna (Hagios Georgios) getirilen su 3 sıra döşenmiş künk yolu olarak değiştirilmiş ve depodan iki sıra künk su yolu ile dağdan aşağıya indirilerek ikiz kanala bağlanmış ve bu kanallarla Büyük kemerin geçirilip iki sıra künk yolu ile Kalenin doğu ve batısına su nakledilmiş. Künk yolunun ikiz kanalla birleştiği yer meydana çıkarıldı.

4a) Madradağ kanal su yolu muhtemelen M.S. 1. yy'da inşaa edilmiş. Bu kanal çalışmaların yapıldığı sırttan ve zamanında üç katlı olan büyük su kemerinin üzerinden geçirilmiş

b) Tahminen depremden dolayı İmparator Trajan zamanında (M.S. 106?) kanalın kemere yakın kısımları hasara uğramış olacak ki bundan böyle kemerin kuzey tarafında yeni bir kanal inşaa edilmiş. I. kanalın 2. kanala bağlandığı yer meydana çıkarıldı.

c) Büyük su kemeri M.S. s. 78 'deki Myrna depreminden sonra yıkılmış olacak. Madradağ kanal yolundan tekrar faydalanabilmek için kemerin doğu tarafında iki sıra künk ile basınçlı su yolu döşenmiş. Bu yolla su Kaleardı Tepedeki eski yüksekliğine çıkarılmış. Bir miktar künk ve künklerin kanaldan çıkış yeri meydana çıkarıldı. Bu 3. İşletme safhasının zaman tahmini çıkış yerinde bulunan iki adet toprak çömleği dayanılarak M.S. 3. yy. başlarında olmaktadır.

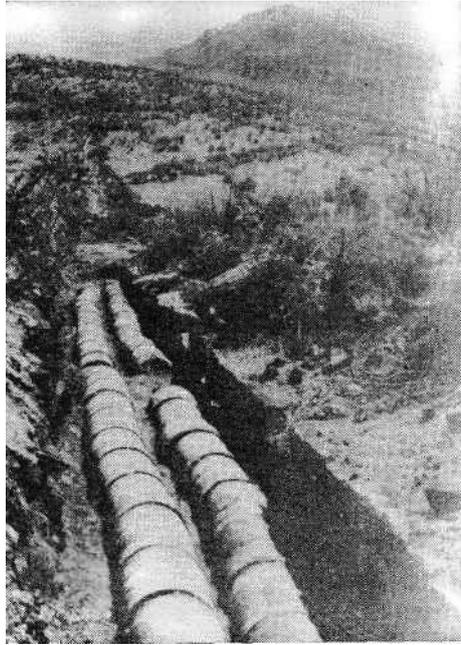


d) Madradağ kanal yolunun 4. İşletme safhası Madradağ künk su yolunun-2. safhası ile aynı olabilir.

5. Büyük su kemerinin doğusunda bir duvar hattı meydana çıkarıldı. Duvar sonunda bulunan bir havuza, kaleardı Tepenin doğu ve batı yönüne giden ve toprak plakalardan yapılmış birer yamuk (Trapez) şeklinde kanal bağlanmış. Bu dayanarak duvarının da 2. İşletme safhasına ait olduğu gösteriyor. Eğer su dayanak duvarı üzerinden nakledilmiş ise, halen bilinen 4 su yolundan birisi ile mi veya henüz bilinmeyen bir su yoluyla mı nakledildiğine karar verilemedi.

D. Kaikos su yolu üzerindeki çalışmalar:

Gurnellianın aşağıda bir meydana, bergama' nın en yüksek mevkiinde bulunan evlerin altında çok sayıda Tonozlar bulunmaktadır. Bunların birinin içinde yapılan sondajda duvarların eksi Roma yapılarında kullanılan tipik kiremit tozu ile yapılmış harç ile birkaç kat sıvanmış olduğu görüldü. Duvarların tabanla birleştiği yerler kiremit kırıklarıyla yapılmış harçla sıvalıydı. Bu nedenlerle Tonoz su deposu olarak kullanılmış olabilir. Kaikos su yolunun sona erdiği topografik yükseklikte Tonozlara yakın bulunmaktadır. Bu gösteriyor ki bunlar eksi Bergama'nın en büyük su yolunun depoları idiler.



WATER WAYS OF OLD BERGAMA

In this research of Tevhit Kekeç, water ways of Old Bergama are inspected by paintings, photographs and drawings.

Attalos, Demophon, Madradağ, Mount Geyikli, Madradazkaral and Kaikos water ways are inspected at the beginning.

Water ways in the west slopes of Bergama Stream and activities between Çaputlu Hill and kaleardı Hill are argued.

This research has been made in the name of German Archedogy Institute under the leadhershhip of Dr.Gunther Gabrecht. A special permission has been given to Tevhit Kekeç so that it can be published as an article.

WASSERWEGE VON ALTEN BERGAMA

In der Untersuchung von Tevhit Kekeç werden die Wasservvege von alten Bergama mit Bilder, Photos und Zeichnungen erzaehlt.

Unter der Überschrift "Die Lage am Anfang" werden die Wasservvege von Attalos, Demophon, Madradağ, Geyiklidağ, Madradağkanal, Kaikos untersucht.

Die Wasservvege, die sich an westlichen Abhaengen vom Bergama Bach befinden und die Arbeit zwischen Çaputlu und Kaleardı Gipfeln werden erklart.

Diese Bearbeitungen waren von Prof. Dr. Gunther Gabrecht gemacht. Tevhit Kekeç hatte sie mit einer speziellen Erlaubnis als Artikel veröffentlicht.

ÇAĞDAŞ MÜZE MİMARİSİNE VE BERGAMA MÜZESİNE BAKIŞ

Reyhan KÖRPE

İster büyük olsun ister küçük, bir müze yapılmaya girilince, genel olarak akla ilk önce yer meselesi gelir. Eğer bir çok imkanlar arasında seçim yapılabiliriyorsa bunların karşılıklı üstünlük ve kusurlarını ölçmek yerinde olur. Müzeyi kentin merkezinde mi, yoksa dışarısında mı kurmalı? Müze yapım ve yer seçim aşamasında insanların en çok tartıştıkları mesele bu olmuştur. Geçmiş yıllarda şehrin içindeki ulaşımın çok daha iyi olması bu tür sosyal yapıların kent merkezlerine yapılmasını gerektirmiştir. Fakat umumi ve özel taşıt araçlarının çoğalıp suretleşmeleriyle bir yerden bir yere gitmek daha kolaylaşınca kent merkezinin ulaşım kolaylığı yönünden üstünlüğü kaybolmuştur. Buna karşın kentin merkezinde bulunmayan bir yerin üstünlükleri sayısız denilecek kadar artmıştır. Bu son durumda seçim imkanlar, daha çok olup satın almak daha az külfetlidir. Üstelik buraları trafik gürültüsünden uzak olup, atmosfer zehirli olmadıkları gibi en azından rahatsız edici olan toz ve gazlarla daha az yüküdür.



Bir müzeye kentin her tarafından genel ulaşım araçlarıyla kolayca gidilebilmeli ve hatta mümkünse yaya bile varabilmelidir. Özellikle okullardan, üniversite ve kütüphanelerden gitmek kolay olmalıdır. Gerçekte bütün bu kurumlar, hep buna benzer problemlerle karşılaşılır ve her biri için aynı ihtiyaç olan yerini düzenleme ihtiyacı vardır. Her durumu ortaya çıktığında ayrı ayrı incelemek yerine, şehircilik ve imar planları yapılırken bunlar göz önünde tutulmalıdır, aksi takdirde birçok iyi şartların feda edilmesi ya da ihmal edilmesi gerekir.

Günümüzde artık müzeler birer kültür merkezleri olmasa da birer kültür ocakları olma durumundadırlar. Bu sıfatla onlar yalnız öğrenciler ve ilgili ziyaretçiler tarafından değil aynı zamanda eğer müze yeter derecede yakın ve girişi kolaysa orada öğretici bir dinlenme arayan ziyaretçiler tarafından da boş vakitleri az olsa bile gezilirler.

Hala bazı kimseler, girişin güçleşeceğini ve sükunetin ihlal edileceğini ileri sürerek müzelerin parklara yerleşmesine itiraz ediliyorsa da, park ve bahçelerin yeri müzelerin inşasında büyük bir teveccühe uğramaktadırlar. Bu buluşun takdir edilen üstünlükleri vardır. Boş arazinin daha çok olması, yaygın tehlikesini azalttığı gibi,

kültür varlıklarına devamlı zararlı etkileri bulunan, kükürt içeren egsoz ve fabrika dumanları, evlerin baca dumanları, toz, gürültü ve diğer çağdaş kirliliklere karşı korumayı sağlar.

Müzenin etrafında bir ağaç kordonu, kent havasını bozan toz ve kimyasal artıklara karşı doğal ve etkili bir süzgeç meydana getirir. Aynı zamanda bu ağaç kordonu nemden direkt etkilenen eserlere tesir eden hava nemini de sabitleştirmeye yarar. Binalara yakın büyük ağaçların ışığı durdurduğu yada saptırdığı söylenebilir. Bu da ışığın renk üzerindeki etkisini azaltır ya da değiştirir. Fakat bunun fazla bir önemi yoktur ve giderilmesi de kolaydır. Çeşitli malzeme ve hizmetleri, birde asıl binaya depo edilmeleri ya bir tehlike ya da bir engel tesbit eden hizmetler içinde gerekli olan yedekleri barındırmak amacıyla müze yakınlarına bir şube inşa edilmelidir.

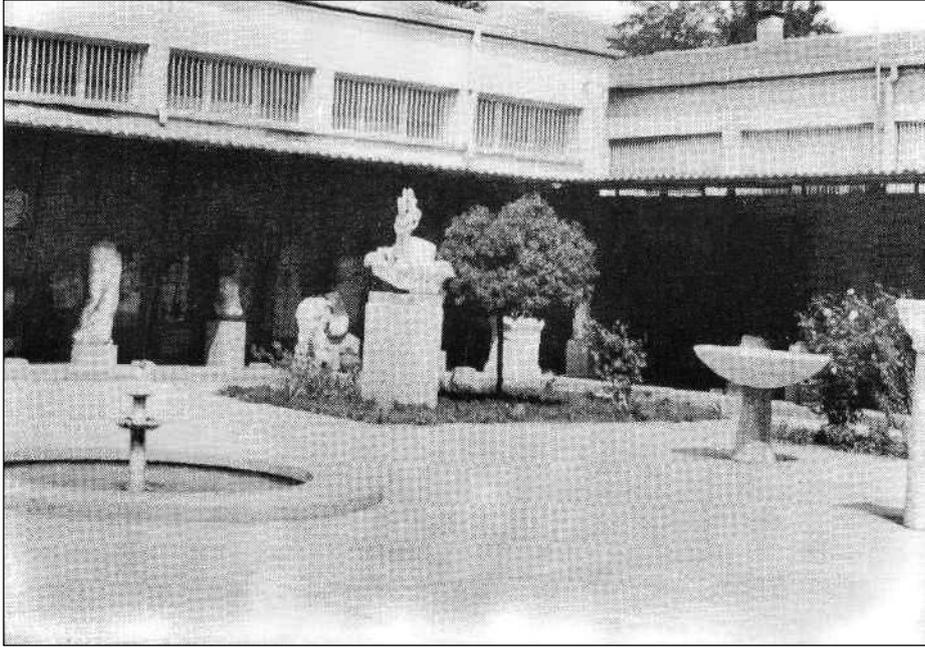
Bundan başka, ister ilk binanın büyütülmesi ve ister yeni şubelerin inşası sonunda meydana gelebilecek muhtemel genişleme için elde boş saha bulunmalıdır. Zorlu, fakat muhtelemelen geçici sebeplerden dolayı, ilk projenin sınırlandırılması gerekince, bu imkan özel bir önem kazanır. Eğer müze bir bahçeyle çevrili ise daha iyi bir görünüme sahip olacak ve iklim elverişli olduğu taktirde, bahçe eski yada yeni heykeller, arkeoloji ya da mimari parçaları gibi bazı parçaların sergilenmesi için kullanılacaktır. Aynı şekilde civar arazinin bir kısmı üzerinde, otomobil ve otobüsler için bir park yeri hazırlanabilir.

Müze planlarının yapılması, inşaatın bütün ayrıntıları üzerinde önceden uygun bir anlaşmaya varmaları muhtemel olmayan mimarlarla müze uzmanları arasında devamlı iş birliği zorunluluğuna iyi bir örnektir. Gerçekten bütün durumlara ve şartlara uyabilecek bir müze şeması yoktur. Aksine her yeni durumla, değişik şartlar, ihtiyaçlar, özellikler, amaçlar ve özel sorunlar ortaya çıkar. İşte bunları belirtmek ve ulaşılabilecek amaçla alınacak tedbirleri mimarlara göstermek müze uzmanlarına düşer. Üstelik müze uzmanları çalışmaların ard arda safhalarının her birine katılmaya hazır olmalıdırlar, aksi taktirde bina bitince, çağdaş bir müzenin cevap vermesi gereken birçok teknik ve görevsel cinsten ihtiyaçlara her bakımdan cevap vermeme tehlikesi belirir. Şöyle bir soru da dikkate alınabilir: Bina tamamen yeni bir müze için mi yoksa önceden mevcut eserleri barındırmak için midir? Birinci durumun üstünlüğü sorunu incelenmesi için tam bir serbesti bırakması ve ideal bir müze alanının kabul edilmesini sağlamasıdır. Yalnız bir kusuru vardır, incelemeler o zamanın ilerdeki gelişmelerin doğrulamayacağı verimsiz ve büsbütün teorik hipotezlere dayanılarak başlayacaktır. İkinci durumda ise, birinciyle tam tezat hale düşerek müzenin sermayesini meydana getiren eserlerin özelliklerine tıpatıp uyacak bir bina tasarlamaktan ve bunun sonucu, tertipler olmaktan da kaçınılmalıdır. İleride beklenmedik gelişmeleri hesaba katmak gerekir. Bütün bunlar müze uzmanlarıyla müze müdürünün koordineli çalışmalarıyla planlamalı ve ileride bu tür sonuçlara meydan verilmemelidir.

Aynı şekilde, yeni müzenin barındıracağı eserlere bağlı olan Özel karakterlerini (karakterle, şimdiden ona boş olan ve gelecekte onu başka müzelerden ayıracak olan nitelik kastediliyor. Gerektiği gibi göz önünde bulundurmak yerinde olur. Şüphesiz müze birçok tipten olabilir ve çeşitli ihtiyaçlara, cevap verebilir Tabiatıyla her kültür varlığının, her eşya sınıfının ve her durumun kendine has genel yada özel bir takım gereklilikleri vardır. Bu gerekliliklerinde, binanın yapısı, sergi salonlarının biçim ve boyutları ve bunlarla ilgili hizmetler üzerinde küçümsenmeyecek bir etkisi olacaktır. Örneğin, bilhassa vesika kabilinden önem taşıyan, arkeolojik yada etnolojik bir eşya serisini, büyük estetik değeri bulunan bir sanat eserini, resim yada heykel koleksiyonuna uygun gelecek çerçeve ve saha içinde sergilemeye çalışmak, yahut eşyayı kronolojik sıraya göre düzenlenen bir müzeyle, eserleri sanat yada bilimsel kategorilere göre sınıflandıran başka bir müzeye aynı ilkeleri uygulamaya çalışmak

faydasızdır. Bunun gibi, daha kaba ve toplu halde belli uzaklıktan görülmesi gereken büyük eşyaya uygun boyuttaki salonlarda, sikke gibi küçük eserleri, küçük bronz eserleri, küçük buluntuları sergilemeye kalkışmak mümkün değildir.

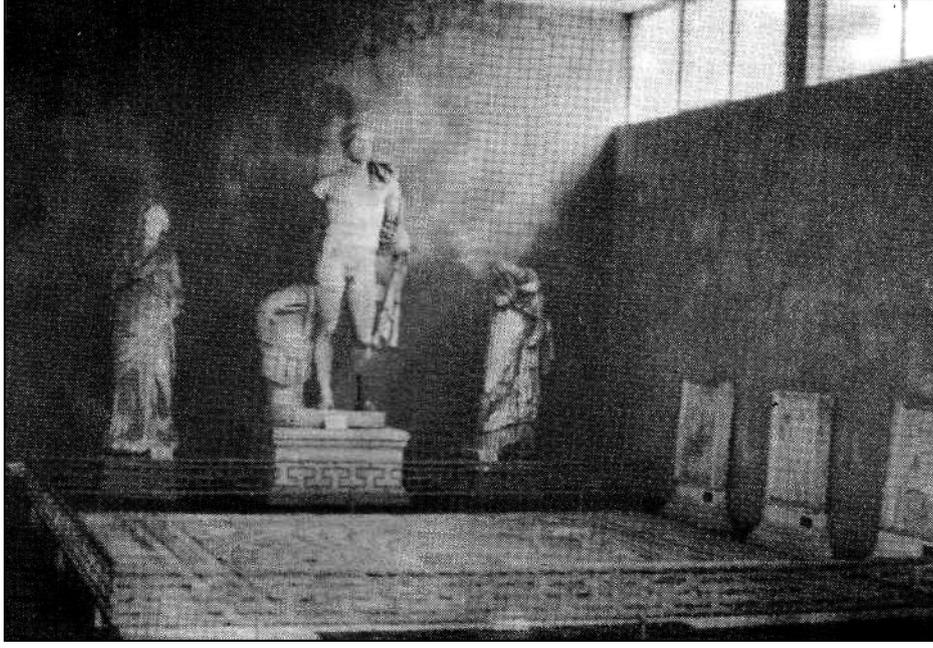
Bir resim müzesi bile, hem eski tablo sergileri için hem de modern eserlerin takdimi için aynı şekilde kullanılacak tarzda yapılamaz. Çünkü her durum için ayrı bir dekor gerektiğinden, bir modern galeri bir bakıma geçici bir karakter muhafaza ederken, bir eski eser galerisi daha devamlı durum arz eder. Çünkü modern bir galeri de bir takım ilaveler, değişiklikler ve yeni düzenlemeler yapılabilir. İşte bu durumla sergideki eşyanın süratle yerleştirilip, yerlerinin değiştirilmesini sağlamak amacıyla uygun şekilde yapılması gereken sadece binanın mimari özellikleri değil aynı zamanda onun inşa tarzıdır. Ağır heykelleri taşıma, eldeki sahayı sanat eserlerine göre düzenleme ve ışık kaynaklarını, belirli tipteki sanat eserlerine en uygun ölçü ve şekilde kullanma zorunluluğunu göz önünde tutmak gerekir. Bunun gibi, bu eserlerin kendilerine verilmek istenen önem ve değere göre ya bir araya toplanabilecek ya da ayrı ayrı sergilenebilecek şekilde düzenlenmesi uygun olur.



Bir müze sadece konusuna göre ya da içerisinde sergilenecek eserlerin tip ve niteliğine göre tasarlanmamalıdır. Aynı zamanda planlar hazırlanırken ekonomik ve sosyal cinsten bazı gereklilikleri de göz önünde bulundurmak gerekir. Örneğin müzenin kentin belli sayıdaki kültür faaliyetlerine uygun tek kurum olması gerekiyorsa, başlangıçtaki hesaplarda sonradan güvenilebilecek mali kaynakları, halkın özelliğini, istatistiklerin işaret ettiği nüfus artışını ve müze çalışmalarının her biriyle ilgilenen kişilerin sayısını göz önünde bulundurmak uygundur.

Gerçekten müze kelimesi birbirine yakın birçok görevi içine alır. Bu sebepten, böyle bir binanın planlarını yapmakla görevli mimar, sadece inşa etmesi gereken müzenin özel karakterini değil, aynı zamanda hissedilip öngörülebilen ikinci dereceden gaye ve faaliyetlerini de tanımaya mecburdur.

Bizim bugünkü müze anlayışımız belki de gelecek köklü bir değişikliğe uğrayacaktır. Eğer mimar planında, binayı yeni gelişmelere, eğilimlere ve yeni pratik ve estetik imkanlara kolayca uydurabilmeyi öngörüyor ise, bu bakımdan eseri hem daha iyi hem daha dayanıklı olacaktır. Bir müze kısa bir devreden sonra dağılan ve sonra tamamen başka bir şekil altında toplanan bir sergi gibi değildir. Yeni düzen yada değişikliklerin düşünülmesi gerektiğinde bile, müzenin ne karakterinde ne de görünüşünde en küçük bir geçicilik bulunmayacaktır.



Şüphesiz gittikçe kaybolmaya yüz tutan, fakat şimdilik epey yaygın olan önyargıya göre, her müzenin heybetli, muhteşem ve abidevi bir görünüşü olmalıdır. En kötüsü arkaik mimari üslubu kullanılmak suretiyle böyle bir etkiyi yaratmaya çabalanmasıdır. Hepimiz eskiyi taklit eden yürekler acısı modern bina örnekleri görmüştüzdür. Bunlar yanlış bir tarih anlayışından doğdukları için insanda zamana uymama etkisi bırakırlar. Şimdi modası geçmiş başka bir önyargıda bütün eski sanat eserlerini sanki modern ortam özelliklerini kaybettirip estetik değerlerini azaltacakmış gibi klasik bir çerçeveye içinde göstermektedir.

Bununla beraber, binanın üslubunun tamamen modern olması, yapıcısının yaratıcılığına bırakılsa bile, mimari kendi başına bir amaç olmayıp, ulaşılmak istenilen amacı bağlı olmalıdır. Başka bir deyişle biz sadece güzel mimarili salonlar yaratmaya çalışmamalıyız. Dikkati sergideki eserlerin üzerinde toplamak ve değerlerini ortaya koyarak onlara birinci yeri vermeye çalışmak en az o kadar önemlidir. İçindeki eserler ikinci plana itilmiş olan ve yalnız iddialı bir mimariyi tamamlamaya yarayan bir müze başarılı sayılamaz. Bununla taban tabana zıt anlayışla yapılmış başka bir müze içinde durum aynıdır. Böyle bir müzenin yapısında kültür varlıklarıyla diğer eşyalar arasında hiçbir mekan bağıntısı kurmak mümkün olmayacaktır. Kısaca bu ortam hiç bir kişiliği olmayan bir müze olur.

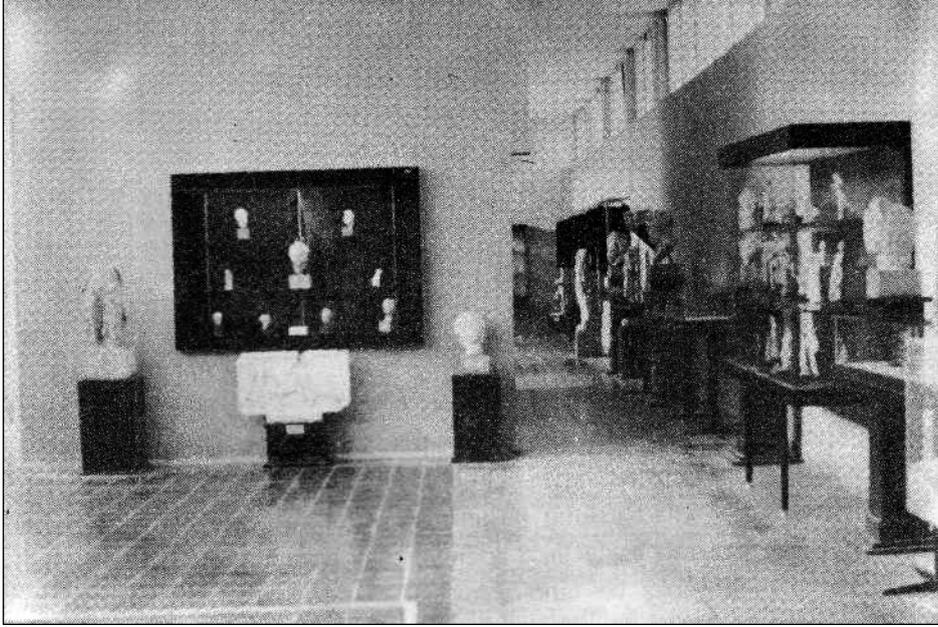
İstenen bu iki zıt anlayışın ortası olarak şöyle görünüyor: Ziyaretçinin kendi evinin bulunmasını istediği dostça havayı, eğlence ve rahatlığı müzede bulabilmesi amacıyla her müze projesinde apaçık meydana olması gereken bu nisbetler kavramını ifade eden planın hazırlanması.

Müzenin sosyal mevkii ve bilgi seviyesi ne olursa olsun her vatandaşın zihniyet ve adetlerine cevap verecek şekilde yapılmasında mimarlara, müze uzmanlarından daha az sorumluluk düşmez. Bu da gerçekleştirilmesinde en büyük pay olan bu insanların zevkine, hemsine olan sempatisine ve sanat kabiliyetlerine bağlı bulunan güç ve o derece gerekli bir görevdir. Fakat asıl meslek nitelikleriyle atbaşı gitmesi gereken bu nitelikler ne öğretilir nede telkin edilebilir.

Yukarıdaki düşünceler boyutları ne olursa olsun her müzeye uygulanabilir. Şimdi özellikle küçük müzelerin inşasında ve planlarının yapılmasında göz önünde bulundurulması uygun kural ve özellikleri inceleyeceğiz. Küçük müzeyle, program ve mali kaynakları sınırlı ve salonları, hiç olmazsa başlangıçta küçük

boyutlu ve birçok hallerde bir katlı olacak şekilde sınırlanmış olan müzeler anlaşılmalıdır.

Küçük olsa bile yeni bir müze, ancak müze biliminin genel kurallarına saygı gösteriliyorsa ve inşaatın özel şartlarının bu kuralların uygulanması için arzettiği ortamlar iyi değerlendirilebiliyorsa etkili bir şekilde çalışabilir. Müzeciliğe art bazı düşünceler, binanın yapısına, örneğin salonların tertibi ya da seçilecek çatı şekline kesin olarak etki etmelidir. Şu halde bu düşüncelerin inşaatı teknik bir önemi vardır.



Sonuç olarak bir müzenin iyi olması için, şimdi belli başlı teorik ve pratik taraflarının bazı esas kurallarını dikkatle seçmek ve doğrudan doğruya uygulamak gerekir.

Müzelerin Aydınlatılması

Doğal ışıktan faydalanarak yapılan aydınlatma:

Uzmanlar tarafından en sert tartışmalara konu olmuş olan bu mesele, gerçekten büyük önem taşır. Kullanışı kolay, ışığı ayarlanabilir ve sabit olan, aynı zamanda mimari unsurlara tam değerlerinin verilmesini de sağlayan elektrik ışığının, yalnız gün ışığıyla dönüşümlü olarak, kullanılması değil, fakat onun yerine geçmesi bile düşünüldü. Bununla beraber tecrübeler bizi gün ışığının yerine ve mevsimine göre değişimler ve mahzurlar göstermesine rağmen, bir müzenin aydınlatılmasında en iyi olarak kaldığını kabule zorlamaktadır. Şu halde salonlar, bu uğurda diğer bazı yapı unsurlarını feda etmek gerekse bile bu ışık kaynağından en iyi faydalanılacak şekilde düzenlenmelidir.

Doğal ışık tepeden yada yandan gelebilir. Birinci durumda sergi salonlarının tavanlarına büyük özel camlar yerleştirilecek. İkinci durumda ise bir ya da birçok duvarda yükseklik ve genişlikleri ihtiyaçlara göre tayin edilecek olan pencereler açılacaktır.

Tepeden aydınlatma bazı üstünlüklerinden dolayı uzun zaman müze mimarları tarafından tercih edildi. Bu tür aydınlatma ışık daha düzgün ve serbest olarak yayılır. Işığa kendi nitelik ve niceliğinde ışınları aksettirme yada gölgeler düşürme yoluyla bir değişiklik yaratma eğilimi gösteren müzenin çeşitli salonlarının farklı görüşlerinden ve bütün öteki yan engellerden (başka inşaat, ağaçlar v.b.) ışığın zarar görme tehlikesi olmaz.



Eserlerin ya da sergideki öteki eşyanın üstüne düşen ışık miktarı ayarlanabildiğinden ışığı çok az yansıtan ve şekil bozukluklarına meydan vermeyen tam bir aydınlatma elde etmek mümkün olur. Böylece eserlerin sergilenmesinde mevcut duvarlardan yer tasarrufu yapılır. Aydınlatılacak sahaları öngörme gerekliliği duyulmaksızın binayı düzenlemenin mümkün olması ve iç sahanın kullanılmasında büyük serbesti sağlanır. Dış duvarlarda daha az açıklık bulunduğundan emniyet tedbirleri kolaylaşmış olur.

Tepeden aydınlatmanın bu üstünlükleri dışında bazı ufak mahsurları da vardır. Bunlar: Işınsal ışığın fazla olması. Tepe aydınlatılmasında kullanılan çatının ve tavan desteklerinin camlar üzerinde pislik yığılması, dolayısıyla ağırlığının artması camların kırılma tehlikeleri, yağmur sularını sızdırma tehlikesi, rutubetin yoğunlaşması gibi. Bina böyle bir aydınlatma şekline uyabilmekle beraber kendisinden beklenen görevleri de yerine getirecek bir çatıyla örtülmesi için çözülmesi gereken mimari ve teknik problemlerin son derece karmaşık olması tepe aydınlatılmasında sıkça karşılaşılır.

Doğal ışıktan faydalanılarak yapılan aydınlatma yöntemlerinden biri de yanlardan aydınlatmadır. Bunun için ya uygun aralıklarla duvarlara açılan çeşitli boy ve şekildeki pencerelerle ya da boydan boya açılmış deliklerle gerçekleştirilir. Pencere ve delikler dışarıyı gören bir yükseklikte bulunabileceği gibi duvarın üst kısmında da bulunabilirler. Yanlardan aydınlatmanın tıpkı tepeden aydınlatma gibi üstünlükleri ve kusurları vardır. Normal yükseklikteki pencereler, bir duvar parçası ile ayrılmış olsunlar yada olmasınlar, üzerinde buldukları yerleri kullanışsız hale getirdiklerinden vitrin ve bütün düzgün yüzeyli öteki eşya kaynağa karşı yerleştirildiklerinden rahatsız edici ışık yansıma olayları meydana geldiği için karşı duvarında durumu uygulamada aynı olacağından, ciddi bir kusura sebep olurlar. Buna karşılık bu pencereler öteki duvarlar arasına yada salonun ortasına, ışık kaynağı ile uygun bir açı meydana getirecek şekilde yerleştirilmiş eşya üzerine bol ve hoş bir ışık gönderirler. Yandan aydınlatmaya taraftar olanlar, yaratıcıları genel olarak böyle bir ışık altında çalışmış olan geçmiş yüzyılların eserlerindeki ışıklığı ve plastik nitelikleri açığa vurmaya bahis konusu olunca yandan aydınlatmanın çok uygun olduğunu düşünmektedirler.

Bütün bunları, eldeki sahanın tam olarak kullanılışı, başka başka salonların şekli, düzeni ve ard arda sıralanışıyla, hatta boyutları ve dış duvarların seviyesine göre derinlikleri ile bağlantılı olarak incelenmesi gerekir. Işık kaynaklarından en iyi şekilde faydalanmaya ve bütün salonlarda mümkün olduğu kadar aynı bir aydınlatmayı gerçekleştirmeye gayret etmek gerekir.

Her ne olursa olsun yandan aydınlatma uzun ve basit inşaa tarzını uygun kıldığı, yan pencereler sayesinde basit ve rahat bir hava ve sıcaklık ayarlama vasıtası olarak ortaya çıktığı için diğerlerine göre daha üstün yönleri vardır. Yüksekteki pencereler, özellikle bir duvarı değil de birçok duvarı kaplıyorsa daha bol ve tepedeki büyük pencerelerden düşen ışığa daha çok yaklaşan nitelikte bir ışık verirler. Üstelik duvarların dördü de eşyayı sergilemekte kullanılabilir. Fakat ziyaretçilerin gözlerinin kamaşmaması için onların yeter derecede yüksekte olması gerektiğinden salonların daha geniş ve tavanların yüksek olması zorunludur. Bunun sonucu olarakta az çok önemli duvar yüzeyleri çıplak kalır ve inşaat masrafları salonların daha büyük boyutlu olması sebebiyle artar.

Şimdiki durumda her yerde olan aydınlatmayı, duvarlar üstünde eşyanın yada eşya gruplarının üstünde toplayan aydınlatmanın lehine terk etmek eğilimi vardır. Böyle durumda eserler daha iyi belirtileceğinden ziyaretçilerin dikkatini daha çok çekecektir. Bu sebepten bütün salonu aydınlatma yerine vitrinlerin ya içeriden yapma ışıkla ya da doğal ışığı geçiren buzlu camla donatmak suretiyle aydınlatmak tercih edilmelidir.

Şimdiye kadar anlatmaya çalıştığımız küçük bir müzenin kentin neresinde olması gerektiği, içinde mi yoksa kenarında mı olmasının onu daha çekici kılacağı, yoksa müzenin yapılacağı alanın özelliklerinin neler olması gerektiği ve ayrıca müze sergilemesi ile ışıklandırılmasının nasıl olması gerektiği idi.

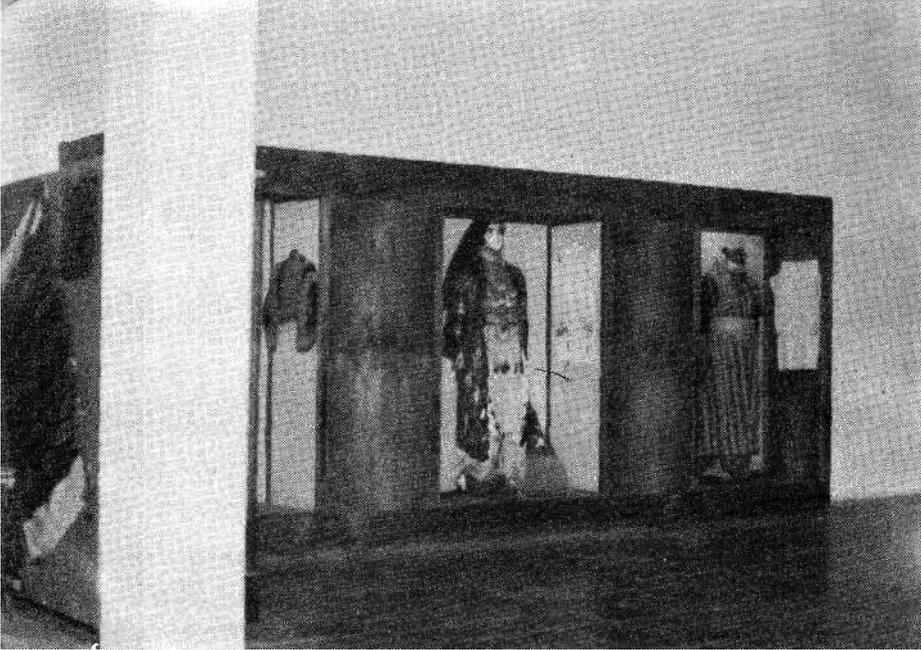
Bütün bunlardan yola çıkarak Bergama Müzesi'nin şimdiki hali ve yapılan ve ayrıca yapılmak istenilen değişikliklerin ne şekilde gerektiğini inceleyeceğiz

Bergama Türkiye'deki en eski kazılarında birinin yapıldığı ve halen devam ettiği İzmir'in bir ilçesi olmasına karşılık bu küçük kentte Türkiye'nin ilk kazı yeri müzesi olarak 1936 yılında müze binası yapılmıştır. 1936 yılları Bergama'sı günümüz Bergama'sından oldukça küçük ve nüfus olarakta azdı. Ayrıca günümüzdeki, gelen yabancı sayısının da o dönemlerde binde biri dahi olmadığı düşünülürse buraya yapılan müzenin daha çok burada biriken eserlerin yerinde teşhirinin düşünüldüğü anlaşılır. Burada o yılların Bergama halkının yöneticilerden eserlerin sergilenmesi ve tanıtılması için müze istemek gibi arzularının olmayacağını, ötesine yol, köprü, sağda solda bataklıkların kurutulması, belki bir fabrika, okul gibi o dönemler için daha da

gerekli şeylerin ihtiyaç duyulduğu ve bunların istenildiğini, o yılların ekonomik ve sosyal şartlarını bilenler anlayabilir. Yani 1936 yılında Bergama'ya müze yapılması günümüzdeki yaygın tabirle lüks sayılabilecek bir olay sayılabilir. Batı kültürünün varlığından bile habersiz yolu izi olmayan alt yapısı bulunmayan bir lisesi birkaç ortaokul ve ilkokulu bulunan eski eserin ne olduğunu bilen bir avuç aydın insanın yaşadığı, gerisinin yazın bağlara çalışmaya gittiği tarım ekonomisine sahip Bergama'ya Müze binası yapılmasının tek nedeni o yıllarda yeni Türkiye cumhuriyetinin Batının evrensel değerlerine ulaşma çabasıdır. Ülkesini çağdaş uygarlık seviyesine ulaştırmak isteyen Atatürk İzmir ve çevresinde yaptığı gezilerde günümüz Batı uygarlığının temellerinin atıldığı antik kentleri, bu arada Bergama'yı da görmüş ve buraların dünyaya tanıtılmasını daha da ötesinde halkın bu eserlere nasıl sahip çıkarak onları koruyup sergilemeye çalıştığını Bergama'ya yapılmasını istediği müze ile dünyaya anlatmak istemiştir.

Günümüzde müzenin bulunduğu yer o zamanlar Bergama'nın dışında bulunuyordu. Kazıdan çıkartılan eserlerin toplandığı depolar yerine planlarını yine Alman kazısında çalışan mimarların yaptığı müze binası şimdiki müzenin çekirdeğini oluşturmuştur.

Bergama müzesi kentin büyümesiyle artık şehrin en işlek caddesi üzerinde ve merkezi bir konumdadır. Müzeye kentin tüm okullarından yürüyerek ulaşmak mümkün olduğu gibi kente ziyarete gelen yerli ve yabancı ziyaretçilerin bulmakta güçlük çekmeyecekleri bir yerdedir. Bir sanayi kenti olmayan ve ayrıca uzun ve sert geçen kış şartları yaşanmayan Bergama'nın hava kirliliği gibi bir probleminin olması da düşünülemez. Bu bakımdan müzenin bulunduğu yerin konum olarak ideal olduğunu söyleyebiliriz.



Günümüzde birçok müze uzmanı müzelerin parklar içinde yapılmasının sayısız faydalarını söylerler. Bergama müzesinin bulunduğu parsel üzerindeki metrekareye düşen ağaç sayısı kentin sadece mezarlığı ile kıyaslanılabilecek kadar çoktur. Bu da müzeye ilk bakışta sanki bir park içindeymiş görüntüsünü vermektedir. Müze bahçedeki ağaçlar yıllardır aynı yerde yetişmişler ve günümüzde giderek sorun olmaya başlayan egsoz gazlarına karşı doğal bir filtre vazifesi görmektedir. Aynı ağaçların bir başka yerde yetiştirilmesi, en azından bu boya erişmeleri en azından 40-50 yıl olacağı düşünülürse mevcut müzeyi çevreleyen bu doğal filtrenin başka bir yerde tekrardan oluşturulmasının güçlüğü ve anlamsızlığı ortaya çıkar.

Müze oldukça geniş bir bahçe içinde yer almaktadır. Etrafında ve arkasında bulunan boş alanlar yeni depo, lojman, hizmet binası ve benzeri ek tesislerin yapılmasına uygun durumdadır. Bahçe içinde kazılardan gelmiş birçok mimari parça ve heykel sergilenmektedir.

Sadece arkeoloji müzesi olarak planlanan ve yapılan binaya 1970'li yıllarda Etnografya salonu da eklenerek aynı bahçeye açılan iki salondan biri arkeoloji diğeri etnografya salonu olarak ziyaretçilerin ilgisine sunulmuştur. Planını Almanların yaptığı arkeoloji salonu küçük olmakla birlikte eserlerin oldukça iyi sergilendiği ve doğal ışıktan çokça yararlandığı bir binadır. Salon yanlardan aydınlatmaya en iyi örnektir. Hem doğuda hem batıda yüksekte yer alan pencere sıraları buzlu camlarla kapatılmış ve gözü yormayan ışık her iki duvar vitrinlerini aydınlattığı gibi arka vitrinlerde gruplar halinde sergilenen eserlere de çok iyi ışık sağlamaktadır. Oldukça bol güneş ışığına sahip ülkemizde bu tip aydınlatma elektrik ışığının çiğliği ve maliyetinin fazlalığı dolayısıyla belki de en idealidir. Buna rağmen bu salonlar, tavanlardaki florasan lambalar ve vitrinlerdeki ışıklarla daha fazla aydınlatma çabasına girilmiştir. Bu durumda da hem yanlardan gelen doğal ışık, hem tepedeki florasan lambaların ışığı hem de vitrin ışıkları ziyaretçilerin eserler üzerindeki dikkatini dağıtmaktadır. Ayrıca doğal ışığın oldukça bol olduğu böyle bir yerde vitrinleri yapay ışıklarla aydınlatmaya çalışmak fazladan elektrik kaybı olacağı gibi vitrinlerdeki eserlerinde bu tür lambalarla ısınmasına neden olmaktadır. Üstelik müzeler eserlerin gelen ziyaretçilere zorla beğendirileceği yerler olmayıp onların doğal ışıkta doğal halleriyle ziyaretçilere sunulduğu yerler olmalıdır.

Arkeoloji salonunun ışıklandırılmasında fazlalıklar olmasına karşın sergilemesinde eksiklikler vardır. Bunda da müzenin oldukça zengin olan eser koleksiyonunun payı büyüktür, çeşitli dönemlere ait plastik, mimari, keramik ve sikke buluntuları birbirine bağlı iki küçük salonda sergilenmeye çalışılmakta ve böylece farklı yerlerden farklı dönemlerden eserler hep bir arada sergilenmek zorunda kalmaktadır. Gene de salonun biri genelde keramik buluntulara ayrılmış, diğeri de plastik ayrılmıştır. İki salonu birbirine bağlayan dar koridor ise sikka ve kendil vitrinlerine ayrılmış durumdadır. Sergileme düzeni bu haliyle mükemmel sayılmasa bile olanaklar dahilinde en iyisinin yapılmaya çalışıldığı anlaşılmaktadır. Fakat aynı salonlar içinde daha çağdaş görümlü ve eseri gösteren vitrinlerin yerleştirilmesi ve bunların doğal ışıkla aydınlatılması bu küçük salonlarda daha iyi sonuçlar verecektir.

Arkeoloji salonunun yanına inşa edilen etnografya salonu daha uzun ve geniş boyutlarda yapılmış olmasına rağmen gün ışığından oldukça az faydalanmaktadır. Arkeoloji salonunun aksine kuzey-güney doğrultusunda inşa edilmiştir. Bu salonda tıpkı diğeri gibi yanlardan gelen doğal ışıkla aydınlatılmak istenilmiş bu amaçla yan duvarların yukarılarına bir sıra halinde pencere yapılmıştır. Fakat buranın pencereleri küçük arkeoloji salonunun pencereleri boyutlarında olduğundan salonun tamamını sağlıklı olarak aydınlatmaktan uzaktır. Oldukça geniş olan salonun gene yüksek tavanları aydınlatma amacıyla dizilmiş gloplarla doldurulduğundan salon bir müze sergi salonundan ziyade alade toplantı yada bekleme salonu görüntüsü vermektedir. Salon yapılırken bir kısmı üzerinde asistan odaları ve kütüphane için yapılmış asma kat ve bunu taşıyan kolonlar salonu biri küçük diğeri büyük iki ayrı salona ayrılmıştır. Sergileme düzenlemesi yapılırken bu durum dikkate alınarak eserler iki salon halinde düzenlenmiş bu tek salonda sergilenmeye çalışılmıştır.

1992 yılı Nisan ayında başlanan Etnografya salonunun teşhir ve düzenleme çalışmaları eski teşhirde ortaya çıkan eksiklikleri gidermeye yönelik olmuştur. Eski teşhir düzenlenmesinde etnografya salonuna girişte bizi karşılayan ortada iki büyük vitrin ve bunlar içinde yer alan lambalar ve takılardır. Solda Bergama ve çevresi, halı ve kilimleri beyaz boya ile fon yapılmış suntalar üzerinde sergilenirken sol taraftaki duvarlardaki vitrinlerde, halıcılıkla ilgili boyalar ve malzemeler, hemen yanında çoban vitrini ve dokuma vitrini yer alıyordu. Salonun sağ tarafında yer alan

yatay vitrinlerde silahlar ve nifir lüle gibi eşyalarla kapı kilitleri ve çeşitli küçük etnoğrafik malzemeye yazı takımlarının bulunduğu vitrinler bulunmaktaydı. Sağ tarafta duvarlardaki vitrinlerde Bergama ve yakın çevresi gelin giysileri mankenler üzerinde sergileniyordu. Salonun kuzey tarafında yer alan daha küçük koridor görünümündeki salonda ise genel halılar ve kilimler sergilenmekte, batı köşesi ise halı ve kilimler ile hazırlanmış seki ve ortada bir sini ile "şark köşesi" olarak hazırlanmıştı. Bu salon içerisinde yine doğu köşesinde ve ortada içinde mankenlere giydirilmiş Bergama ve çevresi gelin giysileri sergilenmekteydi.

Bu küçük salona güney yönden ışık gelmediği gibi kuzey yönden yan duvarlar üzerindeki pençelerden gelen ışık ise eserleri aydınlatmaktan oldukça uzak daha ziyade ziyaretçileri rahatsız edici bir durum yaratıyordu.

Etnografya salonu tekrardan düzenlenirken yetersiz doğal ışık yerine elektrik ışığından faydalanma yoluna gidilmiş, bunun içinde vitrin içleri ve halı sergilemesinde lambalar ve spot ışıklarından faydalanılmıştır.

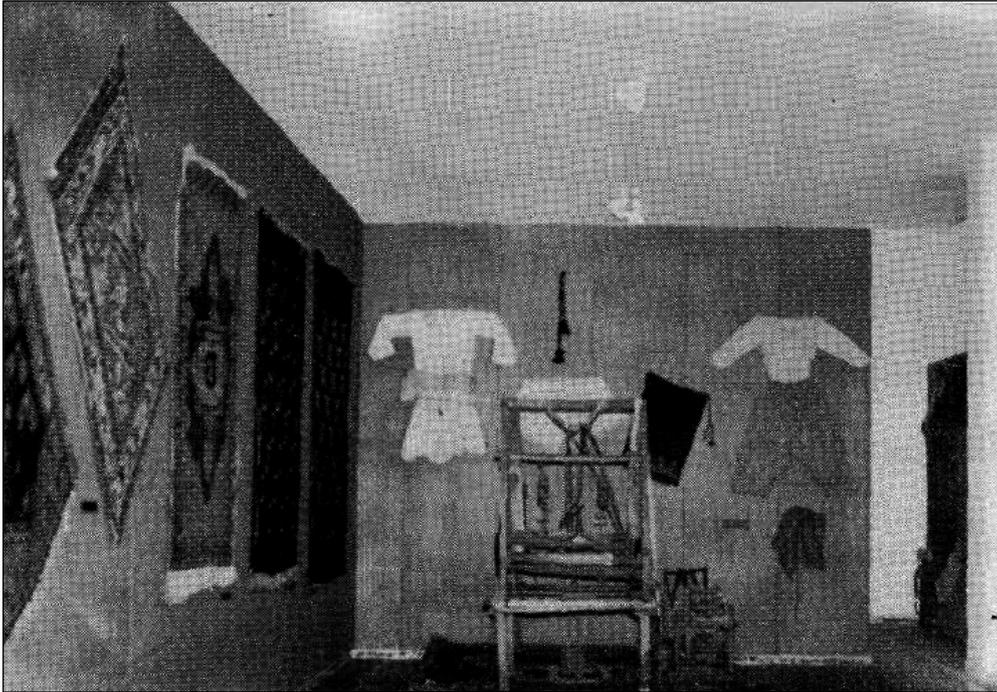
Etnografya salonlarının sergi düzenlenmesi arkeoloji salonlarının düzenlenmesinden çok daha zordur. Arkeoloji salonlarında sergilenen eserler yüzlerce, binlerce yıl önce yaşamış kültürlerin maddi kalıntıları olduğundan bunların kronolojik sıra içinde ve ilgili gruplar halinde sergilenmesi daha kolaydır. Üstelik bu malzeme pişmiş toprak, taş, bronz, cam gibi maddelerden yapıldığından binlerce yıl toprak altında bozulmadan kalmış ve vitrin içinde koruması çok özel yöntemler gerektirmektedir. Etnografik eserler ise geçen yüzyılda ve hatta günümüzde halen kullanılan halk kültürü malzemeleri olduğundan bunların sergilenmesinde özellikle bu tür malzemenin asıl kullanımını ve ne tür yardımcı unsurlarla birlikte kullanıldığının araştırmasını yapmak gerekir. Bergama etnografya salonunu gezen yabancı ziyaretçilerin yanı sıra bu tür etnografya eserlerinin toplanıp getirildiği Kozak ve Yuntdağ köylerinden gelen insanlar sergilemede bulunan aksaklıkları, yada o malzemenin ne amaçla yapılarak kullanıldığını söylemektedirler.



Salon düzenlenirken bu insanları bilgilerinden de faydalanılmalıdır. Etnografya salonunun yeniden düzenlenmesinde salon içinde dağınık gruplar halinde bulunan halı ve kilimler küçük salonda daha önceden çuval bez ile kaplanmış suntalar üzerinde sergilenmeye başlanmıştır. Sergilemede tavandan tabana kadar sunta döşenmiş ve daha önceden içeriye giren gün ışığı tamamen kapatılmıştır. Burada

bulunan gelin vitrinlerin büyük salonun sol tarafında daha önce Kozak halılarının sergilendiği duvar kenarına dizilmiş. Burada bulunan halı dokuma tezgahı ile dokuma tezgahı küçük salona getirilmiştir. Ayrıca buraya halı ve kumaş dokumacılığıyla ilgili malzemeler de getirilerek bu küçük salon tamamen dokuma ile ilgili eşyanın sergilendiği bir salon haline dönüştürülmüştür.

Büyük salonda, orta vitrinde sergilenmekte olan takılar ve yine dikey vitrinlerde sergilenen kurtuluş Savaşında kullanılan silahlar tekrardan düzenlenerek orta vitrine bu silahlar yerleştirilmiş, takılar ise İzmir Müzesinden getirilen ve onarılacak salonun güney duvarına monte edilmiş duvar vitrinlerine konmuştur. Etnografya salonunun yeni düzenlenmesi sergilenen eserleri asıl kullanım alanlarına göre bir araya getirmişse de salonun genel mimari yapısı yukarıda da değindiğimiz gibi bir müze salonu olmaktan ziyade alalade bekleme salonu görünümündedir. Bu yüzden sergileme büyük bir salonda yapılan geçici sergilere benzemektedir. Eserler konularına göre mekanlar oluşturmaktan ziyade vitrin içlerinde yada panolarda sergilenmektedirler. Salonun ışıklandırılması eski durumda çok kötü olmasına rağmen gerek küçük salonun yanlarından gelen ışıklar, gerekse büyük salonun yan duvarları üzerindeki pencerelerden gelen doğal ışık salona az çok loş bir görünüm sağlıyordu. Yeniden düzenlemede Küçük salonun ışık veren bu pencereleri kapatılmış, büyük salonun camları ise duvar kağıdı ile kaplanmıştır. Salon tamamen elektrik ışığı ile ışıklandırmaya çalışılmıştır. Vitrinler içindeki güçlü ampullerle yapılan aydınlatma, halıları ışıklandırmak için spot ışıklarından faydalanma çok



gereksiz enerji sarfiyatına neden olduğundan başka daha güçsüz ampuller için yapılmış direnci zayıf kablolar sık sık sigortaların atmasına neden olmaktadır. Buralarda sergilenen eşyaların tamamı dokuma eserler olduğundan güçlü ışıklar ve bunların yarattığı sıcaklık eserler üzerinde gelecek yıllarda görülebilecek hasarlara neden olabilecektir. Kentteki elektrik kesilmeleri de salonu yaz günlerinde karanlığa boğmaktadır.

Kısaca özetlemek gerekirse etnografya salonunda yapılan her türlü sergi düzenlemesi vasatın üzerine çıkamamakta sergilemede ve ışıklandırmada yapılan çabalar daha kötü sonuçlar verebilmektedir. Bunda da salonun bir etnografya sergi salonu olarak yapılmaması, doğal ışıktan yeterli derecede yararlanılmamış olması en büyük etkidir.

Müze iç bahçesi müzenin ilk yapıldığı yıllarda duvar kenarında sergilenen eserlerin üzerinde eski tip kiremit çatılı galeri ile çevrilmişken, daha sonraki yıllarda eski tip kiremitler kaldırılarak atermi çatı konmuştur. Atermi çatı yapımı bütünlüğünü bozduğu gibi gözde de kötü bir etki bırakmaktadır. Bu atermi çatı kaldırılarak yerine tekrar eski tip kiremit çatı konulabilir.

Sonuçta yapılması gereken mevcut saha üzerine daha çağdaş görünümlü ve geleceğin ihtiyaçlarına da cevap verebilecek ve mevcut eserlerin özelliklerine göre planlanmış sergi salonlarıdır. Etnografya salonu ise arkeoloji müzesi içinde yer alan bir salon olmaktan kurtarılmalı, müzenin hemen yanında yer alan ve yakında boşalacak olan Belediye binasının bulunduğu yerde yapılacak salonlara taşınmalıdır. Burada yapılacak olan salonlar ise Bergama yöresinin etnoğrafik malıdır. Tüm bunlar yapılırken de oldukça bol ve bedava olan gün ışığından azami derecede yararlanmak gerekir.

A LOOK AT CONTEMPORARY MUSEUM ARCHITECTURE AND BERGAMA MUSEUM

In this text, architectural specifications of contemporary museums and where to build them are argued.

Taking these into consideration, Bergama Museum is evaluated. In this research Reyhan Körpe says:

"A museum should not be designed only with respect to its subject or the type and specifications of elements to be exhibited in it. At the same time, some economic and social necessities should be taken into consideration during planning."

BLICK ZU DER ZEITGENÖSSISCHEN MUSEUMARCHITEKTUR UND ZUM BERGAMA MUSEUM

In dieser Schrift handelt von den architektonischen Eigenschaften der zeitgenössischen Museen. Man diskutiert auch, wo es in der Stadt dasein soll.

Nacher wird Bergama Museum erzählt. Reyhan Körpe schreibt darin folgende Anschauungen:

Ein Museum sollte man sich nur nach dem Thema oder nach dem Typ und der Eigenschaft der Künste nicht ausdenken.

1950 BELEDİYE SEÇİMLERİNDE MÜSTAKİLLER

Bergamalı hemşeriler birkere daha geçirecekleri çetin bir imtihanın arifesinde bulunuyorlar. Umumi efkâr üzerinde bu bakımdan büyük bir heyecan hakimdir. Bir tarafta D.P. nin adayları, bir tarafta da müstakil adaylardan meydana gelen tabiri caizse bir müstakiller grubu mevcut olup bunlar arasında her seçim kampanyasının tebiî tezahürlerinden olan bir mücadeleler umumiyetle faydalı neticeler doğurur. Bilhassa karşılıklı söz ve fikir çarpışmalarından seçmen vatandaşı tutacağı hakiki yolun hangisi olduğunu serbest münakaşanın ışığı altında şuurla bulmak imkânlarını elde eder. İşte yurdun her beldesinde olduğu gibi bugünlerde Bergama da devam edegelmekte olan mücadelelerin doğuracağı en güzel netice bu olacaktır. Bugün propaganda faaliyetlerinin son günü olmak dolayısıyla hemşehriler bugünden sonra edindikleri intiba ve kanaatleri vicdan terazisine vurarak kararlarını verecekler ve reylerini bu karara uyarak kullanacaklardır. Bu reylerin neticesi eksiriyetin arzusunun ta kendisi olacağından kimsenin şüphesi yoktur. Bu noktada müstakil adayların niçin, nasıl ve hangi saikler tesirile ortaya çıkmış oldukları mevzuunu kısaca ele almak faydalı olacaktır. Bugün iktidarda olan Demokrat Parti dış ve iç siyasette muvaffakiyetli adımlar atmasını bilmiş ve halk çoğunluğu sevgilisine lâıyk olduğunu elindeki azami imkanlar dairesinde bir fiil göstermiş sevilen, sayılan başarılı bir partidir. Bunu iz'an sahibi hiç bir vatandaş inkar edemez. Güzel yurdumuzu kısa bir zamanda garp alemine her sahada tanıtmak mazhariyetine ulaşmış bir iktidar partisinin mahalli imar ve düzeninin mihenk taşı olan belediye faaliyetlerini yürütecek meclislerin seçiminde-de şan ve şöhretine layık bir kadro çıkarması bu kadronun her bakımdan memnuniyet uyandırıcı bir seviyede olması partili partisiz tekml hemşehrilerin en başta gelen arzularındandır. Bergama'da Demokrat parti kendisine resmen kayıtlı üyeleri arasında esnaftan, tacirden, ve serbest meslek erbabından çeşitli iş ve meslek mensuplarından sevilmiş değerli olgun elemanlara sahiptir. Bunlar içinde belediye meclisi nisabının kat kat üstünde temsil kabiliyetini bihakkın faiz şahsiyetlerden göz ve gönül doyurucu listeler çıkarmak kabildi. Ve bir hemşeri olarak hepimiz bunu bekliyor, bunu gözlüyorduk. içimiz sızlayarak itiraf ederim ki Demokrat Parti dayanağı halk kitlesinin arzusuna ve sesine kulak vermeden şahsi bazı ihtirasların tesiri altında alel acele ve apansız bir yoklama neticesinde herkesi inkisara uğratan bir asıladay listesi ve yine herkesin üzülenek müşahede ettiği bir yedek adaylar listesi çıkarmıştır. Tabii bu beklenmedik hadisenin neticesi olarak yalnız muhalif, tarafsız hemşehriler de değil asıl D.P. li büyük bir vatandaş kitlesi arasında hoşnutluluk, ümitsizlik hisleri doğmasına sebep olmuş ve bu hislerin umumi tepkisi olarakta bu listenin karşısına bir gün içinde doğan bir MÜSTAKİL ADAYLAR gurubu çıkmıştırki bu müstakil adayların hemen ekserisinin yıllardan beri D.P. ye bağlı, bu partiye hizmet edegelmüş şahsiyetler teşkil etmiştir. Müstakiller aleyhlerinde kullanılan propagandanın aksine olarak herhangi bir muhalif partinin ortaya atılmış bir zümre olmadıkları gibi hele D. P.'liler ile birlikte manevi şahsiyetine hörmət besledikleri D.P. ye direnmek, onun seçim şansını ve muvaffakiyetini kırmak iddiasında değillerdir. Her biri güzel Bergama beldesine layık hizmetleri vukufu görmek şahsi tahakküm ve ihtiraslardan uzak mütesanıt bir hey'et haline çalışmak ve bilhassa bir iki şahsın ihtiras dolu sevk idaresile bililtizam harcanan D.P.nin müteaddit değerli elemanlarının bıraktıkları boşlukları doldurmak suretiyle yine Demokrat iktidara yaraşır bir Belediye meclisi meydana getirmek kararındadırlar. Yine aleyhlerindeki başlıca propagandanın aksine olarak müstakiller C.H.P. tarafından ne organize edilmiş ve nede sevk idare edilmektedirler. Müstakiller doğrudan doğruya Bergama hemşehrisinin muhlif, muvafıkı ve bağımsız ile cümlesinin hakiki arzularının bir ifadesi ve D.P. mensuplarına huzursuzluk ve itimsatsızlık veren bir kaç D.P.linin şahsi amellerinin tahakkuku uğruna hiçe saymaktan asla çekinmedikleri efkârı umumiye kuvvetinin yarattığı aksülamelin ta kendisidir.

İşte bu fevkalâde şartlar altında hizmete amade olduklarını söyleyerek kendilerin seçmenlere arzeden müstakiller bu zaruret ve düşünce ile ortaya çıkmış kimselerdir.

Bu yazımızla müstakillerin hakiki hüviyetlerinin ve maksatlarının ne olduğu belirtmek istenmektedir.

Tabiatıyla son söz ve karar muhterem Bergama seçmenlerindir.

MÜSTAKİL ADAYLAR

BERGAMA KÜTÜPHANELERİ

Hacer ÖZMAKAS

Hellenistik dönemin küçük ama güçlü krallıklarından biri olan Bergama, uygarlık bakımından çok önemli bir rol oynamıştır. Kralları, sanat ve bilimin koruyucuları olarak ün kazanmak istemişlerdi. Özellikle Eumenes II. bir çok bilim adamı ve sanatçının saraya gelmesini sağlayarak Bergama'yı sanat ve bilim merkezi haline getirmiştir.

Bergama jimnazını, Bergama kralları gençlerin eğitim merkezi olarak kurmuşlar ve doğrudan gözetimleri altına almışlardı.

Bergama krallığı, 200 bin rulo yazma yapıtın bulunduğu bir kütüphaneye sahipti.

Tarihte ünlü kütüphanesinin yeri, 1880 yılında Akropol'de yapılan kazılarda Cari Humann ve Prof. Conze tarafından ortaya çıkarılmıştır.

Kütüphane binası, I. Attalos tarafından Athena Tapınağının kuzey koridoru arkasında yaptırılmıştır. Birçok odası ve koridoru vardır. Odaların en büyüğü doğudadır. Bu odanın duvarlarında taştan altlık yapılmıştır. Bunun üzerinde de duvarda bir sıra çivi delikleri bulunmaktadır. Prof. Cenze, bu çivilere altlık üzerine konulan kitap dolaplarını saklamak için madenden yapılmış çengellerin bulunduğunu öne sürmektedir.

Kitapların, güney ve batının nemli havasından korunabilmeleri için kuzey ve doğuya konması Bergama Krallarının bilime ve sanata verdikleri önemi vurgulamaktadır. Raflarla duvarlar arasında yarım metrelik boşluklar bırakılmıştır.

Zenginlik bakımından dünyanın en ünlü kütüphanesi olan iskenderiyeden sonra gelen Bergama Kütüphanesinde pek çok önemli kişinin heykel ve büstleri de sergilenmekteydi. Böylece kütüphane aynı zamanda müze işlevini de görüyordu.

Düşünür Aristoteles'in meslek arkadaşlarından Theophrastos'un öğrencisi Neleus, Stepsis kentinde öğretmeninin ve Aristoteles'in kitaplarını saklamıştı. (Theophrastos 285 kitap yazmıştır.) Neleus'un mirasçıları bu kitapları bir depoda gizlemişlerdi. Kitapların alımı konusunda iskenderiye de çok istekliydi. Ancak Bergama, ağırlığınca altın vererek Theophrastos'un ve Aristoteles'in kitaplarını satın aldı. Bu olay karşısında Mısır kralı Papirus dış satımını yasaklayarak Bergama'nın çalışmalarını etkilemeyi başardı. Çünkü bu zamanda üzerine en kolay yazılan madde papuris'tu. Ancak Bergama bunu da üstesinden gelerek bilime katkılarını sürdürdü. Nasıl mı? Papirus'un yerine kullanılacak herhangi bir maddeyi getirene ödül verileceği duyuruldu. Ve Sardes'li sanatçı Krates dişi keçi derisinden özel olarak hazırlanmış bir örnek getirdi. Bu kağıda Bergama kağıdı (Pergaminae Charta) adı verildi. Zamanla dilimizde "parşömen" biçimine ulaştı.

Parşömen ile klasik dönemin tüm değerli yapıtları yazıldı ve çoğaltıldı. (Büyük bir kitleye seslendiği için her metnin 15 kopyası vardı.) Bergama kütüphanesi böylece edebiyat ve sanat hakkında yazılmış 200 bin tomar (cilt) kitapla doldu.

Kitaplar düzgün yerleştirilmiş ve katalogları yazılmıştır, kataloglarda kitapların ve yazarlarının, yaşam ve zamanı hakkında bilgi verilmekteydi. Bu alanda kütüphane düzenleyicisi Athenadoros'un çalışmaları oldukça önemlidir.

İ.Ö. 47 yılında bir savaş sırasında İskenderiye Kütüphanesi yanmıştı. Kral Antonius İ.Ö. 41'de Bergama Kütüphanesi'nin tüm yapıtlarını Mısır'a taşıyarak

Kraliçe Kleopatra'ya armağan etmiştir. Daha sonra bütün kitaplar İskenderiye'de bir yangında yanmışlardır.

Bergamalıların bilim ve sanata verdikleri önemin bir başka göstergesi de Asklepion'daki kütüphanedir.

Propylon merdivenin sağına düşen Artemis Köşesi'ne bitişik olan dörtgen salon "İmparator Odası" olarak bilinmekte ve kütüphane olarak da kullanılmaktaydı. Duvarlarında kitap koymak için nişler bulunmaktaydı. Doğu duvarındaki orta niş içinde bulunan Hadrianus Heykeli, şimdi Bergama Müzesi'ndedir. mermer olan bu heykel normal insan vücudundan daha büyüktür. Heykelin altlığı sunak biçimindedir ve üzerindeki yazıtta "Tanrı Hadrianus'a F.Melitine'nin armağanı" olduğu belirtilmektedir. Buradan da bina ve heykeli yaptıranın Flavia Melitine isimli zengin bir kadın olduğu tahmin edilmektedir.

Asklepion kitaplığının iki kapısı vardır. Biri Kuzey Koridoru'na diğeri Büyük Alana açılır. Birbirine çok uyumlu renkli mermerlerle bezenmiş olan bina, döneminin parlak eserlerinde biridir. Salonun döşemesi renkli mermerlerle, geometrik şekillerle bezenerek halıya benzetilmiştir. Duvarlar, arkasındaki dolmadan sızan suları toplamak için çift yapılmıştır. İki duvar arasında kuru bir dehliz vardır.

Salonun kuzey, doğu ve güney duvarlarında görülen nişlerde el yazmalarının saklanmasına yarayan raflar bulunuyordu. Nişlerin üstlerindeki pencerelerde cam yerine ince ve saydam mermer ya da su mermeri kullanılmıştı. Çatı ahşaptı.

Bu kütüphane aynı zamanda psikolojik tedavi gören hastaların yararına kullanılmaktaydı.

BERGAMA LIBRARIES

This text is about librarianship and books in the past and focuses on two libraries in Bergama and expresses the importance Pergamon Kingdom gave to science and culture.

DIE BERGAMA BIBLIOTHEKEN

Dieser Text handelt von den zwei Bibliotheken, die im Bergama Königtum waren. Man betont, dass für das Königtum die Wissenschaft und die Kultur sehr wichtig gewesen waren. Und erzählt man in dieser Schrift vom Bibliothekswesen und von der Bücherei.

BERGAMA'DA HEYKEL SAN'ATI

Osman BAYATLI

Bergama'da heykeltçilik krallık devrinde önemli bir mevkie yükselmiş ve Hellenistik devrin heykeltçilik okulunu meydana getirmiştir.

Bergama heykeltçiliği krallık devrinden önceki zamanda bir mevkie işgal ettiği halde, Roma devrinde de en önemli bir durum taşıdığı eldeki eserlerden anlaşılmaktadır.

Bergama heykeltçiliğini anlamak için Elen heykeltçiliğinin son devri olan Hellenistik sanata bir göz atmak ve Bergama'nın Elen medeniyetindeki yerini bu bakımdan belirtmek lazımdır.

Elen heykeltçiliğinin klasik kültürü takip eden bu son devri M.Ö. IV. yüzyılın ortasından sonra siyaset ve kültür sahasındaki birlikle başlar.

Bu değişme, Hellenistik diye ifade edilen bu devrin tarihini ayırt etmek için bir başlangıç olarak anılırsa, güzel sanatlar tarihine giren Hellenizm anlayışını 281-300 yılları arasında bulmak mümkündür. Yeni devletlerin kuvvetlenmesinden, Mısır'ın Roma cihan imparatorluğuna bağlanmasına kadar olan zaman en doğru sınır olarak kabul olunmaktadır.

Bununla beraber, sanat tarihi devirlerini sınırlandırmak için dış görünüşte meydana gelen değişme kâfi değildir. Ancak bu sanat anlayış ve görünüşe yeni yol açan bir değişme mümkündür.

İskender imparatorluğunu Asya'ya ve Mısır'a yayılmasıyla dünya durumunda büyük bir değişiklik meydana geldi, Hellenizm, Siyasi, iktisadi ve içtimai sahadaki inkişafını sanat yolunda da gösterdi. Eskişehirler kuruldu. Akropoller çeşitli sanat eserleriyle bezendi. Hususi binalar da bu ihtişam ve konfora katıldı.

Yeni Krallıkların sanatı himaye etmeleri kadar, geniş ölçüde yapılan ticaretin sağladığı refah da bunda büyük bir amil oldu.

Sanat hayatı eski dar muhitinden kurtuldu. Bu yeni devrede çok zengin ve çok kuvvetle gelişen sanat faaliyeti, büyük hamleler yapan yeni merkezler buldu.

Heykeltçilik sahasındaki değişme ise Lysippos'da bağlıdır. Bu sanatkâr, Büyük İskender zamanında faaliyetinin zirvesine yükseldi.

Sikion sanat okulunda genç bir heykeltçi iken kendisinde yüksek kabiliyet gören hocası, Lysippes'a: her hangi bir sanatkârı değil tabiatı takip et. Ve şu halk topluluğuna bak demişti. Bu ders onu yeni bir üsluba sevketti.

Bu üslup eşyanın aynı olduğu anlayışına değil müstakil, mekan ve ışıktan ibaret olup çevresinden aynı eşyanın mekan içindeki görünüşleriyle daima değişen ışık tesirleri altında idrak edilen maddeler olduğu anlayışına dayanmaktadır.

Lysippes'un şu cümle ile anlatırlar: eskiler insanları oldukları gibi kendisi gördükleri gibi tasvir ediyordu.

Elde bulunan, Apek yemenos heykeli onun eserinin mümtaz bir kopyasıdır.

V. asırda atılan bu adım, geleneklere sıkı bağlılık yüzünden büyük bir gelişme göstermemiştir.

IV. asırda Antika sanatı, hatta Praksita in eserleri dahi geleneğe bağlılığın tesirleri altında kalmıştı.

Hellenistik devir heykeltçiliği iki büyük devreye ayrılmıştır. Birinci devre M.Ö. III. yüzyıl sonuna kadar. İkinci devre M.Ö. II. I Yüz yıllar.

İkinci asır, siyasi tarihte de yeni bir devre geçişi gösterir. Roma, Yunanistan'a yayılmış, doğu da onun idaresi altına girmiştir.

Böylece M.Ö. III. yüzyıl da ve II. yüz yılın ilk yarısında kudretli bir yükseliş gösteren Hellenistik devletler M.Ö. II. yüz yıl ortalarından sonra ve I. yüz yılda gerilemiş ve çökmüşlerdir.

Bu suretle, her sahada meydana getirilen işlerin hacminden ziyade, eski örneklerle, bilhassa klasik numunelere dönülmesiyle ilgili olarak bir düşüş olmuştur.

Çeşitli eserler, M.Ö. III: yüzyılın sonunda bronz heykelciliğin II. ve I. yüz yıllardaki mermer heykelcilik gibi, hakim bir mevkide olduğunu göstermektedir.

Daha eski çağların bronz heykellerinden çok az elde edilen eserler Roma kopyalarıdır.

Buna mukabil arkasından gelen devrin çok sayıda bulunan eserleri orijinaldir.

Roma'nın Elen'lerle birleşmesi üzerine meydana getirilen daha sonraki eserlerde, Elen sanatının tam bir tasviri olarak büyük bir kopyacılık faaliyeti görünür. M.Ö. II. yüz yıldan itibaren başlayan mermer heykelciliği IV. yüzyıl antika sanatının ele alarak bir nevi klasik üsluba dönüş içinde, Roma imparatorluk çağı sanat anlayışı bu yönden gelişmiştir. Bu sanat, tamamiyle mermer sanatı olarak ve gayelere uyarak aynı yolda yürümüştür.

Bu devrinin büyük portre başları, herşeyden önce 3'üncü asrın sonralarına uzanan kral heykelleri serisinde Lysippes'un portre sanatına şahitlik edecek delilleri taşımaktadır.

Bunları meydana getiren gelişme onun portre sanatından gelmektedir. Bu sanat Bergama savaş abidesindeki prens portresi ile zirvesine erişmiş bulunuyor. Bu portrenin Attolos'a ait olduğu kuvvetle tahmin edilmektedir.

Heykelcilik portre sanatı ile insan ve tanrı şahsiyetlerini aksettirdi. Bununla tip tasfirinden ferdin tesvirine geçildi. Bu yüz hatlarından bütün vücuda aksettirilmesine kadar genişledildi.

Antika sanatının eserleri olan Demoatenes, Aisehines'in heykelleri İskender devrinde revaçta olan portre tasvirinin bu mükemmeliyetine doğru yapılan ilerlemeyi gösterir.

Kayıtsız şartsız hakiki olarak aksettirilen tanrı tasvirleri için de vaziyet böyledir. O halde bunların da portre gibi işlendiği söylenebilir. Bunlardan pek az bulunmuştur. Bunlar arasında Tanrıyı nûrani bir güzellik timsali olarak tasvir eden Praksi-teles'in Hermes'ine bir tezat gibi gösteren dilenen Hermes, geminin, ucunda klavuz ve amir olarak gözetler durumda ayakta duran ve fırtınalara dayanıklı bir denizci tavrındaki Pesciden Lysippes üslubuna bağlı olan ustalar grubundan Eaidaises'un banyoda çömelmiş afreditesi gibi mümtaz heykeller vardır.

Hellenistik sanat, Lysippes'un açtığı yol üzerinde yürüdükçe tanrılar, tabiat üstü karakterlerden tamamiyle serbest olarak tasvir edilmiştir. Bununla beraber kuvvetli bir insan karakterleriyle desteklenmişlerdir. Bu üslupla Lysippes, mızraklı İskender heykelinde kralı tanrı mertebesine çıkarmıştır.

Karakter tasviri, devrin son eseri alan Attolos'un Galya'lı abidesinde aynı tarzda tamamiyle beşri olarak aksettirilmiştir.

Sikion okulunun Elen heykelcilik sanatının başlangıcına kadar gidebilen hayatında Lysippos'dan sonra iki takip olunabilir. Lysippos'un üç oğlu babalarının açtığı çığır üzerinde yürüdüler Pihanis ve Eutykeltes ustaların talebeleri de aynı üslup üzerinde çalışmışlardır. Chares, Rodoslular'a güneş tanrısının meşhur büyük heykelini yaptığı gibi, Eutydiehes de Suriye başşehri Antiechia için şehir

tanrıçasının tunç heykelini yapmıştır. Elde edilen mermer kopyesi dağlar üzerinde yükselen nehir tanrısı bir kaya üzerinde oturan şehir tanrıçası Orontes'e ayağını hafifçe dayadığını göstermektedir.

Elen heykelciğinde muhit ve tabiata da yer verildiğini Praksiteles'in Hermes heykelindeki ağaç gövdesi anlatılmaktadır.

Kaya, nehir gibi tabiat muhitleri içinde tasvir etmek kudretini Lysippes göstermiştir. Bir geminin ön tarafında ayakta duran ve bununla bir deniz zaferinin abidesi olduğunu anlatan Sametrake Nikesi bunun parlak bir misalidir.

Nike'nin vücuduna yapışan ve aynı zamanda geriye doğru uçuşan elbisesiyle, geminin hareketi ve rüzgârın esişi ifade edilmiştir.

Bu gibi heykel ve gruplar, bu devirde giyimde de yeni bir çığır açıldığını anlatmaktadır. Nike'nin elbisesi, olgun vücudunun kıvrımları ve dış şartların verdiği canlılık içinde değerlendirilmiş bulunmaktadır.

Bükme, kırılma ve içeriye doğru çökmelerin bıraktığı hatlarla zenginleşen elbiselerin göz alıcı durumu, bir seri Bergama figüründe görülen bir mükemmeliyet kazanmıştır.

Yeni kurulan devlet merkezlerinde sanat faaliyetinin nasıl vücut bulduğu geliş-tiği hakkında birbirini tamamlayan bilgiyi, bugün açık olarak belirlemek mümkün değildir. Anadolu'da Bergama, Tralles ve Rodos gibi atelyelerde ki münferit çalışmalar ancak esas itibariyle sanat hakkındaki bilgiler olup bunlar da heykelcilikte toplamaktadır.

Suriye ve Mısır baş şehirlerindeki zengin çalışma sisteminin ise kuruluşlarındaki gibi devam edememiş olduğunu anlatmaktadır.

Böyle bir gelişmeyi devlet merkezleri arasında yalnız Bergama devleti göstermiştir.

Bergama'da meydana getiren abidelerden Attolos devrinin Galyalı heykellerinde, Eumenes çağının ölçsüz derecede zengin heykel hazinelerinde ve Zeus sunağının kudretli kabartmalarında büyük bir insicam geleneği vardır. Bu eserlerde erken Hellenistik geç Hellenistiğe geçişin tamamladığı görülmektedir.

Galyalı heykelleri ve onları benzeyen eserler Lysippes tarafından açılan çığır üzerinde yürüdüğü ve tabiatın ifrata varan bir sadakat içinde aksettirildiğini anlatmaktadır.

Attalos sanatkarlarının, ezilen düşmanın vahşi kuvvetini ve cesaretini kavmî özelliklerine kadar hakiki durumu içinde göz önüne koydukları eserlerde, bu sanat anlayışı bütün kudretiyle kendisini göstermektedir.

Yine bu sunakta bulunan Telephos kabartmalarında, yeni krallığın efsanevi atalara bağlanması manasını belirtmek suretiyle devletin meşruiyeti anlatılmış bulun-maktadır. Attalos zafer abideleri, krallığın vücut bulmasındaki güçlüklerin birer sem-bölü olduğu gibi, Eumenes II devri de muhteşem binaları ve parlak heykelleriyle büyük devlet vasfının kudretini göstermiştir.

Sunakta devler savaşının tasvirinde daha önceki Hellenistik sanatın mahiyetinden ayrı bir çığır açılmıştır. Fidiasın eserleri Melon Aphrodibe'si gibi tanrı idealinin klâsik tasvirine uyar. Bergama sunak frizinin zengin giyinişini ve güzelliğin bütün parlaklığı ile doğan tanrıçaları, eski tanrılar idealinin bu sahada canlandırıldığını ifade etmektedir.

Şekli değiştirilen ve yeni yapılan eserler yanında devrin üslubuna uyan az ve çok modernleştirilmiş tekrarlar kendilerini tanıtmaktadırlar. Bunun baş misali, devasa ölçüde yapılmış fakat orjinalin ancak 1/3 büyüklüğünde olan ve sunakla aynı

zamanda yapılmış meşhur Bergama kütüphanesinin baş salonunu süsleyen Fdi-as'ın altın-fildişi Athena heykelinin mermer kopyasıdır. Bu üslubu himaye eden Bergama kütüphanesi, sanat tarihi çalışmalarının gelişme merkezlerinde biri oldu.

Hellenistik devirde gelenek değişmesi atlet heykelleri ve mezar kabartmaları gibi konuların rağbetinden düşmesi yüzünden meydana gelen boşluk mekan ve kır tasvirlerinin sahnelerinin konu olarak alınmasıyla meydana gelen yeni ve büyük gelişme doldurulmuş oldu. Serbest gurup kompizasyonunun bir devamı olarak kendini gösterdiği Tralles'in meşhur üskulpturuna aynı bölgenin Magnesiası'nın, Pri-ene'nin eserleri de olan Bergama'da kazanılan Rodos'da hakim bir mevki'e çıkan sanata katıldılar.

Bu devirde Anadolu'da ve adalarda yapılmış olan heykel elbiselerine verilen şeffaflığın zarif aksettirişiyle son derece tezatlı elbise üslubu meydana gelmiştir. Elen sanatı bu istikamette bir gelişme ile yeni Roma merkezine geçerek devrini kapatmıştır.

Bugün Gazetesi Sayı: 327 – 330

14-24 Ekim 1952

SCULPTURE IN BERGAMA

In this work, Osman Boyatlı's one of the leading names of Bergama in the past articles, which have been forgotten in newspaper pages, are brought together and therefore is a nostalgic text.

Mentioning Hellen sculpture, Boyatlı examines sculpture, which had risen to an important level through the Kingdom period.

He says that although at the end of 3rd century B.C. bronze sculpture was dominant, marble sculpture became more important during 2nd and 1st centuries B.C.

DIE BILDHAUERKUNST IN BERGAMA

Das ist ein origineller Text, der die Artikel von Osman Bayatlı, die in den Zeitungsecken geblieben waren, in Ordnung gebracht hat.

Bayatlı erzählt von der Hellenistischen Bildhauerei. Er untersucht in diesen Schriften die Bildhauerkunst, die sich in der königlichen Zeit sehr entwickelt hatte.

Am Ende V.C. III war Bronz Bildhauerei, aber V.C. II und I Marmorbildhauerei sehr wichtig gewesen.

BERGAMA KÜLTÜRÜ VE TİYATRO ÜZERİNE

Ogün KAYACAN

Bir, Bergamalı olarak her zaman tiyatroyu diğer sanat dalları içinde kendime en yakın hissetmişimdir. Tiyatrodan bir başka haz, bir başka zevk alırım. Bunda mutlaka şahsi hislerimin daha önemlisi zevklerimin rolü büyüktür. Ama diğer yandan içten içe bunda Bergamalı oluşumun etkisi olduğunu düşünmüşümdür.

Nedir bu etki? Neden, Bergamalı olmak ve tiyatro zihnimde özdeşleşiyor? Çok zaman düşündüm bunları, varabildiğim sonuç şu oldu; Bergama'mızın başka kültürler etkisi altına girmeden önceki kültürü, başka bir deyişle antik çağda Bergama'da ilk yerleşen insanın kültürü tiyatroya - dinselliği ağır olmakla birlikte yaşamında apayrı bir yer vermişti. Birkere toplam 95.000 kişilik üç konik tiyatro inşa etmişti. Bu üç tiyatro çağının en güzel ve en nadide örneklerindedir.

Bergama'lılar tiyatroya sanata geniş fonksiyonlar tanımış hatta tanrı Dianisos'a tiyatro ile ibadet etmişler. Bu ibadetler tarihin ilk toplu ibadetlerindedir. Anlaşılabacağı gibi ilk Bergamalılar tiyatroyu en önemli sosyal kurum olarak sosyal yaşamlarına kabul etmişlerdir.

Atalarımız kültürlerini taşla nakşetmiş, toprakla şekillendirmişler. Bence elimizde antik bir eser aldığımızda bunun formal güzelliği değildir önemli olan, yansıttığı kültürdür onu değerli kılan. Aynı şekilde konik tiyatroların teknik özellikleri, yapılış tarzları, doğal hava akımlarıyla sesin metrelerce yukarıya net olarak taşınması değildir bizim için bu tiyatroları özel ve önemli kılan, belki ilgili bilim dalı için önemlidir, o çağdaki insanın bilgi birikimine hayran olmak için. Yani bu tarz tiyatrolar antik çağ Helen şehirlerinin hepsinde görülebilir. Oysa o tiyatroya gerek duyan, sosyal yaşamda vazgeçilmez kılan kültürdür önemli olan, bilgide kültürle değerlidir çünkü. Tarihte ve toplum hayatında hep görülendir, kültürsüz kişilerin elinde bilginin yarardan ziyade zarar verdiği.

Böyle düşününce bizler en kabahatli mirasyedileriz yeryüzünde ve büyük bir kültürden kalan taş toprak figürleri kültür mirası diye bağrımıza basmak kendi kendimizi aldatmaktan başka birşey değil. Çünkü bizler asıl miras olan ve o taşla toprağa değer katan kültürü çoktan tüketip, yitirmişiz. Kanaatimce; çok değerli bir eserin kendisini kaybedipte muhafazasına sarılmaktan ve "bir zamanlar ben işte böyle bir muhafazada saklanan çok değerli bir eserin sahibiydim" diye komik bir avantudan başka şey değil yaptığımız.

Ancak insana ümit veren bir şey var ki; kültür öyle kaybedilip de bulunmaz bir nesne değil. Kültür her zaman olan ve insanların gelip kendisini bulmasını, kavramasını bekleyen en sosyal değer. Evet yapılması gerekenlerle dolu bir yolun sonunda bizleri bekliyor.

Şimdi bizim yapmamız gereken Zeus Sunağı'nın kalıntılarını sahiplenmek değil, Zeus Sunağı'nı getirip tekrar inşa etmekle herşey bitmiş olmaz. Yasal olarak baktığımızda bu sunak Osmanlı imparatorluğu'nun zayıflığından istifade ile elimizden alınmıştır. Hiçbir şey bunu haklı kılamayacağı gibi İmparatorluğun müsadese GABİN ile batıldır. Hatta Devrin Alman Devleti'nin hilesi bile iddia edilebilir. Küçük bir açıklama olarak denebilirki Gabin; elindekinin değerini bilemeyecek durumda olan kişinin elindekini, yasal yollarla da olsa elinden alınmasıdır. Hukuk bunu kabul etmez. Konumuza dönersek yapılması gereken önce o tapınağı yapan kültürü kavramak, kültürümüzden kalan kalıntıları derlemek ve çağa uydurarak sosyal yaşantımıza yerleştirebilmek.

Bundan anlaşılması gereken tabii ki, hiçbir zaman antik çağda yaşayalım demek değil. Bizim bugün gezip dolaştığımız yerlerde bir zamanlar gezip dolaşan,

insanı, insanları anlayabilmek anlamındadır. Bu düşünce Polonyalılara, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra harabeye dönen Varşova'yı yeniden aslına uygun inşaa ettiren düşüncedir.

Bugün bulunduğumuz noktaya bakarsak; Kısa bir süre önce, siyasi rüzgarlara olabildiğince açık belediyenin kurmuş bulunduğu amatör tiyatro topluluğundan başka hepimiz tiyatroya birçok sanata da olduğu kadar duyarsızız. Olması gereken Bergama'nın ve Bergamalıların olan, en önemlisi belediyenin tiyatrosuna alternatif hiç olmazsa bir tiyatro gurubu daha olması. Yazımı, İsmet İnönü'nün söylediği bir sözü dileğim olarak tekrarlayarak bitirmek istiyorum." Bu klasikleri, harpten sonra bütün dünyaya, Bergama tiyatrolarında göstereceğiz. Bu olay Türk kültüründe değerli bir başarı sayılacaktır."

ABOUT BERGAMA CULTURE AND THEATRE

In this text, not only the historical line of Pergamon Kingdom, which looks at theatre as both cure and art, is inspected from a special point of view but also citizens of Bergama are accused as the biggest spend thrift in history.

The text complains about the insensitivity against theatre and some ideas about Zeus Altar are expressed.

ÜBER DIE KULTUR VON BERGAMA UND THEATER

Es handelt sich darum, dass das Bergama Königtum das Theater als Heilung und Kunst sah. Von hier bis heute wird Kulturlinie untersucht. In dieser Schrift kritisiert man die Bergamaner als die grösste Verschwender.

Man klagt darüber, dass sich die Leute nicht genügend für das Theater interessieren. Ausserdem bringt man manche Meinungen über das Zeus Altar vor.

HACI MEHMETAĞA VAKFI

Seldağ HAMARAT

Karaosman'ın oğlu hacı Mehmetağa'nın H. 1247 tarihinde evlâtsiz olarak vefatı üzerine sağlığında kendisi tarafından idaresini şart kıldığı vâkıf işine bakma görevinin, kime geçtiği eldeki kayıtlara göre belli edilememektedir.

Ancak, 19. Recep. 1302 tarihli Bergama mahkemesi ilâmından:"Vâkıf Mehmetağa'nın kardeşleri evlâdından Hatice hatunun resmi sorumluluğundayken bu tarihten 5-6 ay önce vefat ettiği" anlaşılmaktadır. Yine bu mahkemenin ilâmına göre, vakıf Mehmetağa'nın kardeşleri evlâdları ile azat olmuş kölesi dahi soyları tükenmiş olduğundan azat olmuş kölenin evlâdlarına sıra geldiği ve bunun da Abdullahağanın kızı Arife hanımdan olan ve Bergama'nın Solakhali mahallesinde oturan Hasanağa oğlu hacı Hüseyinağa kızı Nefise hatun olduğu ispat olunmuştur.

Bu nedenle vâkıf işine bakma görevini üzerine alan Nefise hanım, Abdullah oğlu Arifağa'nın oğulları hafız Mükerrerem efendi ve Hüseyinağa ile kızları Zahide ve Rabia, hatunlarla birlikte vakfi idare etmişlerdir.

Nefise hanımın vefatı üzerine, bu vakfa memur tayini hakkında alınan 5. Şevval.1336 (Arap aylarının 10.su Şeker Bayramı) (24.41336) tarihli ilâma göre, hacı Mehmetağa'nın diğer azatlı kölesinden olan Abdullahağa'nın oğlu, Arifağa'nın büyük kızı Zahide hanıma Vakıf memurluğu görevi verilmiştir.

Zahide hanımın vefatı üzerine Bergama mahkemesine açılan vakıf memurluğu davasında, ikinci kuşaktan olan Arifağa'nın oğlu Mükerrerem efendinin kızı Vahide hanım, evlâdın en büyüğü olarak vakıf memuru olmuştur. 26. Ağustos.1339.

Vâkıf Başkanlığına da Vakıflar Umum Müdürlüğü'nün 6.4.1927 tarih ve 35916-177 sayılı kararıyla damadı Osman Bayatlı atanmıştır:

Vahide hanımın vakıf memuru bulunduğu sırada, aynı kuşaktan olan, kardeşi paşaoğlu İbrahim Ak, eski memur Zahide hanımın oğlu Onyedizade Hakkı efendi, Hakkı efendinin kız kardeşleri Habibe Kocabaş ve Hatice Zeybek, Arifağa oğlu Hüseyinağanın oğlu Arif Taşyürek ve Râbia kadının oğlu Ali Rıza efendi Vakıftan para olarak hisse almışlardır. Bu nedenle vakıftan para alanlar, gelir fazlasını (11) bölüm içinde paylaşmaktadırlar:

Erkekler iki, kızlar bir hisse aldığına göre: Vahide Harputlu bir, İbrahim Ak 2, Hakkı Onyedioğlu 2, Ali Rıza Ak 2, Arif Taşyürek 2, Hatice Zeybek 1, Habibe Kocabaş 1 hisse almaktadırlar. Bunlardan Ali Rıza, evlât ve kardeş bırakmadan 1939 (yazında) tarihinde vefat ettiğinden hissesi aynı soyundan olan bu hissedarlara kalmıştır. Hakkı Onyedioğlu'nun 16.7.1944 tarihinde vefatiyle aldığı erkek hissesinin yarısı oğlu Eşref Onyedioğlu'na, diğer yarısı ikiye bölünerek kızları Sıdika Lökçüler ile Hayriye Somer'e kalmıştır.

Habibe Kocabaşoğlu'nun 2.2.1942 tarihinde vefatiyle kız hissesi dörde bölünerek oğulları Şükrü, Mustafa, Şahabeddin ve Hüsameddin Kocabaşoğlu'na kalmıştır. Hacı İbrahim Ak'ın 10.x. 1949 tarihinde Cidde'de vefatiyle erkek hissesi kızı İftadiye Onyedioğlu'na kalmıştır. Vahide Harputlu, Hatice Zeybek ve Arif Taşyürek sağ bulunmaktadırlar.

Kabul edildiğine göre:

Hacı Mehmetağa'nın azaltı kölenin evladından Atıf Bey ile Nefise hanım evlendirilmiş, bunlardan hafız Salim ve Hüseyinağa dünyaya gelmiştir. Hafız Salim efendi gibi Hüseyinağa'nın da çocukları olmamıştır.

Yine bunun gibi, hacı Mehmetağa'nın diğer azat olmuş, kölenin evlâdlarından Ârifağa, Habibe kadın ile evlenmiş, bunlardan Mükerrerem efendi dünyaya gelmiştir. Eşinin genç yaşta ölümü, üzerine Ümmühan kadın ile evlenmiş, bundan da Hüseyinağa ile Zahide ve Râbia hanımlar doğmuştur.

Bu suretle, Hüseyinağa' dan Arif Taşyürek, Zahide kadından Hakkı Onyedioğlu, Habibe Kocabaş ve Hatice Zeybek, Rabia kadından Ali Rıza efendi, Hafız Mükerrerem efendiden ve Vahide Harputlu kadın ve İbrahim Ak dünyaya gelmiş oluyor.

Karaosman Zade Hacı Mehmetağa Vakfının İdaresi

Karaosman zade hacı Mehmetağa vakfının idare şekli, vakıfnamesine göre aşağıdaki hususları taşımaktadır:

Vakıf hacı Mehmetağa, hayatta oldukça vakfının idaresini kendi üzerine almıştır. Vefatında ise, "evlâdım, evladı evladım ve evladı evladı evladım, kuşaktan kuşağa, karından karına ve nesilden nesile en büyüğü ve akıllısı vakıf memuru olup" Vakfın tamirlerini, vazifelerini yaptırmak ve artan geliri de erkekler iki kadınlar bir hisse almak üzere paylaşacaktır.

Evlatlarından kimse kalmazsa, vakfın idaresi kardeşlerine kardeşlerinden de kimse bulunmazsa onların evlatları vakıf memuru olacaktır.

Vakfın şartlarında önemli bir nokta vardır. Vakıfnamede kardeş (evlâdları) denilip (evlâd-ı evlâd-ı evlâdına) denilmediği yani evlat tekrarlanmadığı için vakfın idaresi kardeşinin evladından sonra artık azaltı kölenin evladına geçmektedir.

Bu şartlar içinde vakfi, azaltı kölenin birinci soyundan olan evladına geçmiş, onlardan kimse kalmaması üzerine, bugün ikinci kuşaktan olan Vahide hanımın vakıf memurluğu altında idare edilmekte bulunmuştur.

Bu vakfın evlat, kardeş ve azatlı kölesine genel şartlarından biri de: Vakıftan para alanlardan birisi vefat ederse hissesi (aynı kuşak devam ettiği sürece) evlâdına, evlâdı yoksa kardeşine bırakılmış bulunmaktadır.

Bu vakfın iki vakıfnamesindeki mallar ve vazifeleri:

H. 1229 (1814) tarihli vakıfname ile aşağıda yazılı emlak-akar bağışlanmış ve görevlendirilmiştir: Bergama'da 46 oda, 30 mağaza, bir nalbant dükkânı ve bir kahvehanesi bulunan Acemhanı ile, kemer kazasının (Burhaniye) Pelit köyünde on iki bahçede 2131 zeytin ağacı ve bir zeytinyağı mengenesi, Karaağaç köyünde 178 zeytin ağacı. H. 1233 (1818) tarihli vakfiye ile aşağıda yazılı emlak-akar bağışlanmış ve görevlendirilmiştir.

Bergama'da 22 dükkân, 2 fırın, 3 yağ değirmeni, bir han, Kınık'ta bir susam yağ değirmeni, Poyracık'ta 3 dükkân, Çandarlı'da 2 dükkân bir rumhane, Kestel köprüsünde ve Karahıdırlı köyünde birer su değirmeni, Bozköy'de bir yağ değirmeni, 37 ağaç zeytin bahçesi, Kınış (Zeytindağ) nahiyesinde 414 ağaçlı beş zeytinlik ile kemer kazasının (Burhaniye) Pelit köyünde bir mağaza, 40 zeytin ağacı, Karaağaç köyünde iki bahçede 357 zeytin ağacı, Göbek köyünde 8 bahçede 764 zeytinağacı ve bir yağhane kaydedilmiştir.

THE FOUNDATION OF HACI MEHMETAĞA

The foundation set up by Hacı Mehmetağa is examined. Set up, management and properties of the foundation is examined and information about the foundation is given.

HACI MEHMETAĞA FROMME STIFTUNG

Die fromme Stiftung, die von Karaosmanoğlu Hacı Mehmetağa gegründet worden ist, wird bei dieser Schrift untersucht. Uns wird von ihrer Bildung, Leitung und ihres Eigentums in Kenntnis gesetzt.

DEMİRCİDERE'DEN İKİ ÇOCUK OYUNU

YAZAN : Nedim ORTA

Demircidere İzmir ili, Bergama ilçesi, Kozak bucağına bağlı küçük bir Türkmen köyüdür.

Köy, Kozak Bucağıının diğer köyleri gibi fıstık çamları ile kaplı, kayalık ve tepelik bir arazi üzerine kurulmuştur. Köy halkı geçimini bağıcılığın yanı sıra fıstık çamlarından da sağlar. Fıstık iyi gelir getirir bu köylere, ama elde etmesi oldukça güçtür. Kerestecilik ve hayvancılık da geçime yardımcı sayılabilir.

Demircidere'de bir tek kahve var, bütün halk orada toplanır. Köylü arasında sıkı bir birlik ve beraberlik vardır. Köy okulu köylü tarafından yapılmış. Öğrenci pek az olmasına rağmen köylünün istekli oluşu ile okul öğretim yapmaktadır.

Demircidere halkını sevdim ben, bu sevgim onların çalışkanlıklarıyla bağdaşılıyor. Köy halkı fakir sayılır ama bir misafire, yabancıya kudretlerinin üstünde ikramda bulunurlar. Köy kahvesinin bir köşesine kurduğumuz kitaplık köylünün yarınına ışık tutacak, çünkü okuyorlar.

Köyde çeşitli eğlencelerden başlıcaları; düğünler, hıdırellez, deve güreşleri, halk oyunları ve bilmecelerdir.

Şimdi çoğunluk çocukların oynadıkları iki oyun anlatalım. ÇOCUK OYUNLARI :

Oyunun Adı : Çıntık mıntık

Oyuncu adedi: 10 kişi (çift olmak üzere ondan fazla olabilir)

Oyun yeri : Bahçe meydanlık.

Organizasyon : Oyuncular beşer kişilik iki gruba ayrılırlar. Her iki grubun da birer ebesi olur. (Ebeye başkan da denir.) Ebeler gruplarında bulunan oyuncuları yanyana çömelik vaziyette sıralar, gruplar karşılıklı ve birkaç metre aralıklı otururlar. Ebeler gruplarındaki oyunculara gizlice isim takarlar. (Karpuz, araba çam, armut, at) gibi. Oyuna başlamak için ebenin biri eline bir taş alıp arkasına saklar. Diğer ebe taşın hangi elinde olduğunu bilirse oyuna başlar, bilemezse diğer ebe başlar.

Oyuna başlayan ebe diğer grubun karşısına gidip o grup ebesine;

- Küreğın neden?
- Kamıştan.
- Süpürgen ?
- Telden.
- Anan bir koyun istiyor.
- Dolaş pınar başına, diye aralarında bir konuşma geçer.

Ebe, diğer ebenin "dolaş pınar başına" demesi üzerine oyuncuların arkasına dolandır ve başlarını eller. İstedığı birinin gözlerini kapar, sonra kendi grubundan bir oyuncuyu koyduğu adıyla çağırır. (Karpuz, araba çam, at) Gelen oyuncu gözleri kapalı oyuncunun alnına parmağıyla dokunup yerine döner, oturur. Oyuncular hep birlikte bağışırlar.

Ebe, oyuncunun gözlerini açar, gözleri açılan oyuncu karşı gruptan alnına dokunanın bulmaya çalışır. Bulursa o oyuncu kendi grubuna geçer, bulamazsa kendisi öbür gruba katılır. En çok oyuncu biriktiren ebe galip sayılır.

Oyunun adı : On binler

Oyuncu adedi: 12 kişi

Oyun yeri: Meydanlık

Organizasyon : Oyuncular altı kişilik iki gruba ayrılır. Yere beş-on metre arayla iki paralel çizgi çizilir. Gruplar çizgi üzerinde tek sıralı saf olurlar ve karşılıklı dönerler.

Her grubun başkanı vardır. Oyuna başlayan grubun başkanı grubundaki oyunculara canlı veya cansız varlıklardan bir ad koyar. (Çiçeklerden lâle örneği) Bu iş gizli yapılır.

Bundan sonra topluca diğer grubun karşısına giderler ve hep birlikte:

- On binler, on binler biz size geldik on binler, diye bir tempo üzerinden bağırırlar. Diğer gurup:

- Geldiyeniz geldiniz, bizi memnun ettiniz, adlarınız nelerden? diye gene hep birlikte cevap verirler ve sorularını sorarlar. Misafir gurup hangi sınıftan varlıkların adlarını koyduysa ona göre cevap verir. Çiçek isimlerinden konmuşsa çiçeklerden, cansız varlık isimlerinden konmuşsa cansız varlıklardan diye karşılık verirler. Diğer gurup konan ismi bulmaya çalışır. Oyuncular birer, ikişer tahminde bulunurlar, bilemezlerse misafir grup başkanı isimlerini söyler ve hep birlikte geri kaçarlar. Diğer gurup kaçanları kovalar, kendi hudutları dahilinde tutarsa tuttıkları oyuncu kendilerine geçer. İsim bilindiği takdirde gene kaçılır. Bunun için oyuncular her an kaçmaya hazır beklerler. Kovalayan gurup oyuncu tutarsa galip, tutamazsa mağlup sayılır.

Türk Folklor Araştırmaları

Ocak – 1967 Sayı: 210

Sayfa : 4307 – 4308

DEMİRCİDEREDEN BİLMECELER

Derleyen : Nedim ORTA

Bilmeceler uzun kış gecelerinde hoş vakit geçirtir köy halkına. Küçüğünden büyüğüne herkes bilmece bilir. Aşağıdaki bilmeceler belli başlı olanlardan birkaçıdır.

- 1- Alçacık dallı yemesi ballı. (Çilek)
- 2- Alçacık boylu kadife donlu. (Patlıcan)
- 3- Altı mermer üstü mermer içinde sümüklü Ömer (Salyangoz)
- 4- Allah yapar yapısını, kullar açar kapısını. (Karpuz)
- 5- Aşağı iner kırır kırır güler, yukarı çıkarken şıpır şıpır ağlar. (Kuyu kovası)
- 6- Ağadan gelin aldım, belâyı satın aldım. (Nezle)
- 7- Altı koyun, üstü koyun, kırdı oynar oyun. (Ayakkabı)
- 8- Alçacık tepe, cıngıllı küpe. (Nohut)
- 9- Ak çıkıda sarı altın (Yumurta)
- 10- Altı mermer, üstü mermer, içinde bir gelin oynar. (Diş-dil)
- 11- Ben giderim o gider, önümde tin tin eder. (Baston)
- 13- Benim bir kuyum var, iki türlü suyu var. (Yumurta)
- 14- Ben giderim o gider, para gibi iz eder. (Baston)
- 15- Bir kızım var, kat kat çeyizi var (Lahana)
- 16- Bilemce, bildirmece, resim yapar gır düz gece. (Ayna)
- 17- Benim bir oğlum var, yer yer doymaz. (Ağız)
- 18- Biziz, iziz bir sürü kızız, bir tahtaya diziliriz, sabahleyin dağılırız.(Yıldızlar)
- 20- Burada baktım pek çok, gittim hiç yok. (Sis)
- 21- Buradan attım kılıcı, İzmir'de çıktı bir ucu. (Şimşek)
- 22- Bir küçücük mil taşı, dolaşır dağı taşı. (Göz)
- 23- Beyazla başladım, yeşille işledim, kırmızı ile bitirdim cümle âleme yetirdim. (Karpuz)
- 24- Burdan baktım ağrır, yanına gittim bağırır (Dere)
- 25- Benim bir sandığım var, dört dilim ekmek alır. (Çeyiz)
- 26- Bir kızım var gelen öper, giden öper.(Bardak)
- 27- Bir tepsi nar, haddin ise al (Ateş)
- 28- Bir ağacı oymuşlar, içine dünya koymuşlar (Radyo)
- 29- Canlı çeker, cansız kovalar. (Ataraba)
- 30- Cıvıl cıvıl kuşlar, camiye taşlar, kendi kazanır, ele bağışlar. (Arı)
- 31- Canı var, kemiği yok. (Kelebek)
- 32- Çın çınlı hamam, kubbesi tamam, bir gelin aldım babası imam. (Saat)

Türk Folklor Araştırmaları Şubat- 1967

Sayı: 211

SANDIK ÜSTÜNDE SANDIK

- 1 -

Sandık Üstünde Sandık aman efeler yandık
Düşünmeden söz verdik
Biz sizi bir adam sandık
Bağlantı: Çevresi saçaklı
İşte geliyor elleri bıçaklı.

- 2 -

Samanlık dolu saman, aman efeler aman
Ellerimiz kınalı Düğünümüz ne zaman
Bağlantı - Çevresi Saçaklı
İşte geliyor elleri bıçaklı.

- 3 -

Dudun dudu başları, dudunun hilâl kaşları
Saat beşte geliyor, Dudunun oynaşları.
Bağlantı - Gel dudum gel
Haydi yallah sar dudum sar.

DERLEYEN
TALİP ÖZKAN

YÖRESİ
BERGAMA
KİMDEN ALINDIĞI
HÜSEYİN AYALP - MÜFİT AKGÜN
NOTAYA ALAN
SURESİ : TALİP ÖZKAN

DERLEME TARİHİ

SANDIK ÜSTÜNDE SANDIK

SAN DİK US TUN DE SAN DİK A MAN E FE
SA MAN LİK DO LU SA DİK MAN A MAN E FE
DU DUN DU DU BAŞ LA RI DU DU NUN HI FE
LAL

LE RI YAN DİK DÜ SÜN ME DEN SOZ VER DİK
LE RI A MAN EL LE RI MİZ KI NA LI
KAŞ LA RI SA AT BEŞ TE GE Lİ YOR

BİZ Sİ Zİ Bİ RA DAM SAN DİK CEV RE Sİ
DU GU NU MÜZ NE ZA MAN CEV RE Sİ
DU DU NU HOY HAŞ LA RI GEL

SA ÇAK LI İŞ TE GE Lİ YDR EL LE RI Bİ ÇAK LI
SA ÇAK LI İŞ TE GE Lİ YOR EL LE RI Bİ ÇAK LI
DU DUM GEL HAYO YAL LAH SAR DU DUM SAR

SAZ -----

CHEST OVER CHEST

This song, gathered in 1965, belongs to Bergama region. The notes and words of this song which is noted by Talip Özkan and gathered by Hüseyin Ayalp and Müfit Akgün, are as follows.

KISTE AUF DER KISTE

Dieses Lied, das im Jahre 1965 zusammengestellt worden ist, gehört zu Bergama. Das Lied, dessen Noten und Wörter hier steht, ist von Talip Okan in Notenschrift aufgezeichnet worden.

ESKİ BERGAMALIYA VE YAŞAYANLARA

Ertan Alayat

AYNI TOPRAKLARDA YAŞADINIZ.
BİZLERDEN KALABALIK MIYDINIZ.
BİZDEN USTA MI?
NASIL YAPABİLDİNİZ BÜTÜN BUNLARI?
YAPTIKLARINIZIN ARASINDA DOLAŞIRKEN
İÇİMDEKİ BU TİTREME,
BU HEYECAN DA NE?
ŞİMDİ ONLARIN AYNILARINI YAPAMASAK DA
SEYRETMESİNİ BİLİYORUZ HİÇ OLMAZSA
SİZ, ARKADAŞIM
SEYREDEBİLENLERDEN MİSİNİZ?

VAKIFTAN HABERLER

Nihat ÖZÇOBAN

Sevgili Okuyucular,

Bizler çok mutluyuz. Çünkü ikinci kez sizlerle birlikte oluyoruz. Bergama içinde ve dışında aldığımız olumlu tepkiler ve gördüğümüz ilgi bizi çok mutlu etti.

Bu yıl 1 - 7 Haziran tarihlerinde düzenlenen geleneksel Bergama Kermes'inde, ilk sergilerimizi atık. Vakıf binamızda açılan sergilere konukların gösterdiği ilgi bizi duygulandırdı. Emine Taşçıoğlu ve Yaşar Çakıroğlu'nun resim sergileri, Mehmet Kutlu'nun sualtı fotoğrafları sergisi, Tahsin Tana'nın yerel basın sergisi Ayşe Önder ile Ayşe Bağana'nın cam, seramik, boyama ve el işleri sergileri, Akıncı Efe'nin kurtuluş savaşı'nda kullandığı silahlar sergisi beğeni ile izlendi.

Bir süreden beri devam eden bir çalışmamız daha var: O da Osman Bayatlı'nın gazete, dergi köşelerinde kalmış, biraraya getirilmemiş yazı, konuşma, tebliğ vb derleyerek bir kitap haline getiriyoruz. "Osman Bayatlı - Yazılar - Konuşmalar" kitabımız da çok yakında Bergamalıların ve bilim çevrelerinin hizmetine sunulacak.

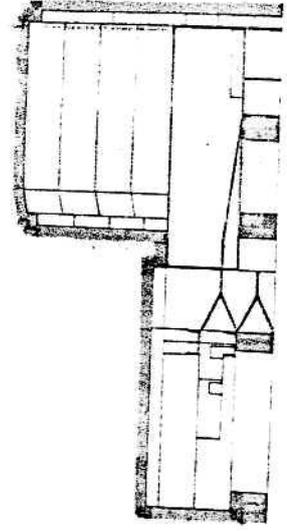
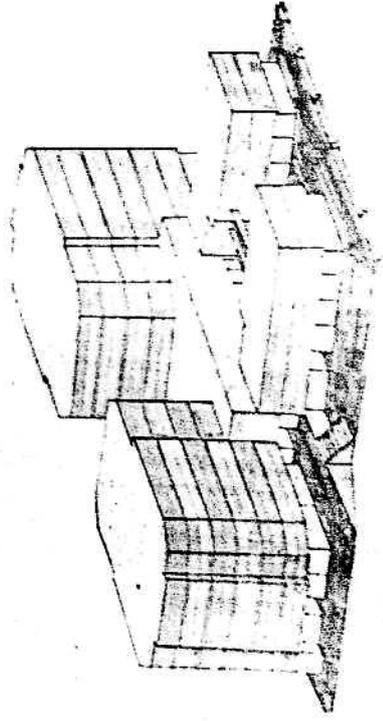
Birinci sayıda sanat merkezinden söz etmiştik. Bu konu ile ilgili yeni adımlar attık. Bir kültür sitesi avan projesi çizdirildi. Üzerinde yapılan çalışmalar sürdürülmektedir. Bu konuya Bergama'da varolan siyasi partilerin yaklaşımı olumludur. Ancak unutulmamalıdır ki bu işe bakanlık yardımcı olmalıdır.

1992 - 93 Kış dönemi programımız da bu arada oluşturuldu. Önümüzdeki aylarda yapılacak etkinlikler arasında sergiler, slayt gösterileri, konser ve tiyatro izlenceleri, söyleşiler, Liseler arası kompozisyon ve resim yarışmaları vb. var.

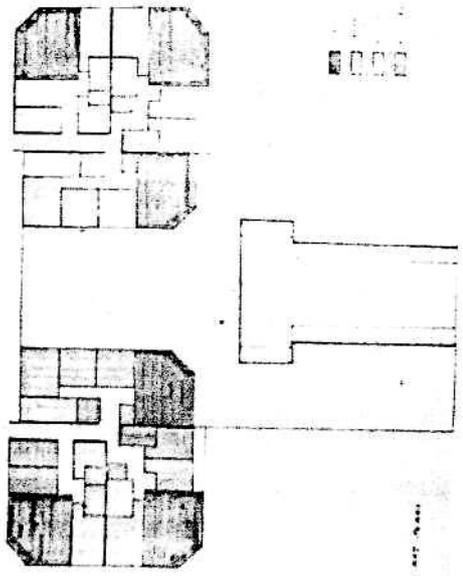
Bu arada 14 Eylül günü hem Bergama'nın kurtuluşu hem de Vakfımızın kuruluş yıldönümü nedeniyle bir kokteyl verildi.

Yeni sayıda, yeni etkinliklerde buluşmak üzere.

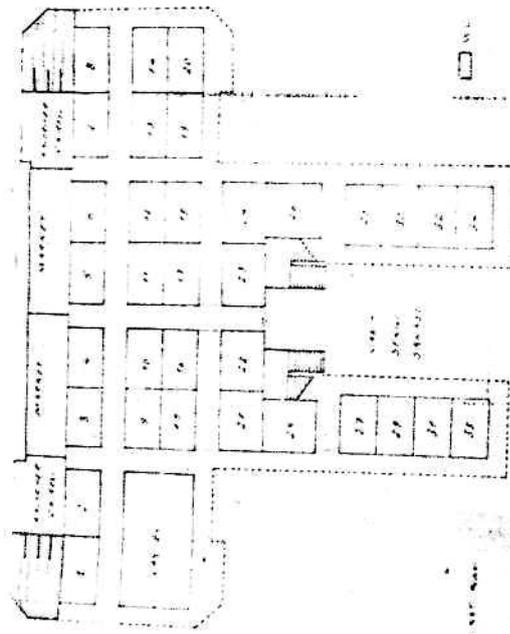




ADRIAN STEIN ARCHITECTURE FIRM



ADRIAN STEIN ARCHITECTURE FIRM



ADRIAN STEIN ARCHITECTURE FIRM